

VSEBINA

- 7** **POGOVOR Z NEJCEM GAZVODO**
- 21** Eva Mahkovic **ČE BI VEDELI, KAKO JE BIT ODRASLI**
- 25** Deja Crnovič **»ENKRAT NE BO NIČESAR VEČ. AMPAK ZDAJ SMO ŠE.«**
- 31** Aljoša Harlamov **UMETNIKOV(I) DRUŽINSKI PORTRET(I)**
- 37** Nadina Štefančič **SVET JE BEDEN, OBOŽUJMO GA**
- 41** Nejc Gazvoda **TIH VDIH** (dramsko besedilo)
- 82** Nagrade 53. Festivala Borštnikovo srečanje
- 92** 60 let Knjižnice MGL

Nejc Gazvoda **TIH VDIH**

2018

Krstna uprizoritev

Premiera 29. novembra 2018

Režiser **NEJC GAZVODA**

Dramaturginja **EVA MAHKOVIC**

Scenograf **DARJAN MIHAJLOVIĆ CERAR**

Kostumograf **ANDREJ VRHOVNIK**

Avtor glasbe **LAREN POLIČ ZDRAVIČ**

Lektorica **MAJA CERAR**

Oblikovalec svetlobe **BOŠTJAN KOS**

Avtorica slik je **Nina Mršnik**.

Zahvaljujemo se vokalistki **Zvezdani Novaković**, oblikovalki **Hani Jesih** in oblikovalcu multimedije **Gašperju Brezovarju**.

Vodja predstave **Borut Jenko**

Šepetalka **Neva Mauser Lenarčič**

Tehnični vodja **Janez Koleša**

Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**

Vodja tehnične ekipe **Branko Tica**

Tonska tehnika **Gašper Zidanič** in **Matija Zajc**

Osvetljevalca **Boštjan Kos** in **Bogdan Pirjevec**

Frizerka **Mirela Brkić**

Garderoberki **Angelina Karimović** in **Erika Ivanušič**

Rekviziterka **Taja Stražišar**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

Katarina **MIRJAM KORBAR**

Marjan **JURE HENIGMAN**

Petra **AJDA SMREKAR**

Janez **MATEJ PUC**

Maja **TJAŠA ŽELEZNIK**

Tamala **LARA WOLF** AGRFT

POGOVOR Z NEJCEM GAZVODO

Z Nejcem Gazvodo, pisateljem, dramatikom, filmskim režiserjem, ki ima za seboj tudi že dve gledališki režiji (v MGL smo poleg njegove kriminalne gledališke serije *Vranja vrata* (2017) v režiji Aleksandra Popovskega dve sezoni prej gledali tudi njegovo komično dramo *Menjava straže*, ki jo je režiral na Mali sceni) sva se pogovarjala na polovici študija *Tih vdih*. Intervju ni prav klasičen, zamislila sem si ga bolj kot pogovor, približno usmerjen v teme, ki jih obravnavamo pri študiju. Pri *Tihem vdihu* je osem od dvanajstih sodelujočih članov ekipe rojenih v osemdesetih. Zato takoj na začetku spregovoriva o že znani oznaki, da je Nejc Gazvoda, ki je *published author* že od devetnajstega leta, »glas generacije«.

Lokacija: Pritličje, lokal našega časa.

Eva: Že na tiskovki za predstavitev sezone 2018/19, na kateri sem te nadomeščala, sem najprej omenila generacijskost *Tihoga vdih*. Da si avtor, ki govori v imenu svoje generacije (osemdesetih), piše v vseh člankih in tvojih intervjujih, ki jih ni malo. Iz nekaterih je tudi jasno, da se oznake precej otepaš. Ker je lahko zelo splošna, je to po eni strani razumljivo. Po drugi strani pa res mislim, da lahko *Tih vdih* v kontekstu tvojega dosedanjega opusa beremo kot neke vrste nadaljevanje *Izleta*, mogoče tudi *Dvojine*: in sicer v tem, da zelo točno spregovori o poziciji, stanju duha neke generacije, ki se je znašla v določenem življenjskem obdobju. *Izlet* je zelo uspešno govoril o stanju ljudi določene starosti na pragu odraslosti, *Tih vdih* obravnava isto generacijo recimo sedem, deset let kasneje – ko bi morali biti že zares odrasli. V *Tihem vdihu* pravzaprav ni dogodka, ampak je v glavnem stanje.

Nejc: Mogoče je bilo takrat, ko se me toliko spraševali o generaciji, to *go to* vprašanje zame. To so me začeli spraševati že pri devetnajstih, ko itak še nisem točno vedel, kaj točno naj komentiram. Potem sem na neki točki rekel, da se mi o tem ne da več govoriti. Zdaj pa se mi mogoče spet da. Mogoče zato, ker je bil preskok v trideseta do sedaj največji. Zdi se mi, da me je presenetilo, kako velik je. Tega nisem pričakoval. Saj med dvajsetim in tridesetim letom seveda čutiš, da se staraš in da se stvari spreminjajo. Da si, kot je klasična fraza, *bolj zrel* ali kakor

koli že. Pa še to se mi niti ni zdelo. Zdelo se mi je, da vsi problemi, ki jih imamo v dvajsetih, obstajajo v nekem vakuumu in čakajo, da se bodo že enkrat razrešili po naravni poti – kakor pač napreduješ po takih in drugačnih lestvicah. Potem pa se to ni zgodilo. Kot da smo zdaj, v tridesetih, kar se tiče sveta, še večji smrkavci. Zlasti če pogledamo, koliko imamo možnosti lastnega samostojnega življenja ali napredovanja. Po eni strani vlada obsesija po tem, da moraš biti mlad, uspešen, konstantno inovativen in da se moraš nenehno na novo izumljati, sicer boš popolnoma propadel in te bodo povozili. Obenem pa smo si ljudje do te mere podobni, da se le začneš ukvarjati s čisto osnovnimi vprašanji; se ustaliti ali ne, je čas za družino ali ne. To so stvari, ki jih lahko v dvajsetih zelo odlagaš, zdaj pa to naravno pride. Iz tega sem v veliki meri izhajal pri pisanju *Tihoga vdiha*.

Eva: Mnoge družbene konvencije naenkrat postanejo precej pomembne. Jaz sem imela na primer prav v letu, ko sem bila stara trideset, precejšnjo krizo, neka čudna hipohondrija, pri starših se začnejo pojavljati določene zdravstvene težave, naenkrat se v praksi zaveš, da niso večni. Tudi ta motiv me je v *Tihem vdihu* zelo pretresel, motiv smrti starša ali strahu pred tem. Smrt očeta v *Tihem vdihu*, čeprav tekst dogodka sploh ne obravnava, ključno vpliva na vso preostalo družino, morda celo bolj na otroka v tridesetih kot na Tamalo, ki je komaj polnoletna.

Nejc: Mene je motiv minljivosti zmeraj zanimal, že odkar sem bil tinejdžer. Ampak takrat to dojemaš bolj kot zanimiv spopad z neko ... pošastjo. Potem minljivost nenadoma postane sopotnik, ki nikoli ne bo šel stran, kvečjemu vse bližje je. In če v življenju ne delaš takih korakov, kot bi jih moral oziroma si jih želiš, je groznja, da nekaj zamujaš in da se bliža konec, kakor koli se že to neumno sliši, vse hujša.

Eva: Kot je tudi vse hujši strah pred končno izbiro, ki jo v dvajsetih lahko odlagaš. Opažam, da je veliko ljudi v naših letih še zmeraj oziroma prav zdaj (na novo?) nezadovoljnih in v krizi, ne glede na to, kakšne odločitve so do zdaj sprejeli in kakšno življenje so si do zdaj izbrali. Celo če so se objektivno gledano, gledano od zunaj, realizirali. V tem je meni zelo blizu lik Petre. Njej profesionalno sicer ni zares uspelo, ampak tudi če bi ji: na primer če ti uspe zelo zgodaj, v dvajsetih, kot je na primer tebi, kako se potem sprizjaniš s tem, da si tako kmalu dosegel vrh? Se pravi vrh, ki ga je v našem prostoru sploh mogoče doseči?

Nejc: Naš prostor in področje sta vsekakor specifična v tem, da si lahko zelo zgodaj izpostavljen, potem se pa itak nič nikamor ne premakne. Ali se ujameš v neke klane, ki obstajajo povsod, v gledališču, filmu, literaturi, ali pa se poskušaš s tem, kar delaš, nekako preživljati. Mogoče zraven delaš tudi stvari, ki niso čisto po tvoji izbiri. Ali pa ostaneš stoodstotno zvest samemu sebi, pa to morda pomeni cel kup eksistencialnih težav. Uspeh pri nas dejansko nič ne pomeni. Pogosto dobivaš hecna vprašanja, kaj pomeni uspeh, kaj pomenijo kritike, in v tem prostoru to res ni bistveno, nič te zares ne naredi in nič te zares ne uniči. Če se umakneva od umetnosti, nasploh se mi zdi, da cela naša generacija nekje stoji. Hecen občutek. In odlaganje končne izbire, ki si ga omenila – mislim, da sam tudi v tridesetih še vedno cel kup stvari odlagam. Prav zato, ker se mi zdi, da če sprejemem neko zelo konkretno odločitev, ali je to družina, zaposlitev, hiša izven Ljubljane, potem to pomeni to. Da sem na nek način mrtev. To

je gotovo moj problem in frustracija, ampak tako je, tako čutim. Če pa imam občutek, da lahko živim vsako leto drugače, sem vsako leto v fazi spreminjanja. Kar je meni v življenju mogoče najbolj blizu.

Eva: Sama dolgo nisem imela težav s tem, da sem šla v stalno službo tako hitro. Vedno sem si mislila, da imam res srečo. Še zdaj to mislim. Seveda pa se enkrat zaveš, da profesionalno obstajaš v določenem kontekstu, da te zaradi tega nekateri ljudje gledajo drugače, z določenim predznakom.

Nejc: Jaz sem v glavnem ostal kar svoboden. Vendar sem za to plačal ceno. Včasih se mi zdi, da se zaradi te svobode izogibam določenim vrednostnim sodbam, ki bi jih mogoče moral podati. Ampak me je neke opredelitve strašno strah. Strah me je, da bom spadal v neko skupino, da bo nekdo znal napisati moj profil, dati v tabelo moja prepričanja. Ne zaradi tega, ker jih ne bi imel, imam jih. Ampak kot je rekel Woody Allen, nikoli ne bi bil rad član kluba, ki bi imel mene za člana. Nočem biti v nekem predalu. Je pa včasih tako življenje precej hecno. Še posebej za ljudi, ki tega ne razumejo. Jaz jih občudujem. To iskreno mislim. Občudujem nekoga, ki se je sposoben odločiti za eno smer v življenju in jo sfurati, *no matter what*. Jaz trenutno še nisem tam, lahko pa, da kdaj bom. Stvari se spreminjajo. In tudi to je v *Tihem vdihu*. Petra in Janez sta pred tako odločitvijo.

Eva: V vicah.

Nejc: Ja, definitivno sta v vicah. Vsi so obremenjeni s tektonsko spremembo smrti očeta, ki daje okvir, znašli so se pred ključnimi odločitvami. Pri katerih ne gre za to, ali bom zdaj nekaj naredil ali ne, ampak ali bom spremenil stanje, v katerem sem. To je najtežje. Na to te ne pripravi noben priročnik, ne lajf, pa tudi starši ne.

Eva: Poleg tega, da se *Tih vdih* ukvarja z odločitvami neke generacije, so te vice uokvirjene z dvema drugima generacijama, ki predstavljata neke vrste ogledalo. Zato to po mojem ni zares družinska drama, bolj drama Marjana, Petre in Janeza, pa tudi Maje, ki je mogoče neko ključno odločitev že sprejela, pa o njej zdaj mogoče dvomi. Čeprav se zdi, da si je svojo pot že od nekdanje zastavila zelo premočrtno.

Nejc: Ja, tudi Maja je naredila spremembo, ko se je odločila, da ne bo vztrajala pri življenju, ki ji ni prinašalo vrste sreče, ki si jo je zastavila kot edino možno. Mogoče se sliši pretenciozno, ampak mislim, da je *Tih vdih* moja najbolj politična stvar. To je najbolj neposredno, kolikor lahko jaz spregovorim o družbi. Tukaj ne gre samo za pomanjkanje denarja, ampak za odločitve, ki jih v življenju sprejemaš, zato da boš nekoč mogoče imel varnost. Ki ti sploh ni zagotovljena. Zdi se mi, da je to, da si se pripravljen odpovedati sanjam, danes dejansko postala mantra, predpogoj za uspeh. Torej: če ne boš tisto, kar si hotel biti, boš uspešen. In potem boš – kaj, srečen? In obratno: če boš tisto, kar si hotel biti, boš nesrečen, zato ker nisi uspešen. Če boš preganjal sanje, boš mogoče sanjal, ampak se ne boš nikoli mogel stabilizirati do te mere, da bi bil varen. Pred to dilemo je Petra, Maja jo je razrešila, čeprav na boleč način.

Eva: Petra in Maja sta pravzaprav preslikavi čez os, gledata ena naprej in ena nazaj.

Nejc: In se srečata v nekem hecnem preseku. Potem je pa tu še vprašanje generacije, ki se bliža šestdesetim. Kako oni začnejo življenje na novo? Pri tem sem izhajal iz sebe oziroma svoje družine. Če jaz vidim, kako je meni

težko definirati novo življenje ali pot v tridesetih, kako težko je šele, če si star petdeset, šestdeset, sedemdeset? Ampak včasih se tako zgodi. Vse dlje živimo, vse dlje smo fit. Pri petdesetih so bile ženske včasih starke, v romanih so bile obravnavane prav kot starke. Zdaj to ni nobena starost več. Še pri sedemdesetih si na začetku starosti. Spremembe in težke zadeve pa se lahko zgodijo. Kako v tem primeru začeti na novo? Na tem je Katarina, ki ni nikoli pričakovala, da bo morala kadar koli kakor koli drugače živeti, kakor se *pač živi*, kakor je bila naučena neka generacija povojnih staršev. Tako do konca drame ne razume svojih otrok. Ker je dramski lik, sem ji nekaj razumevanja na koncu vseeno dal. Nekateri starši ali pa stari starši pa nas v naši situaciji preprosto nikoli ne morejo razumeti. Niso oni krivi, ampak tudi mi nismo.

Eva: Njihove koordinate so drugače postavljene. Iz nekega tvojega intervjuja se spomnim anekdote, kako je nekoga naše starosti starejši sorodnik vprašal, zakaj ne pridela nobenega vnuka, in kako je bilo s stališča spraševalca to nevtralnno vprašanje. Za vprašanega pa zoprno in vsiljivo.

Nejc: Ja, zakaj nimaš otrok, je zelo problematično vprašanje. To lahko vprašaš med prijatelji, se pogovarjaš o tem, če te pač zanima ... ampak pritisk, ki se ga izvaja s parjenjem in nadaljevanjem vrste, zna biti včasih res strašljiv. Za ženske, da morajo biti matere, da morajo roditi, da si mora na nek način vsaka to želeli, da je to to. Od moških se zahteva, zdaj se boš pa prilagodil temu, da si foter, zdaj si skrbnik. Pa to je krasna življenjska pot, ki jo jaz zase na primer sploh ne zapiram. Super je in vem, da so nekateri ljudje v tem zelo srečni. Ampak kaj pa, če nisi to? Čisto preprosto. Zakaj se še zmeraj to sprašujemo? Mami daš vnuka, babici pravnuka, kot da je to neko tvoje darilo družbi, brez katerega nisi opravil svoje dolžnosti človeka.

Eva: Mirjam pri liku Katarine poudarja, kako si želi oziroma mora dobiti novo vlogo, vlogo babice. Da je na določenih točkah v življenju treba dobiti novo vlogo.

Nejc: Odločitev za otroke je tudi veliko vprašanje pri Petri: bom zdaj mama, si to dejansko želim? Mislim, da je gledati nekoga, ki odrašča, dejansko tako, kot da še enkrat živiš. Čisto psihološko je to zelo privlačno. Če oseba pri petdesetih ali enkrat postane babica ali dedek, se pa to še enkrat ponovi. Zelo dobro razumem to. Teženje Katarine v to smer je gotovo želja po začetni znova – zdaj, ko se je nekaj končalo.

Eva: Kaj pa nove generacije? Trap in meme kultura, brez stajntenta in zgodbe, samo tukaj in zdaj. Meni je čas ironije, ki ga vedno bolj živimo, po eni strani carski in zabaven, je pa tudi faking strašljiv, ker si ves čas na majavih tleh, v resnici nič nič ne pomeni ali pa pomen obstaja nekje na povsem drugem nivoju.

Nejc: Meni so blazno fascinantni. Zadnji sem, ki bom rekel, da so generacije drugačne in da zdaj odrašča neka slabša. Zanimivo bo gledati, v kaj bodo zrasli in kako bodo definirali prostor, ko v poznih tridesetih dobiš nek vpliv, ko dobiš določeno pozicijo v družbi, ali v instituciji ali pa si dovolj uveljavljen, da nekaj, kar delaš, vpliva na širše okolje. Ali bodo ohranili to sedanjo identiteto ali ne? Jaz njih zelo razumem, zelo razumem tak odziv na svet. Svet je v njihovih očeh profan in brezvezen in zlagan. Starši teh ljudi se mi kar smilijo. Kako jim boš prodal kakršno koli

iluzijo v smislu *delaj, pa boš imel, če boš študiral, boš uspel*? Neka najstnica je pustila srednjo šolo. Ko jo je oče vprašal, zakaj, je rekla, da zato, ker je cel delovni zvezek na internetu in ji je popolnoma brez veze prepisovati z interneta v delovni zvezek. In na nek način ima prav. Stvari so se spremenile. Ne vzgajamo več v smislu: osvojiti moraš znanje, ki ga boš potem imel in ljudje bodo hodili k tebi ponj. Vse je veliko bolj dostopno. Ti mladi so zelo hitro izgubili iluzijo, da so spremembe možne, da se je za nekaj vredno boriti, da so stejtnosti pomembni, da so zgodbe pomembne. Od tega so odpadli toliko prej kot mi, da je kar grozljivo. Saj niso vsi taki. Oblikujejo se tudi skupine nežnih intelektualcev, ki radi pišejo poezijo in so angažirani. Tudi to obstaja in ne bo nikoli iz mode. Ampak generacija, ki je popolnoma opustila vse in se na polno vrgla v brezsmiselnost, to pa je depresivno. Tamala v *Tihem vdihu* ni to. Če bo kdaj postala, še ne vemo. Ona se trenutno sprašuje bistvene stvari v življenju. Gleda vse druge generacije, ki jim skozi leta ni uspelo. V kaj drugega naj torej zaupajo kot samo v tisti trenutek, ki se jim tisti trenutek dogaja? V nič drugega ni mogoče zaupati. V preteklosti so jim lagali o prihodnosti, zdaj lažejo. Potem pač uživajo v trenutku, v tem, kar imajo v trenutku med sabo. Tudi to, da odrasča zelo promiskuitetna generacija, lahko zelo razumem. Odnos že pomeni vezavo in commitment. In zdaj je drugače kot pri hipijih, ki so iz ljubezni naredili stejtnost.

Eva: Zdaj je vse najbolj *random*. Ker lahko. Pri *Posledicah* so mi bile na primer super točne ravno seks scene. Vsi z vsemi. Na koncu ne moreš definirati, ta je gej in ta je ne vem, kaj. Vseeno je. Ker lahko.

Nejc: In zanimivo, da je bilo pri *Posledicah* to premaknjeno v najbolj mačističen svet, ne bi tega pričakoval. Zanimivo. Ne vem pa, kam ta generacija, torej ti čisto pravi milenjci, točno gre. Toliko jih še ne poznam, da bi lahko rekel. Je pa absolutno fascinantno. Kako bodo oni dojemali prehod v minljivost. Nek svet vrednot si pa moraš zgraditi. Brez tega je res zelo težko živeti.

Eva: Materializem je že vrednota. Kar lahko razumem. Ali pa vsaj na tej ljubljanski sceni, kolikor jo lahko spremljam po instagramih ipd.

Nejc: Po mojem keš tako pomemben, kot je bil v tej dobi, ni bil še nikoli. Tamali se tega po mojem zelo dobro zavedajo. Sicer vsi lapamo proti kapitalizmu, ampak zelo dobro vemo, da je ta boj izgubljen. Velik kos generacije je popolnoma posvojil to, da denar pač vlada. In da poskušamo v tem novem bogu uživati, kolikor le lahko.

Eva: Še malo bi spregovorila o tvojem občudovanju režiserja Mika Leigha. In njegovega dela z igralci, ki v veliki meri izhaja iz improvizacij, brez natančno izpisanih scenarijev. Pri svojem delu z igralci se zgleduješ po njem. Ob tem bom izpostavila še eno kvaliteto teksta: vidi se, da je zelo pisan na določenega igralca, še bolj, kot so bila *Vranja vrata*, na primer.

Nejc: Filmsko pot sem začel s tem, da sem se družil z Janezom Lapajnetom, ki je takrat delal in še zdaj dela na ta način. Mene je ta način dela že takrat potegnil, čeprav sem na akademiji to malo opustil. Filmski oddelek ni ravno najboljši poligon za raziskovanje tovrstnih metod, ker je zelo tehnično usmerjen, igra pred kamero pa je še zmerom predmet, ki bi moral biti bolj dodelan. Potem sem metode našel kot samouk. Zdi se mi, da sem se zmerom

Jure Henigman

znal pogovarjati z igralci, da sem iz njih dobil tisto, kar sem hotel, in jih potisniti v človeško. To je nekaj, kar me je zanimalo, zdi se mi, da je tudi nekaj, kar mi gre. Mislim, da sem še dokaj na začetku te poti. Ogromno stvari je v detajlih. Nekaj časa sem obsesivno gledal Mika Leigha in tudi druge, ki to znajo, recimo Cassavetesa. Vse, pri katerih sem videl, da so mi igralški performansi všeč. Iz njihovih nastopov sem poskušal razbrati, kar bi lahko sam povedal igralcu. Bral sem ogromno intervjujev z Mikom Leighom, našel sem si knjige, ki govorijo o tem, torej delu z igralci prek improvizacij. Mislim, da moraš delati z igralcem v pametni zmesi dogajanja in akcije na odru, neke zelo surove režije, po drugi strani pa, da jim poskusi ustvariti notranji svet skozi zgodovino, pogovore, tako. Meni je to zelo blizu in upam, da bom vedno delal na ta način.

Eva: Če gledaš na primer Leigha, se mi zdi precej ključen ta njegov bazen istih igralcev, baza, medsebojno poznavanje. Že zdaj, ko sem nekaj let v MGL, vidim, kako lažje je delati z igralci, ki jih poznaš. Ker pač veš, kako priti do njih ali pa se ti o tem vsaj sanja. Pri komunikaciji vedno obstaja toliko nians in posledično nesporazumov. Na vajah konstantno prihaja do motenj v komunikaciji, različnih razumevanj, nekdo govori na enem nivoju, nekdo na drugem. Za realizem, naturalizem v igralskem izrazu, kakršnega delamo, je po mojem ključno dobro poznavanje, da je motenj čim manj. Ali pa odlična odrska inteligenca.

Nejc: Srečo imam, da sem skoraj z vsemi, s Pucem, Ajdo, Henigmanom in Tjašo že večkrat delal in vem, kakšni so. Mirjam sem spoznal prek *Vranjih vrat* in takoj videl, da dela v smer, v katero hočem. Z Laro sem imel pa predvsem veliko srečo. Mislim, da imamo Slovenci res dobre igralce, mislim pa tudi, da so malo utrujeni od določene vrste konceptov in površnega dela z njimi in da se jim to, ko morajo na odru enkrat delati ljudi, včasih malo pozna. Kar ni njihova krivda. Preprosto nimajo dovolj izkušenj, pa tudi jaz jih nimam.

Eva: Po moji izkušnji si veliko igralcev želi delati realizem in klasične zgodbe. Dejansko je *Tih vdih* ena mojih redkih izkušenj s take vrste naturalizmom v igralskem izrazu. Tisto, kar sicer pogosto označimo za realizem, vse pre pogosto opisuje neke splošnosti, nekaj generalnega, namesto da bi bilo specifično. V tem študiju se zdi, kot da je bilo treba najprej zgraditi neko vesolje, celo zgodovino neke družine, ki je potem sicer nevidna, ampak obenem daje globino, je vidna na nekih drugih ravneh. Ker je toliko detajlov, gre dejansko za zelo naporno delo.

Nejc: Realizem je vedno dosti težji, kot zgleda. Mimogrede, komaj čakam, da bo v kaki kritiki zapisano, da se je »režija umaknila tekstu«. Ne mislim, da je igrati koncept lahko, ne razumi me narobe. Tudi to je zelo težko, moraš imeti neke druge vrste koncentracijo. Ampak v teatru, ki zanima mene, mislim, da moraš biti zelo intuitiven, hkrati pa imeti zelo dobro pokrito, kar delaš. Ni hušega, kot gledati *smalltalk* na odru, če mene vprašaš.

Eva: Kadar je neusmerjen. Čeprav je veliko sodobnih dramskih tekstov, kjer konstantno ponavljam, da vsaka beseda ni nosilka pomena, ker je to tudi značilnost našega govora v življenju. Je pa seveda tudi *smalltalk* vedno v nekem kontekstu, ima nek okvir, nekam vodi, četudi posredno. Pri takih študijih, kot je naš zdaj, se pa absolutno vidi, kadar je kaj izgovorjenega na prazno, brez podlage, brez miselnega ali čustvenega stanja zadaj.

Nejc: Včasih ne šteješ vsakega koraka, ampak splošno smer, ki jo je treba držati. Če začnejo igralci begati, bega tudi gledalec. Seveda pa: če bi hoteli narediti res popoln svet za *Tihim vdihom*, bi morali imeti več časa. Se pa ne pritožujem.

Eva: Več časa bi morda samo odpravilo določene nesporazume. Kot rečeno, veliko problemov je v komunikaciji, jeziku na splošno. Ampak ogromno naredi dobra igralška odrska inteligenca, občutek, ki ga igralci imajo. To je najbolj pomembno in v končni fazi tudi največ naredi.

Nejc: V nekem trenutku se morajo igralci prepustiti temu, kar se dogaja. Če se ne ...

Eva: Izgubiš odrski *magic*.

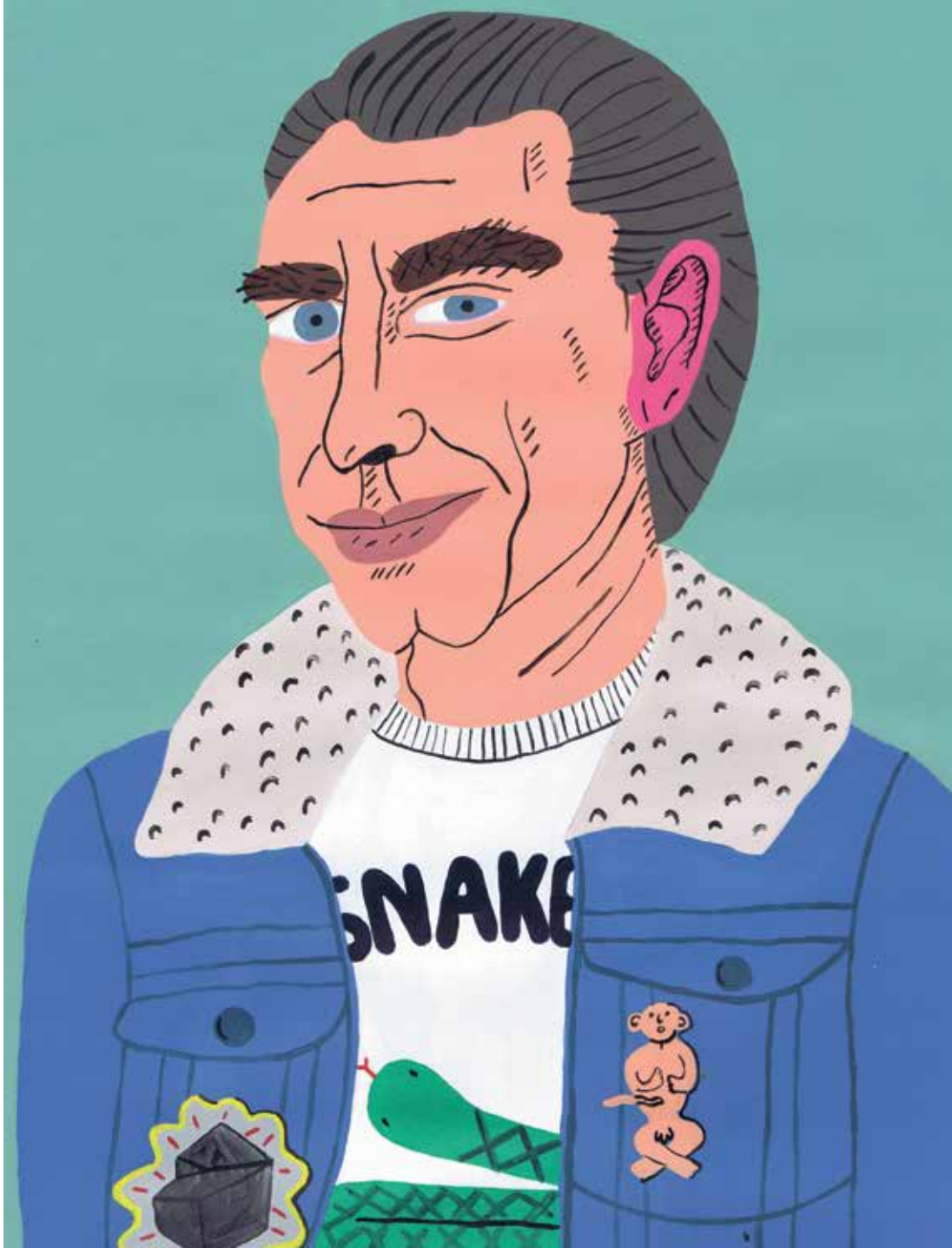
Nejc: Mike Alfreds v knjigi *Different Every Night* govori o tem, da igralcem ne pove, kako naj igrajo, ampak samo, kaj naj igrajo. Torej akcije, celoten tekst se razume skozi situacije in akcije. Tudi jaz poskušam pri nas doseči nekaj podobnega. Da kot igralec veš, kaj je prizor, do kam ga moraš pripeljati, poznaš neke oporne točke, vmes se pa moraš razigrati sam. Zato strašno uživam pri delanju te predstave: zdi se mi, da je tekst stopil na nek nov nivo. Da svojega lastnega teksta nikoli nisem tako dvignil, kot ga dvigujem tukaj. Zaradi igralcev dobiva povsem novo dimenzijo.

Eva: Meni je pri delanju predstav najbolj problematično, kadar ne pustimo odru, da dela sam. Najboljši igralski doprinos ni razumski, intelektualni ali analitični, ampak performativni, seveda.

Nejc: Nisem gledališko izobražen, a zaradi tega imam mogoče še večje spoštovanje do medija. Mislim, da je upoštevati medij nujno. Na odru nočem delati filma ali literature. Hočem, da oder živi po svoje. Zato jim rečem, naredite vi nekaj s prostorom, da vidim, kaj se lahko zgodi.

Eva: Kako da si se pri pisanju odločil za ta okvir, ki ga s svojimi izstopi ustvarja Tamala? Je to že neka utopična verzija tega, kako je, če se v življenju prav odločiš in imaš srečo?

Nejc: Ne vem, koliko je Tamala na koncu srečna. Določene stvari v življenju je bolje predelala, mogoče tudi zaradi napak družine, ki jih je lahko opazovala. Njena distanca, ki je v bistvu zelo mistična, ne daje nobenega odgovora. Ne pove, ali je srečna, ne pove, kaj se ji je točno zgodilo, gledalci morajo njeno življenje, razen nekaj faktov, sami dopolniti. Kot moramo svoje življenje sami živeti. Ideja okvira se mi je zdela fina. Čeprav imam rad realizem, imam rad tudi vse, kar oder še omogoča. V filmu take izstope veliko težje izpelješ. Vedno mi je všeč, kadar lahko ustvarim realizem, ki pa nima naših fizikalnih zakonov. Teater, umetnost je nekaj, kjer lahko prevaramo čas, fizikalne zakone, biološke zakone. Zakaj ne bi tega izkoristili? Gledaš človeka, za katerega ne veš, ali je star štirideset ali devetnajst, ali govori iz prihodnosti ... Ukrivlja čas. Čas je zelo pomemben faktor tega teksta, čeprav to mogoče ni na prvi pogled opazno. Z razlogom gre za enodejanko. Trajanje nekega trenutka se tepe s tem, da se na nek hecen način nahajamo v treh časovnih obdobjih. V spominu, ki je lahko kjer koli; dvajset let nazaj v samem dogodku; dvajset let kasneje v sedanosti na neki razstavi. Te tri čase je mogoče na odru super sklopiti. Mene to vznemirja, ker daje dimenzijo nepredvidljivosti, atmosfera je druga.

Eva: Meni se zdi fino, da ničesar ne prerokuješ, vse Tamaline izjave dvajset let kasneje so na intimnem nivoju, pač drobci tega, kar ona je zdaj.

Nejc: Mene skrbijo iste stvari, ki skrbijo našo generacijo. Ampak globalni problemi se po mojem vedno poznajo v medosebnih odnosih. Marjan je na primer človek, za katerega je definitivno možno, da bo razvil neka desna ekstremna stališča. Zaradi tega, kar se mu dogaja. Do tega ga je privedlo okolje, ne gre za to, da bi v njem že od nekdaj klilo seme zla. Pri političnih vprašanjih se zdi meni bistveno, da so vezana na človeški moment. Jaz se v tem, kar je danes trend v teatru, ne najdem. S tem ne mislim, da ljudje tega ne bi smeli delati, če ima tovrstna politika v teatru publiko in zanimanje. Želim pa si več predstav, kot je *Tih vdih*: ne zato, ker se mi zdi, da delam genialne zadeve, ampak ker imam preprosto rad ta tip teatra.

Eva: Saj v bistvu ne vem točno, kaj zares je trend. Meni je daleč najbolj važno v teatru, da ti zbudi neko čustvo. Veliko bolj to, kot pa da na intelektualnem nivoju zaznaš novum v formi, čeprav mi je seveda tudi to fascinantno. Ampak iščem pa bolj občutke. Marsikatera poetika lahko privede do tega. Čim se fejka, je pa grozno.

Nejc: Zame bi bil najhujši poklic cenzor. Ker ne vem, zakaj bi komur koli omejeval, da dela kar koli. Imamo pa zdaj ogromen problem s tem, da je omejevanje svobode govora kar naenkrat postalo bolj stvar levice kot desnice. Bolj stvar razmišljujočih liberalnih posameznikov. To je nekaj, kar bom zmeraj preziral. Če kdo reče nekaj, kar ti ni všeč: *grow the fuck up*. Proti sovraštvu se je treba boriti na drugačen način. Ti tabori, kako se je vse polariziralo, to je slabo. Mi Slovenci smo itak tako majhni, kot žogica v oceanu, premetava nas, kamor grejo valovi velikih sil. Capljamo tako za negativnimi kot za pozitivnimi trendi. Kako je že rekel Šalamun: *prehlajeni predmet zgodovine*. Na odru ali pa v umetnosti nasploh se mi zdi pozicija, ki je samo politična, ne pa človeška, problematična. Ampak, še enkrat, tako jaz vidim stvari. Težko in nerad prodajm filozofijo in nisem guru ničesar. Rad bi dobro pripovedoval zgodbe, svoje zgodbe, naše zgodbe.

Eva: Sodobno dramatiko bereš?

Nejc: Berem veliko Američanov, Angležev, Ircev. Stephena Karama. Njegovi *Ljudje*, ki jih dela v Drami Nina Šorak, so me malo tudi navdihnili za *Tih vdih*. Bral sem Willa Ena *The Realistic Joneses*, pa tekst *Vanya and Sonia and Masha and Spike*, to je odlična komedija Christopherja Duranga, *Tribes* Nine Raine, ki je tudi družinska drama, pa Davida Harea, Conorja Macphersona, Martina McDonagha, Duncana Macmillana. Pa *The Ferryman*, ki ga je zdaj režiral Sam Mendes. Precej berem dramatiko. Zdi se mi zelo vitalna. Kar se tiče pisanja, nima gledališče po mojem nobenega problema. Nisem pa poznavalec evropske dramatike. Predvsem pa ne slovenske, za katero se mi pogosto zdi, da se izogiba normalnim človeškim zgodbam. Slišal sem, od profesorjev na akademiji, to so jim rekli študentje ... rekli so, da je moderno, da ni stajtmenta. Zdi mi pomembno odpirati polje vsega, moraš se igrati s formo, ampak če ne bomo ohranili vsaj malo človeških zgodb, bomo pozabili biti ljudje. Zakaj ni pri nas nobene konkretne nove socialne drame, ali pa zgodovinske? Letos se je o Cankarju nekaj delalo, zakaj ni bilo na

primer nobene biografske odrske drame? Ne mislim, da dajem Slovencem, kar potrebujejo, to je neumnost. Jaz dajem to, kar rabim sam. Kar si želim narediti naslednjič, je iti še v večjo specifiko okolja. *Tih vdih* nalašč plove nekje v nedefiniranem, ne veš točno, od kod liki so, fino se mi zdi, da ta zgodba ostane splošna. Moč recimo irskih dramatikov pa je v tem, da grejo v svoje male kraje z naglasom in zgodbami, ki jih poznajo. To so fantje, ki so že od desetega leta pili pir v istem lokalu, ampak so s pirom vred popili vse zgodbe. Če se bomo mi samo sprehajali po centru Ljubljane gor in dol in mislili, da bomo s parolami rešili svet – ne bomo, ker nas bo svet povozil.

Eva: *Tih vdih* govori za generacijo po celi Sloveniji. Vsekakor je nujno, da je zgodba tipično slovenska, ampak tu da ne rabiš večje specifike okolja, ker potem ne bi govorili o vseh in vsem. Mene moti, če v teatru govorimo o nekom drugem, če kakor koli pridigamo in kažemo, če izpostavljam drugost: *taki so oni, ne pa mi*.

Nejc: Kar je pri Miku Leighu meni na primer všeč, je točno to, da imajo vsi napake. Da so glavni junaki neki luzerji. Če bi jaz delal film o beguncih, bi naredil film o smrkavcu, ki pride sem z mislijo, da bo vsem v Evropi jebal mater. Zakaj? Ker se mi zdi, da je to zanimiva pozicija, kot gledalca bi te dosti bolj zbudila. To se mi zdi stokrat bolj zanimivo kot neki stradajoči ljudje, ki nimajo nič in jih nato izkoriščajo, da so na postrih političnih kampanj. Ampak kot je enkrat Žižek zabrusil nekemu hecklerju v občinstvu: če si reven ali z dna družbe, ni nujno, da si dober. Itak: skrajne situacije so tiste, ki te spravijo v skrajno obnašanje. Če se s tem ne ukvarjamo, izgubljam veliko barv in odtenkov v tem našem človeškem kraljestvu. In pri mojstrih socialnih dram je vedno ogromno odtenkov.

Eva: Ko sem pred leti prvič brala *Hladnokrvno* Trumana Capoteja, mi je zelo ostalo v spominu, kako Perry, eden od morilcev, reče Capoteju, zakaj je ubil tistega očeta s farme, svojo prvo žrtev iz družine Clutter: ker je v njegovih očeh videl, da ga ima za morilca. Da se žrtev boji, da ga bo ubil. Postal je morilec, ker se je to v bistvu od njega pričakovalo. Na to se večkrat spomnim, velikokrat v življenju funkcioniramo na ta način.

Nejc: *Hladnokrvno* je še vedno tako radikalna zadeva. Še zdaj niso čisto dojeli, kar se je s tem romanom zgodilo, kakšna jajca je moral imeti Capote takrat, ko je to izdal. Zdaj bi imel velike težave. Danes imaš ekstremista muslimana, ki se nekje razstrelili in ubije toliko in toliko ljudi, in vsi rečejo, aha, ta religija je problem. Nato naslednji teden nek naci pobije Jude v Pittsburghu, vsi rečejo, aha, taki kot on, taki so problem. Podajamo si teroriste z ene strani na drugo, kot vroč kostanj. Imamo *svoje* in *njihove* teroriste. To je bolno. A se ne moremo samo zmeniti, da je nasilje res bedno? Ali smo že *beyond*?

Eva: Kateri je tvoj najljubši insta account?

Nejc: @WeRateDogs mi je ful všeč. Ocenjuje pse, pa nobenemu ne da manj kot 12 od 10. Vsi imajo zelo visoke ocene. Pa rad imam meme strani. @shitheadsteve, @whitepeoplehumor. To je neka pobalinskost v meni. *Theories of the deep understanding of things*. Ta je odfukan. Imam pa rad tudi art stvari.

Eva: Poglej @noeloquence.

Nejc: Takoj followam. To je definitivno neka nova forma izraza.

Eva: Prek memov se meni včasih zdi, da so ljudje še vedno zelo kreativni. Na najkrajši *attention span*, ampak res kreativni.

Nejc: Niti ni tako lahko.

Eva: Niti slučajno.

Nejc: Kubrick, ki si je vzel toliko časa za filme, je oboževal reklame. Obseden je bil s tem, kako povedati zgodbo v tridesetih sekundah. Memi bodo definitivno vplivali na to, kako mladi dojemajo svet. In so nov izraz, pa če nam je to všeč ali ne.

Eva: @ministryforwtf. Ki je bolj specifičen za področje, glede na to, da so to memi za mlade zdravnike. Res lahko govorijo neke zgodbe.

Nejc: To je generacija, ki bo znana po memih pa po tem, da hoče umreti, kot pravi neki znani mem. Ampak mi, nekaj in trideset, mi smo isti. Noben se ne bi za nič odločil. Da pa bi živel v dobi, ko si se moral nujno odločiti, kot naše babice, tega pa tudi ni več.

Eva: A so se takrat odločitve kar zgodile?

Nejc: Našim babicam sta bila slab zakon in slaba služba bolje kot noben zakon in nobena služba. Naše mame v slabem zakonu ne vztrajajo, v slabi službi pa. Pri nas pa je tako, da eno in drugo: ne. Brez kompromisov. Če pa je to dobro ali ne ...

Eva: Vprašanje, ki si ga enkrat postavil igralki, se mi je zdelo odlično: kdaj misliš, da si odrasel? Kdaj pa ti misliš, da si?

Nejc: Po mojem takrat, ko se nehaš igrati. Pizda. Ja, to je dobro vprašanje. Jaz si včasih zastavljam vprašanja, na katera ne vem odgovora.

Eva: Ja.

Nejc: Po mojem si moraš najprej postaviti definicijo tega, kaj je zate odraslost. Če je to nekaj, kar je zate slabo, potem je bolje, da je odgovor nikoli. Če pa to pomeni, da dosežeš neko stopnjo ... Mislim, da si odrasel takrat, ko te okolje premakne manj, kot bi te včasih. Ko se ti stvar, za katero bi včasih naredil veliko štal, ne zdi *big deal* in jo pustiš za sabo. To je nekaj, kar se nam zdaj dogaja.

Eva: Meni se zdi, da si odrasel, ko te nekaj ključno spremeni.

Nejc: Dosti boljši odgovor kot moj.

Z Nejcem Gazvodo se je pogovarjala Eva Mahkovic.

Ajda Smrekar

Eva Mahkovic **ČE BI VEDELI, KAKO JE BIT ODRASLI**

Poleti 2014 sem v Kinodvoru gledala film Davida Fincherja *Ni je več* (*Gone Girl*, 2014), posnet po istoimenskem romanu Gillian Flynn. Prikaz neustavljivega srda Amy Dunne, ženske, ki je v življenju naredila vse prav, pa se ji je v tridesetih kljub temu zalomilo, se mi je zdel skrajno točen in nekaj, s čimer sem se z lahkoto identificirala in čustveno povezala.

Poleti 2018 sem na Netflixu gledala serijo *Alias Grace*, posneto po istoimenskem romanu Margaret Atwood. Prikaz ledene, emotivno distancirane uničevalnosti Grace Marks, ki jo je pri šestnajstih obsodil ves svet, zato v tridesetih sodbe, napadi in fascinacije posameznih drugih njenega oklepa ne prebijejo več, se mi je zdel skrajno točen in prav tako nekaj, s čimer sem se z lahkoto identificirala in čustveno povezala.

Enkrat spomladi 2018 sem brala prvo verzijo Gazvodovega teksta *Tih vdih*, ki takrat še ni bila tako izdelana kot današnja, uprizoritvena verzija, a vendar je bil to tretji primer umetniškega dela (se pravi: umetniškega dela, ki kot svoj medij uporablja besede) v kar nekaj letih, s katerim sem se s tako lahkoto identificirala in tako močno čustveno povezala.

(Pravzaprav se mi je že takrat zdelo, da ima to dramsko besedilo potencial postati stejtment neke generacije in časa, v katerem se je ta znašla. Okvirno so ta čas leta po izteku ekonomske krize 2008, specifično pa leto 2018 – igra se namreč dogaja septembra tega leta.)

Poleg skrajno točnih, prepoznavnih odnosov in situacij (družinskih, partnerskih, med brati in sestrami, med starši in otroki), ki jih skoraj vsak med nami prepozna iz lastnega tukaj in zdaj, je *Tih vdih* poln skrajno točnih replik (iz različnih kontekstov). Na primer:

Glavno je, da si srečna. (Najpomembnejši in najbolj krut imperativ staršev in sveta.)

Ene stvari morajo bit večne. (Tragično, ker je pravzaprav resnično; sistem, ki ga živimo, namreč podpira institucionalnost, življenje po bolj ali manj stalnih, enotnih pravilih civilizacije, nadaljevanje vrste, spoštovanje

življenjskih prelomnic, ki nakazujejo vstop v drugo obdobje, i. g. služba, avto, poroka, otroci, nakup nepremičnine, kredit, posameznikovemu kontekstu primerna politična zveza, in četudi se ti nekaj časa in v določenem mladostnem obdobju zdi, da ni tako, ne, da danes življenje ni več organizirano tako formalno, je vendarle večinoma tako, in če prelomnic ne spoštuješ, v nekaj letih ugotoviš, da si ostala zadaj, da je veliko vrstnikov že izpolnilo pogoje za srednja leta. Stvari, ki so racionalne, institucionalne, sistemske, imajo mnogo več potenciala za *večnost* kot tiste, ki so osnovane na hipnih, subjektivnih občutkih in negotovih, situacijsko obremenjenih človeških odločitvah.)

Vse te stvari bo uredila medicina. (Ne glede na vso fascinacijo s kreativnostjo in subjektivnim in humanizmom je na koncu lepo zaupati avtoritetam in objektivnim znanostim in biologiji.)

Vsi bodo kmal mrtvi. Beatli, kar jih še je. Bob Dylan. (Leto 2016 je bilo samo začetek, ko so množično pričeli odhajati idoli popkulture, ki so našo dobo definirali.)

Mislila sem, da boš srečen v življenju ... da nas bo vseh pet srečnih ... in mislila sem, da bova z očetom to srečo spremljala dolgo časa, to sem mislila. (Spet ta kruti, generični, kot se zdi preprosti, a v praksi skrajno oksimoronski imperativ po sreči. Sreča predpostavlja stanje, nekakšno končnost, večnost, v resnici pa je odvisna od subjektivnih hipnih občutkov, prepuščena na milost in nemilost trenutku, človeški nedoslednosti, raznim pravim in napačnim odločitvam, majavim samopodobam in drugim elementom človeškosti in je zato izredno krhka in spremenljiva.)

Vsak, ki je srečen, se ti zdi neumen. (Redko naletim na bolj točen opis stanja mlade ženske svojega profila in našega časa, ki se zaveda ironije vsega, čeprav se zaveda tudi, da so njeni občutki samo kopija Byrona, Jevgenija Onjegina, Brucknerja in vseh izgubljenih generacij, ki jih je kdaj mučila bolezen mladosti.)

In še ultimativna obsodba generacije Marjana, Petre in Janeza: *Potem bi dons bla čisto nekaj drugega, če bi vedela, kako je bit odrasla?* (Na srečo sem šla študirat, ko o stvareh še nisem zares razmišljala. Če bi šla danes, si najbrž ne bi več upala študirati tega, kar sem.)

((Pa sem imela na svoji dosedanji profesionalni poti veliko srečo.))

Tih vdih je naseljen s skrajno verjetnimi liki našega časa. Marjan, Petra in Janez so milenijski, ki so se do točke v življenju, ko ni več dovolj biti obetaven, temveč je treba čez noč imeti stabilno, vzpenjajočo se kariero in biti naenkrat na vrhuncu ustvarjalnosti in življenjskega elana, ko je treba biti političen, a hkrati za silo načelen, ko je treba čez noč pozabiti na ideale in sanjske službe (*Ker pač je neki treba delat! Sej jaz tud delam v knjigarni!*), ko se je čez noč treba znati *znajti*, upehali. Maja, ki je nekoliko starejša, se je takšnega neuspeha z jeklenim preživetvenim nagonom nekako rešila.

(In zdaj preštevava svoje mrtve.)

Marjan, Petra in Janez so, profesionalno gledano, luserji. To so bolj ali manj vsi postali zaradi svojega ponosa in načel, verjetno pomešanih z nerealnimi pričakovanji o delovanju sveta (Marjan *raje crkne*, kot da bi delal za *ta dnar*. Petra svoje minulo obdobje pisanja definira kot *drugo življenje* in ne vemo, kaj je bilo tisto, ki ji je morda ponujalo kratkotrajni, politično pogojeni uspeh na slovenski kulturni sceni, pa je take pogoje *raje* zavrnila. Janez je pa sploh žrtev prevelike načelnosti; ker se je kot novinar z izbiro svojih tem *postavil na stran zatiranih*, je zanemaril lastne in Petrine interese.)

Tih vdih (ker sem pač ženska v istih letih in v marsičem vsaj ohlapno podobnem kontekstu) najbolj čustveno berem skozi Petro, blizu mi je njen naivni, predvsem pa izredno egocentrični, vase usmerjeni idealizem.

Ker včasih čakaš na prave in popolne stvari v življenju, pa se pol ne zgodijo in eni se s tem sprijaznimo lažje, moja Petra pa ne.

Če sta Amy Dunne in Grace Marks (sicer obe morilki) ženski, ki sem ju ob gledanju in branju *Gone Girl* in *Alias Grace* občudovala in si jima želela biti na nekem nivoju podobna, ker sta nekatere stvari preživeli in skozi njih zrasli, je Petra ženska, kakršna me je strah, da bi postala.

(In kakršna najbrž do določene mere nekje tudi že sem.)

Tih vdih tako v prvi vrsti nagovarja moje strahove – pred tem, kaj se še lahko zgodi mojemu svetu, pred tem, kaj se še lahko zgodi meni, kaj lahko še postanem in kako se bom takrat obnašala, nagovarja moje strahove pred končno odločitvijo, pred končno izbiro, pred časom, ko se bo treba sprijazniti s tem, kaj ti je tvoje življenje lahko dalo in česa ne, nagovarja strahove pred tem, kako je *biti odrasel*.

Ker pa je obenem *Tih vdih* družinska drama in ker v družini vse neizrečeno, ki je po eni strani predmet potencialnega konflikta in zamer, po drugi strani pa je po čudnih, nerazumljivih in težko ubesedljivih okoliščinah obenem prostor tolažbe, topline, nepričakovanih razumevanj, je poleg strahov tukaj tudi (vsaj začasna) pomiritev. Pomiritev za ta trenutek. *Enkrat ne bo ničesar več. Mi pa še neki smo.*

(Ta zapis ni posebej koherenten in je želel biti zelo oseben. Od tod neizpeljane misli in od tod tudi čudna oblika.

Pa še: za prispevke v ta gledališki list sem izbrala samo avtorje, rojene v osemdesetih, in jim prepustila, da pišejo od tam, kjer se jih je *Tih vdih* najmočneje dotaknil. To se mi je zdelo za ta tip teksta najbolj primerno.)

Deja Crnović

»ENKRAT NE BO NIČESAR VEČ. AMPAK ZDAJ SMO ŠE.«

Tako kot je po Tolstoju vsaka družina nesrečna na svoj način, je podobno tudi z generacijami. Vsaka se mora soočiti z odraščanjem, staranjem in tem, da verjetno v življenju ne bo dosegla tistega, kar si je zadala v otroštvu. Da najverjetneje ne bo spremenila sveta. Vsaj ne na način, na katerega bi si želela. Da verjetno ne bo živela tako, kot se od nje pričakuje, da bo razočarala starše, ugotovila, da so njeni idoli mrtvi ali pa bedni, ter da nič ni več tako, kot je bilo. Ampak vsaka generacija bo to počela na svoj poseben način. In ob tem verjela, da še nikomur ni šlo slabše.

Generacija Marjana, Petre in Janeza (pa tudi avtorja drame *Tih vdih* in avtorice tega besedila) se je rodila v času konca Jugoslavije. Za potrebe besedila nam bomo rekli otroci tranzicije, čeprav bi nam v tujini rekli milenijci. Otroci tranzicije smo bili rojeni v Jugoslaviji, odraščali pa v »divjih devetdesetih« nove države. Danes po letih nismo več mladi, a ker imamo še vedno več skupnega s študenti kot z »odraslimi«, nas pogosto še vedno označujejo za mlade.

»Tako kepo mam v želodcu, ki začne kr goret in potem se razbije kot kozarec ...«

Otroci tranzicije nismo vajeni kriz. V šoli so nas učili, da gre vsaka generacija skozi eno vojno. Naša (prva) je minila v slabih dveh tednih med poletnimi počitnicami, še preden smo se naučili, kaj sploh je vojna. Po vojni je bilo vse super. Imeli smo novo državo, starši so nas učili novih besed, kot so neodvisnost, slovenski tolar in prosti trg. Vsem je bilo bolje, imeli smo svoje stanovanje, svoj avto, še naše barbike so imele svojo hišo in svoj avto.

Otroci tranzicije smo bili vzgojeni v optimizmu, nismo zares vedeli, da obstaja možnost, da se kaj zalomi. Včasih se zdi, da so tudi naši starši kdaj pozabili, da je možnost slabih časov povsem realna. Vsem nam bo vedno bolje. Konec je bilo hladne vojne, konec je bilo totalitarizmov. Samo še demokracija, liberalizem in CK One. Nismo povsem razumeli, kaj pomeni fleksibilnost, nismo povsem razumeli, kaj pomeni globalizacija. Imeli pa smo MTV, na katerem so vrteli Laibach in zato smo vedeli, da nekoč lahko uspe tudi nam.

Na trg dela smo vstopali v času krize, ko se ni zaposlovalo. Za vsako delo smo morali biti hvaležni, četudi smo bili zanj plačani slabo ali pa celo ne. Če smo sčasoma zahtevali normalno plačilo, so nam rekli, da smo nehvaležni, da ne razumemo, da je kriza. Če smo želeli zaposlitev, so nam rekli, da se preveč visoko cenimo. Da je najbolj pomembno nabiranje izkušenj (glej film *Ne bom več luzerka* Urše Menart). Medtem ko mi nismo mogli do služb, so jih naši starši izgubljali. Še vedno ne razumemo, kaj pomeni fleksibilnost trga, če brezposelnost traja leta in leta. Sumimo pa, da globalizacija pomeni, da se v takem primeru preselimo v tujino.

Kriza nas sploh ni zares udarila, ker nas še ni imela po čem. Najbolj je udarila naše starše. Starše, ki jim je šlo bistveno bolje kot njihovim staršem, zdaj pa vedno pogosteje prebiramo, da smo prva generacija po vojni, ki živi slabše od svojih staršev. Zdaj, ko naj bi že nekaj let živeli v časih gospodarske rasti, se je na bolje sprememnilo bolj ali manj samo to, da malce lažje dobivamo projekte, za katere smo plačani prek naših espejev. Še vedno nimamo rednih služb, še vedno ne moremo vzeti kredita. Tri četrtnine mladih je danes zaposlenih prekarno, kako je s tridesetinnekajletniki, nisem prepričana, ampak verjetno številka ni bistveno drugačna.

Pred prvim novembrom so gledalke in gledalce oddaje Dobro jutro vprašali, ali se bojijo smrti. Tri četrtnine jih je odgovorilo, da ne.

Marsikatera generacija je živela z občutkom, da živi v času konca. To je vedno malce egocentričen občutek, saj si radi predstavljamo, da po nas ne bo ničesar več. A če danes rečemo, da ne verjamemo v konec sveta do leta 2100, bi nas obtožili, da ne verjamemo v podnebne spremembe. Beremo, da živimo slabše od prejšnjih generacij, hkrati pa se od nas pričakuje, da kupujemo dražje, trajnostne stvari, ki bodo manj škodile okolju, ki jih ne bodo sešili otroci iz tretjega sveta, ki ne bojo dušile želv. Reševati moramo svet, medtem ko nimamo pojma, kako rešiti sebe.

Kriza kot čustvo

Velika finančna kriza je za otroke tranzicije sovpadla s krizo prve četrtnine življenja. To naj bi bila prva resna osebna kriza, ki nastopi med 25. in 30. letom, nekje v času, ko se iz šolskega sistema podamo v »pravi svet«, kjer ni jasnih pravil in pogojev za napredovanje. Kriza prve četrtnine je klasična mladostniška tesnoba, ki izhaja iz negotovosti, ki jo prinaša prihodnost. Na tem mestu bi citirala mladega kolega, ki je ob selitvi v Ljubljano ob začetku študija izjavil: »Stiska me. Ker to je zdaj to obdobje, na koncu katerega umreš.« Mislím, da je optimist. Takšnih obdobij bo še nekaj.

Včasih se krizo prve četrtnine rešuje s poroko in otroki, včasih se jo rešuje z vpisom podiplomskega študija. Pogosto pa se ta kriza zgolj ublaži, dokler se v skladu z naravnim redom stvari ne prelíje v krizo srednjih let. Pravzaprav bi bilo v kapitalizmu, ki je en sam cikel »kríz« in »okrevanj«, pričakovati, da bomo človeška življenja znali organizirati kaj drugače kot serijo kríz in okrevanj, kar malce naivno.

Ljudem v krizi prvega četrletja, še bolj pa v krizi srednjih let, se smejimo, celo posmehujemo. Predpostavka šal je, da se mora človek do določene starosti zresniti, na nek zdrav način obupati nad ideali in življenjem ter se podrediti vsakdanu, ki ga od njega zahteva družbeni red. Tistim, ki tega niso naredili, se nato smejimo, podobno kot se smejimo mladičem živali, ki precenijo svoje sposobnosti. Ali pa otrokom, ki komaj shodijo, začnejo teči – in padejo naprej na obraz.

Kljub vsemu pa je vsaj kriza srednjih let kapitalizmu prijazna kriza. Zahteva velike finančne vložke, je ekstravagantna, ker pomeni vlaganje v vidno potrošnjo. V avte, lepote posege, potovanja. Ne pa v pokojninske sklade, ploščice v kleti, nove cevi. Kapitalizem spodbuja nove začetke, ker so dobri za gospodarstvo. Ljudje s krizo srednjih let so praviloma že v življenjskem obdobju, ko jim je »uspelo«, imajo dovolj denarja, da si osebno krizo privoščijo, medtem ko kriza prve četrtnine ne prinaša dobičkov, ampak jih odlaga. Ker današnji zahodnjaki in zahodnjakinje s krizo prve četrtnine ne morejo kupovati avtov, stanovanj in hoditi na dvotedenske počitnice, se jih zmerja, da so luzerji. In da ves denar porabijo za toast z avokadom. Da uničujejo gospodarstvo, ker nosijo vintage oblačila in si delijo avte, stanovanja in študentske napotnice. Občutek, da ti je spektakularno spodletelo še pred 30. letom, je zato skorajda neizbežen.

Škoda za tisto točko pri slovenščini

Bolj kot o odraščanju danes lahko govorimo o vedno novih začetkih. O vedno novih poskusih in vedno novih načinih, kako spodleteti. *Tih vdih* je postavljen tik pred nove začetke. Pred odhod na študij, pred konec zveze, pred odhod v drugo državo. Je trenutek, po katerem je bilo vse drugače, in vsi vpleteni se tega še kako dobro zavedajo, a se vseeno, zavoljo miru, pretvarjajo, da to ni res.

V *Tihem vdihu* je v ospredju družina, vmesna enota med posameznikom in posameznico ter družbo. Prvo okolje, znotraj katerega želimo ugajati. Starši se radi zabavajo s tem, da svoje otroke sprašujejo, kaj bodo, ko bodo veliki. Nekakšen grenko-sladek nasmešek se naseli na njihove obraze, ko jih slišijo odgovarjati s klasičnim naborom poklicev, kot so gasilec, učitelj, frizer, astronom. Takšnih, ki bi odgovorili, da bodo vodje oddelka za upravljanje z družbenimi mediji ali pa samostojni podjetniki z registrirano dejavnostjo umetniškega ustvarjanja, je najbrž bolj malo. Kaj boš, ko odrasteš, je vprašanje, ki je zabavno približno do osnovne šole, potem pa sproža vedno več tesnobe; nabor možnosti je vedno ožji, pogojen z učnim uspehom, družinskimi pričakovanji in s priložnostmi, ki jih ponuja okolje. Najprej želimo zadovoljiti pričakovanja staršev (»Veš veliko, na maturi si dosegla skoraj vse točke, škoda za tisto slovenščino, a ne.«), nato želimo ugajati ostalim, šele nekje proti koncu tudi sebi. Znotraj družine drug drugega jemljemo za talca svojih pričakovanj ali pa za izgovor, da se ne premaknemo naprej.

Kot se v družini spodobi, tudi v *Tihem vdihu* članice in člani družine drug za drugega verjamejo, da so se zadeve lotili narobe. A bolj kot se z njimi pomikamo skozi tisto jesensko popoldne, bolj se nam zdi, da so mogoče

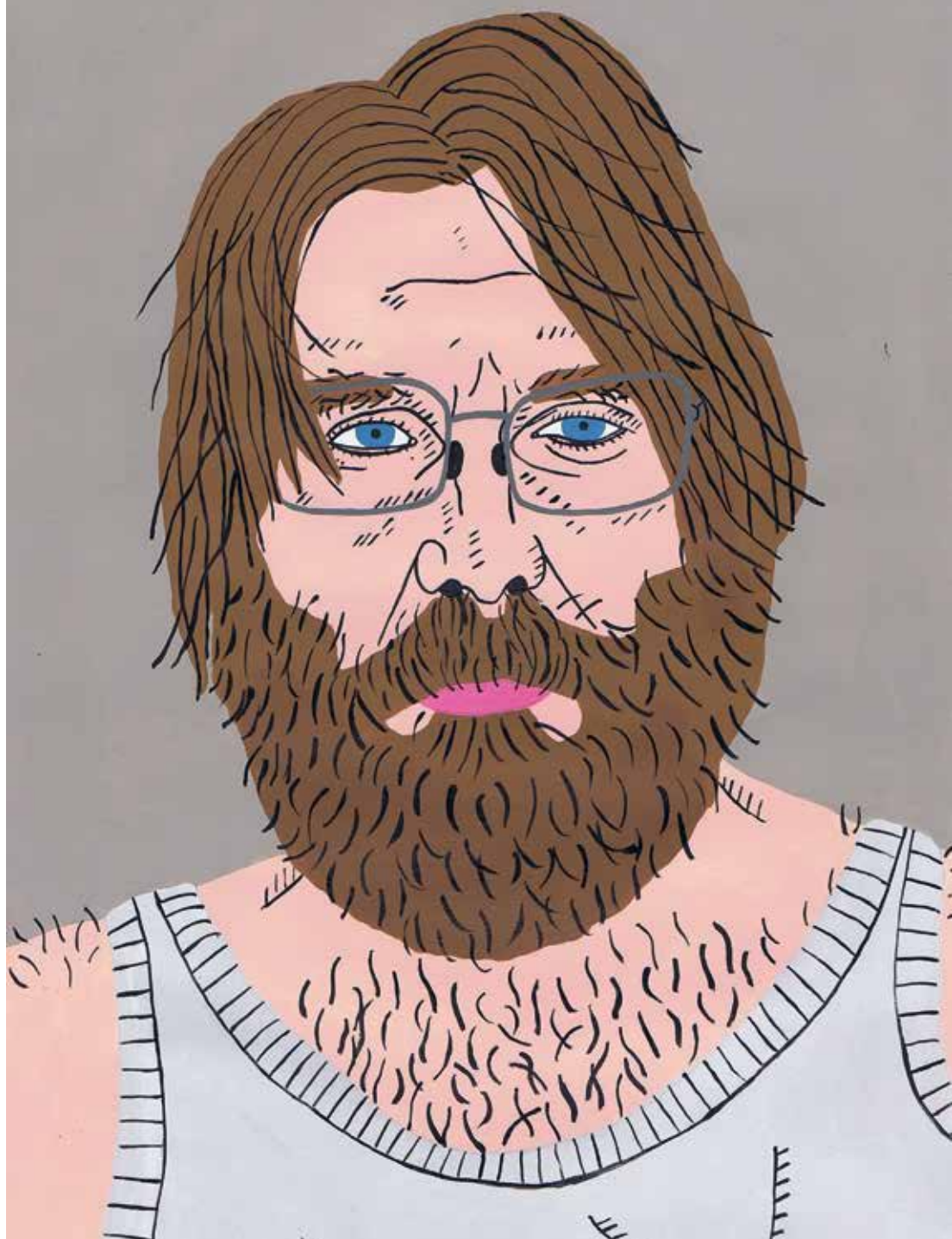

Matej Puc

vsi ravnali pravilno. Da je Janez imel prav, ko se je postavil za šibkejše, ker le tako lahko živi sam s sabo. Četudi zdaj piše horoskope. Da Petra ni naredila ničesar narobe, če dela v knjigarni in bere, namesto da bi služila tisočake v kakšni oglaševalski agenciji, ki prodaja srečo. Da je Marjan ravnal prav, ko je ostal doma z mamo in ji pomagal prebroditi prvo obdobje po moževi smrti. In da je mama Katarina ravnala prav, ko je rajše, kot da bi šla na vino in ples, ostala doma in se še malo pogovarjala s svojim pokojnim možem. Večkrat bi si lahko rekli, da je to, da živimo v skladu s svojimi načeli, dovolj dobro. Da je dovolj dobro, če kdaj kakšno stvar preskočimo, počakamo.

Te dni na srbski javni televiziji vrtijo serijo *Jutro će promeniti sve*, ki govori o mladih, ki preživljajo krizo prve četrtine. Eden od junakov je Filip, ki se vrne iz ZDA, kjer je delal v nekem tehnološkem podjetju, a so ga, kljub temu, da je očitno v življenju delal vse prav, odpustili. Vrne se v Beograd, kjer mora razočarati svoje starši in njihove prijatelje. Ko posluša potopisno hvalisanje nekoga, ki se ima za neodvisnega novinarja, ga vpraša, kdo ga plačuje. Starejši kolega mu na vprašanje odgovori z vprašanjem: »Se imaš ti za neodvisnega, ko si tako pameten?« Na kar Filip odvrne: »Jaz sem v celoti odvisen od svojih staršev. Ampak vsaj vem, kdo me plačuje.«

Uspeti v tem svetu pogosto pomeni sprejeti pravila sistema, s katerim se mogoče sploh ne strinjamo, pravila sveta, v katerem nočemo zares živeti. Biti luzer je zato lahko čisto legitimna pozicija do sveta. In lepo bi bilo, če bi se tega zavedali kot posamezniki, kot družina in kot družba. Da bi mogoče kdaj namesto »Ne bom več luzerka«, rekli: »V redu je, luzerka sem.« Da bi namesto »Škoda za tisto točko pri slovenščini«, rekli: »Ti si dbest.«

Aljoša Harlamov **UMETNIKOV(I) DRUŽINSKI PORTRET(I)**

V opusu Nejca Gazvode je nekaj stalnic, na temelju katerih gradi svoje literarne in filmske zgodbe ter ne nazadnje tudi tisto, kar je nekako vmes med obema poljema – svoj dramski opus. Eden teh stalnih gradnikov njegovih domišljijjskih svetov, na katerega se bom osredotočil v tem zapisu, je tisto, kar sprjaznjeni z nezadostnostjo izraza imenujemo »minimalizem«. Minimalizem je umetniški postopek, ki deluje tako na ravni zgodbe oziroma strukture kot na ravni jezika oziroma sloga. Nejc Gazvoda tako na papirju kot na platnu in odru ustvarja zgodbe, ki so osredotočene na minimalno število likov, ki mu (še) omogočajo postaviti osnovna razmerja, kar je tisto, kar ga kot umetnika, se zdi, resnično zanima. Zelo pogosto gre v njegovih zgodbah za skupino prijateljev ali par, še najpogosteje pa za družino – pri čemer je družina seveda tudi nadpomenka prvima dvema izbirama. Družina torej kot tista celica, v kateri se vzpostavijo naši osnovni čustveni, psihološki in sociološki modeli, naše bistvene travme, strahovi, želje in hotenja.

Temu komplementarno sledi tudi minimalizem izraza, kjer bolj kot zapisano ali pozneje govorjeno deluje tisto, kar ne najde ali noče najti izraza: zamolki, namigi, aluzije, neizpovedano, zlagano, izognjeno. Ta belina oziroma tišina je ključna, se zgošča okoli likov oziroma vrta luknjo vanje in jim daje težo, neko posebno globino, gravitacijsko silo, ki začne ukrivljati tisto, kar sicer povejo. Če se poigramo do banalnega: ta nezapisana ali neizgovorjena beseda postane konj. Ali pa mrtev oče. Materializira se v neko posebno prisotnost, senco, v kateri se liki skrivajo, a jih boleče razkriva. V Gazvodovi dramatiki lahko v tem vidimo nadaljevanje dediščine Antona Čehova, ki ga v *Tihem vdihu* neposredno priključuje že začetni monolog: namesto češnjevega vrta je javor, ki pa v svoji onostranskosti, simboličnosti nikoli ni ogrožen – in tudi družina, ki se tako kot v *Češnjem vrtnu* ponovno zbere, morda zadnjič, pred končnim razhodom, ni ogrožena. Ker je že od začetka jasno, da je razpadla že zdavnaj. Da se je ponesrečila. In tu bi lahko seveda citirali *Ano Karenino*, a je ne bomo, ker Tolstoj pretirava – vse družine so si prej podobne v svoji nesreči kot v sreči.

Kakor koli že, Čehova in Tolstoja in moderno dramo na stran, subtilnost pisave Nejca Gazvode je prepoznavno sodobna. Ne le zato, ker enodejanka *Tih vdih* tudi na ravni pojmovnega ne lebdi v nekem abstraktnem prostoru, kot se pogosto dogaja tako v današnji (slovenski) dramatik in literaturi kot celo v filmu, ker svoje časovne in prostorske koordinate ves čas jasno postavlja v našo bližino (tudi z motivi družabnih omrežij in sodobnih telekomunikacijskih naprav), ampak tudi zato, ker nezapisano/neizgovorjeno razen v uvodnem poklonu Čehovu pravzaprav nikoli ni v funkciji (modernističnega) simboliziranja, korespondenc z zaumnim ali obračanja v atome jezika. Gre namreč, ravno nasprotno, za povsem prepoznavne psihološke procese: obrambne mehanizme, strah, neiskrenost, nezmožnost komunikacije, zamere ... Vse tisto, kar se nakopiči v zahodnih meščanskih družinah v njihovih urejenih hišah, pod težo pričakovanj in neznosne bližine. Neartikulirano torej gledalcu ne kaže na svet zunaj drame niti na samo estetsko drame. Kaže mu k likom, mu razkriva njihov značaj, njihovo notranjo resnico.

Gazvodo torej zanimajo osnovni odnosi: starševski, partnerski. V zgoščenem delu enodejanke je zato odnos matere s tremi otroki postavil v vse njene permutacije naenkrat. Katarina v odnosu do Marjana je mati v odnosu do otroka, ki ostaja doma in skuša nadomestiti odsotnega oziroma, konkretno, umrlega moža; v odnosu do Tamale je mati v odnosu do otroka, ki zapušča gnezdo, ki se osamosvaja; in v odnosu do Petre je mati v odnosu do otroka, ki je šel od doma in se relativno osamosvojil. Katarina je tako središčna točka vseh odnosov, tudi Janezovega do Petre, ki preko Petrinega odnosa do Katarine prihaja do nekaterih ključnih spoznanj o naravi svojega romantičnega razmerja (ali pa bi vsaj moral priti, če si ne bi zatiskal oči, saj je s tem povezana tudi njegova lastna nezadostnost); in Majinega do Marjana, ki se pride pravzaprav posloviti od Katarine, ne od očeta svojega otroka, svojega bivšega, do katerega res ne more čutiti nobenega dolga, saj je Marjan do sina v svoji apatiji relativno brezbrizen ali vsaj nedejaven.

Katarina je tako osrednji in tragični lik te drame. Ovdovela in depresivna matriarhinja, ki izgublja svoje otroke, priča bolečega propada družine, ki ga seveda ponazarja že fizično razpadanje hiše (posebno notranje napeljave, vodovoda). Po drugi strani je Katarina v središču tudi zato, ker se skozi dramo kaže kot mojstrica insinucij, namigov in zamolka – kot personifikacija dramske strukture. Značajsko se nam skozi to izriše kot pasivno-agresivna mati, ki si želi z vzbujanjem krivde nadzorovati življenja svojih otrok – seveda ne zlonamerno, ampak iz svoje totalne ljubezni, ki je vse, kar ji je po smrti moža in padcu družbenega statusa v resnici ostalo. Pravzaprav razen tistega trenutka, ko izgine z odra, vodi in usmerja celotno dogajanje oziroma pogovor; vsi ostali pa se na tak ali drugačen način samo odzivajo nanjo, skušajo zakriti oziroma pregovoriti, kar posredno prihaja iz nje. Predvsem obtožbe o zapravljenih življenjih Marjana («Janez, bi ti pivo? Marjan je že začel brez nas.») in Petre («Lahko bi bla zdej kot tista lušna blond plesalka Nadja Bičkova, v Angliji bi lahko bla, v Londonu.»).

Marjan po očetovi smrti ostaja doma, da bi bil na voljo materi, toda ta ga zaradi propadlega razmerja z Majo odriha od sebe ter izkoristi vsako priložnost, da mu izkaže, kako prezira njegove življenjske odločitve. Marjan pije,

Tjaša Železnik

tudi sam depresiven, z manjvrednostnim kompleksom, podlegel pa je tudi očitni psihosomatski bolečini – s čimer na nek način ponavlja očetovo usodo, saj po Tamalinem pripovedovanju izvemo, da je bil Katarinin odnos do moža po propadu podjetja enak (in ga morda potisnil v smrt). Petra je sicer uspešno zapustila družinsko gnezdo, toda v resnici ji je uspelo samo to – ambiciozna mlada pisateljica po prvem romanu zdaj dela v knjigarni in se tolaži, da gre za začasno delo. Ob tem je iz njenega odnosa do Janeza jasno, da je tudi njuno razmerje na mrtvi točki – Petra mu očitno zameri njegov optimizem in pristanek na zanikrno delo pisca horoskopa, četudi mu je slednje svetovala sama – gre seveda za preslikavo lastnega pristajanja na realno, lastnega »luzerstva«.

Še najbolj nedorečeno je razmerje med Katarino in Tamalo. Tamala včasih deluje kot katalizator slabe volje, kot nekdo, ki idealistično verjame v družino in v vsakega posameznega člana. Proti koncu je sicer edina, ki se upa postaviti po robu materi s ključno repliko: »Dej, začni se ukvarjat s tem, zakaj si *ti* nesrečna, ne pa, da zakaj smo po tvojem nesrečni mi. Mi bi lahko bli ful bolši otroc, pa bi blo še zmer vse narobe s tabo.« S tem skuša prenesti odgovornost za svoja zavožena življenja na vse posameznike. Zato ni čudno, da se trenutek zatem postavi tudi proti sestri Petri, ki je mater v svojem življenju postavila za glavno zločinko, tarčo vseh svojih očitkov in obtožb (medtem ko se je Tamala prej že večkrat zavzela za Janeza). Povsem jasno je sicer, da je mama ključna pri njeni odločitvi za študij medicine namesto študija umetnosti (KATARINA: Spet rišeš? TAMALA se *zlaže*, *skrije blokec*: Ne.). Toda Tamala se zdi pravzaprav še najmanj travmatizirana, še najmanj obremenjena s krivdo ali kakršnimi koli obvezami do matere ali družine (in je ravno zaradi tega v nekaterih ključnih trenutkih edino vezivno tkivo družine). Kar je sicer logično, saj je v svoji mladosti zazrta naprej, v odhod od doma, v začetek ljubezni.

Njena pozicija do matere in družine postane najbolj jasna v monologu, govoru na odprtju razstave, ki se postmodernistično meša v glavno dejanje drame (kot nek polomljen grški zbor) iz neke prihodnosti, ko je – in to je pomembno – obrnila svoje življenje in se vendarle odločila, da bo izpolnila sanje. Njen izstop iz družine je tako še toliko bolj poudarjen ravno zaradi njenega obstoja v dveh časih (dejansko dveh simultanih prizorih) – slike, ki jih slika, so slike drugih protagonistov drame, slike družine in njenih satelitov, tako da je enodejanka v retrospektivi neke vrste umetnikov mladostni portret (ki ima svoj par v romanu *Tih vdih*, ki ga je napisala Petra in v katerem celo Maja z lahkoto najde očitne vzporednice z njenimi biografskimi dejstvi). Glede na njen nostalgični govor lahko namreč sklepamo, da Tamaline umetniške upodobitve niso obračun s preteklostjo, zemljevid travm, ampak nekakšen poklon svoji družini, njenim članom in njihovi notranji resnici, ki je ne morejo ali ne znajo povedati, pa jo vseeno ves čas govorijo.

Pogled s težo travme bi podobe oziroma dramske like seveda nujno karikiriral, delal iz njih pošasti. In tako kot Tamalina platna tudi Gazvodovi liki niso karikirani, niso »krivi« svoje zavoženosti, ampak so v tem smislu resnično, povsem človeško »tragični«. Mama si je samo želela srečne družine. In ničesar ne vemo o tem, ali pred očetovim kariernim propadom to ni tudi v resnici bila (čeprav bi lahko glede na zaznamovanost otrok sklepali, da ne,

o tem, kot rečeno, ne vemo nič). Povsem osnovna in preprosta človeška želja po sreči z bližnjimi. Ki se je nekje veličastno sfižila (kot se v življenju sfižijo take reči, z leti in neopazno). Katarinin način komunikacije z otroki je seveda zgrešen, toda tudi Marjan in Petra se ne izkažeta ravno z najbolj zrelim soočanjem ne z očetovo smrtjo ne z materino očitno depresijo. Njuno podrejenost materi je sredi tridesetih težko označiti kot zrelo in odraslo – in prelaganje krivde za svoje napake nanjo tudi ne. Šele Tamala je tista, ki ne prisega na zaznamovanost, ki krivde ne prelaga na druge, ampak se z materjo sooči, tik preden gre od doma.

In v tem ključnem trenutku odraste in postane umetnica. Gazvodov minimalizem je pred nami skril tudi resnično osrednjo osebo drame, ki ni Katarina, temveč Tamala.

P. S.

Vseeno bi za konec opozoril, da Tamala postane likovna umetnica s tem, ko preseže travmo, Petra pa pisateljica ravno s tem, da je ne in iz tega morda celo črpa svoje pisanje. Za samo dramo ni važno, je pa povedno za slovensko literaturo.

Nadina Štefančič SVET JE BEDEN, OBOŽUJMO GA

»Dobrodošla v resnični svet. Beden je. Oboževala ga boš,« so trije izmed najbolj gledanih stavkov v zgodovini televizije. Z njimi je Monica Geller (Courteney Cox) leta 1994 v prvi epizodi TV-serije *Prijatelji* povabila Rachel Green (Jennifer Aniston) v odraslost, obenem pa je v svet serije povabila še milijone gledalcev. Ko so pri spletni publikaciji *Hollywood Reporter* vprašali 2800 televizijskih in filmskih ustvarjalcev, katera je njihova najljubša TV-serija vseh časov, so zmagali *Prijatelji*. Resnični svet Prijateljev je postal folklor več generacij, razvoji likov pa nabor ritualov, ki skozi komične situacije tlakujejo pot v odraslost. Med letoma 1994 in 2004 so *Prijatelji* v svoj sitkomski milje pripeljali vse mogoče odtenke razotročanja, staranja in zorenja.

Tisto, s čimer so najboljše povzeli nove generacije, ni bilo le to, kar so rekli in naredili, ampak tudi časovni in ekonomski okvir, v katerega je njihovo odraščanje postavljeno. Serija jim sledi približno med 25. in 35. letom starosti, živijo v najemniških stanovanjih in stalno menjajo službe. Generacija za generacijo se s tem, že nekaj desetletij, identificira – serija postaja celo vedno bolj aktualna, generacija prekarcev in najemnikov jo razume še bolj dobesedno, kot jo je lahko generacija, ki je odrasla v konec tisočletja, in se mestoma zato nasmehne bolj kislo. Ko bodo čez stoletje poskušali razumeti, kako je bilo živeti med letoma 1994 in 2018 (morda še dlje, ne vem), bodo lahko prižgali *Prijatelje*, ker težko govorimo o katerem koli času, ne da bi povedali, kam je gledal. Ne zgodovina in ne politika ne bosta zmogli pokazati tega, kar razkrivajo Ross kot bivši mož istospolno usmerjene ženske, Joey kot brezposelni igralec, Chandler kot sin transspolnega očeta, Rachel kot mama samohranilka brez zdravstvenega zavarovanja, Phoebe kot umetno oplojena nadomestna mati ter odnosi, ki jih to spremlja, in svet, ki ga to spreminja. Glavni igralci so družbo spreminjali tudi za kamero. Vseh šest se je prvič v zgodovini skupinsko postavilo za ekonomsko enakost v igralskem ansamblu. Bili so prvi Hollywoodčani, ki so kot ansambel zahtevali

enake plače, čeprav je to pomenilo, da sta Jennifer Aniston in David Schwimmer morala pristati na precej nižje plačilo. Njihova druga skupna zahteva je bila, da se v vseh promocijskih gradivih pojavi vseh šest, da se torej ne izpostavlja le enega ali dveh izmed njih. Večji kot je bil njihov oboževalski krog, bolj so lahko začeli posegati v pogoje umetniškega dela in več vpliva je to imelo. Producenti so jim v vsem ugodili, saj niso mogli tvegati razgradnje njihovega resničnega sveta.

Serija je poleg avdiovizualov in zahtev enakosti s seboj v prihodnost prinesla tudi retro oranžni kavč iz kavarne Central Perk, s katerega je šest likov svet obveščalo, kako izgleda njihovo novodobno, najemniško življenje in zakaj je ravno to mestoma vredno oboževanja. Njihov kavč, to relikvijo, muzejski eksponat resničnega sveta, danes studio Warner Bros ponuja fenom, da se nanj za slabih sto dolarjev usedejo. Na njem malo obsedijo, menda veliko jočejo, kar nekaj pa se jih prav tam zaroči – iz njih izvablja zelo resnična čustva. Zaradi velikega odziva so kavarno Central Perk z repliko ikoničnega kavča odprli tudi v obliki pop-up kavarne, z večurnimi čakalnimi vrstami, na Manhattnu, v Pekingu, Sydneyju in Liverpoolu.

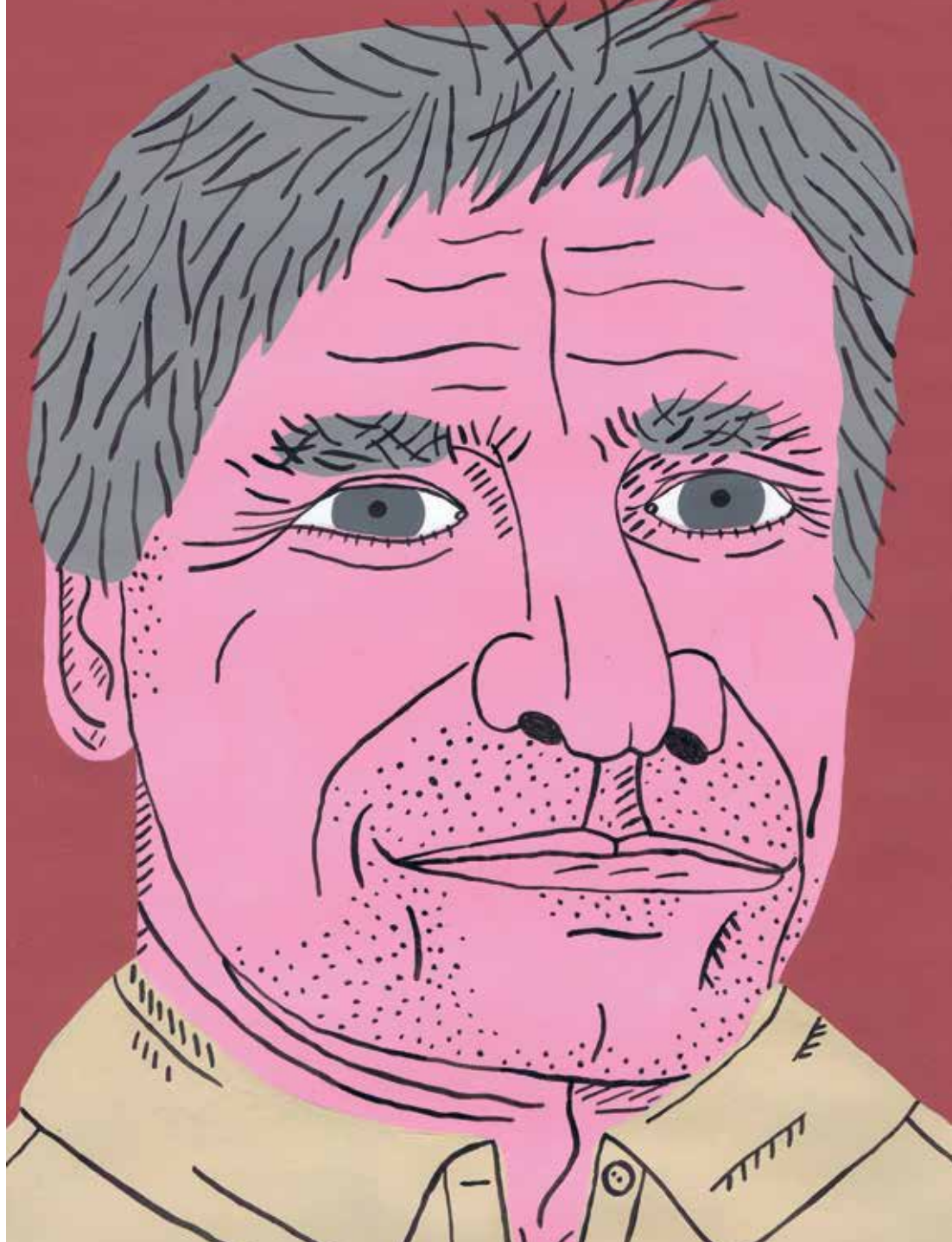
Marjan, eden glavnih likov drame *Tih vdih* Nejca Gazvode, verjetno ne ve za te pop-up kavarne. Če bi vedel, bi morda dobil zagon za premik v življenje in se odpeljal eno od njih pogledat v živo. Medtem ko živi pri mami in se ne posveča sinu Tiju ali bivši ženi Maji, nam namreč pove, da predvsem rad gleda »Friendse«. Opazuje lik Rossa Gellerja, ki kakor on preživlja čas s svojo sestro in vzgaja otroka, ki živi pri bivši ženi. Tudi njegova sestra Petra mora gledati v umetniško delo, da bi se videla. Strmi v svoj roman z naslovom *Tih vdih*, atribut svojega nekdanjega pisateljskega uspeha, kako leži na polici knjigarne. Ta jo veže na čas, ko je knjige še pisala, danes jih »le« še prodaja. Tudi njuna mama Katarina gleda: opazuje javor na vrtu, artefakt staranja, ki z leti ne izgublja moči, o katerem pove: »A veš, kako je lep javor? Kot da ni iz tega sveta.« Vsak svoj resnični svet dopolnjuje z nečim, kar pogled barva z oboževanjem, medtem pa jih najmlajša hči gleda in riše. Navdušuje se nad njihovimi skritimi delci, kot so ušesa brata Marjana. Pri tem pa večkrat pove, da bo vsak hip odšla v kino gledat film o van Goghovem življenju. Mora ga videti; kakor mora pustiti študij medicine in postati slikarka.

Drama *Tih vdih* nas sili, da poskušamo ujeti zastrmelost ljudi, ki si med seboj ne vračajo pogledov, kot da ne bi vedeli, da jih kdo vidi. Katarina svoji hčerki Petri in njenemu fantu Janezu manifestno razloži: »Nevidna sta, kot mi vsi.« A se vsi skupaj ne bi mogli bolj motiti. Niso nevidni. Edina nevidna točka njihovega panoptikuma je najmlajša članica družine Tamala – opazovalka, ki jih nenehno riše. S svinčnikom se bori za načine, kako bi njihov krhek svet odprla bednosti in oboževanju. Skupnost likov iz drame *Tih vdih* se skozi zato ne kaže kot družina ali generacija, temveč družba, brezbrizna do umetnosti, ki ne opazi, da jo umetnica ves čas gleda in vidi. Napetost med njimi ne generira družinske drame ali generacijskega trka, temveč stanje družbe, ki se hrani z umetnostjo, a jo obenem zaničuje, ne uspe osmisliti. Umetnikom (pisateljica Petra, slikarka Tamala) se posmehuje, njihovega dela ne zna opolnomočiti, simptomatično pa sebi odreka kakršno koli moč in smisel. »Vse te stvari, odpuščanja,

stečaji, bankroti, krivice, vse se zgodi ne glede na to, če se borimo, Petra, zapomni si to, to je sistem, to je naš svet.« Ta družba vnaprej razglašala lasten poraz, ne da bi odprla oči vsem nevidnim točkam, ki kakor ansambel serije *Prijatelji* čakajo v prvi bojni vrsti. Svet bi radi izpostavili nevarnosti bede in oboževanja, da bi ustvarjali nove pogoje resničnemu svetu. Drama izrisuje svet, ki ga bo fenovski pogled lahko dosegel in obnovil, ampak šele, ko bo pustil Monici Geller, da izreče svoje tri stavke.

Tekst Nejca Gazvode je drama pod krinko, pravzaprav je kamufliran programski manifest za osmišljanje umetniškega ustvarjanja. Zastavlja upor Katarininemu očrtu sveta, v katerem imajo »zdravniki vedno službe, bolan je vsak, bere pa skor noben več ne«, in preizprašuje mesto umetnice. Ta kakor Marcel Duchamp s *Fontano* vzame neviden košček sveta in v njem raztolmači fenovstva vreden trenutek. S svojim umetniškim posegom mu podeli vidnost in s tem resničnost. Vzemimo Tracey Emin, britansko kiparko in konceptualno umetnico, ki se je leta 1998, medtem ko so čez lužo snemali četrto sezono *Prijatelj*, razšla s fantom. Njena postelja je bila polna ostankov embalaže hitre hrane, praznih steklenic vodke, sredstev za kontracepcijo, umazanega spodnjega perila, na pol dogorelih sveč in posušenih solz. Posteljo je z vso nevidno bedo vred predstavila v galerijo in jo spremenila v instalacijo z naslovom *Moja postelja* (*My Bed*). Konec ljubezni je z vsakim galerijskim obiskovalcem dobil sled resničnosti, se zoperstavljal nevidnosti in se izpostavljal oboževanju, ganjenosti, spremembam pogleda. Danes, pravi Tracey Emin, je ta postelja zanjo eksponat odraščanja, kar med drugim ponazori s primerom, da zdaj namesto ob vodki zaspi ob svilenih blazinah.

Kakor Tracey Emin in Prijatelji tudi Tihvdihovci skozi svoje zablode, bridkosti in tragikomične zaplete vabijo v odraslost. A slednji s posebnim poudarkom: njihov pogled se odbija od intimne in poziva družbo, naj odraste v odnosu do umetnosti. Odrasla bo šele, ko bo umetnosti pustila ne le tiho vdihniti, ampak tudi glasno jekniti, ko od umetniškega dela ne bo umikala pogleda, ko se ob umetniških delih Simone Semenič in Maje Smrekar ne bo zgražala, ko bodo umetniki, kot je Petra, lahko pisali, ne le prodajali svoje knjige, in ko ji bo jasno, da je vse to – TV-serije, likovna umetnost, razmetana postelja v galeriji – izraz iskanja načinov, da bi svet razkrili, ga še enkrat pogledali in ga čisto mogoče včasih tudi oboževali.

Nejc Gazvoda
TIH VDIH

Drama v enem dejanju

Marec 2018

OSEBE:

KATARINA, 53 – mama

MARJAN, 34 – Katarinin sin (tudi njegov oče je bil Marjan)

PETRA, 31 – Katarinina hčerka

JANEZ, 34 – Petrin fant, novinar

MAJA, 40 – bivša Marjanova partnerica, s katero ima sina Tijana

TAMALA, 19 – Katarinina hčerka, Marjanova in Petrina sestra

Glavni dogajalni prostor je dnevna soba oziroma jedilnica predmestne hiše, hiša je lahko locirana kjer koli uro (do uro in pol) od Ljubljane. Prostor, ki ga gledalci vidijo v celoti, je dnevna soba, v kateri so po stenah fotografije družinskih članov, kavč in televizija, jedilnica je vidna skozi portal. Liki govorijo nevtralnno, pogovorno in ne narečno zaznamovano. Predstava se dogaja tukaj in zdaj, razen takrat, ko se ne. Pred hišo je javor.

KATARINA: Veš kako je lep javor? Kot da ni iz tega sveta.

Krajša pavza.

KATARINA: Lijak pa še vedno pušča. Ploščice zadaj za hišo niso v redu, hrustajo, ko hodiš po njih, kot bi hodil po steklu. Zadnjič se mi je zdelo, da sem skozi okno videla lisico, kako nese kuro v gobcu, v gozd jo je nesla, groza me je bilo, kar zakričala sem in stekla ven, pa ... Pa ni bilo nič, svetloba se je igrala, kaj jaz vem. (*Kratka pavza.*) Dobro, ne zanima te, ne vem, mislila sem, da te bo zanimalo. (*Kratka pavza.*) V menopavzi sem. Že nekaj časa, ampak nikoli se nisva o tem pogovarjala. In ... včeraj sem si nalakirala nohte na nogi, ker to ni bilo več za nikamor, ampak itak nisem nikdar bosa. (*Kratka pavza.*) Za koga? Zase. Za štumfe. Za štumfe, ja. Dejva ostaj pri tem.

Takrat pride MARJAN, vleče se kot megla. V roki ima krožnik, na njem pločevinke piva in ostalo »svinjarijo«, odloži ga na mizo pred KATARINO, ki jo to zelo jezi, a ne pokaže. Nasplah je njun odnos hladen, skoraj

okruten. Med pogovorom gre v kuhinjo, si vzame pivo, ga odpre in malo spiije.

KATARINA: Si do zdej spal?

MARJAN ignorira vprašanje.

MARJAN: Maja pride.

KATARINO ta informacija vznemiri.

KATARINA: Kdaj?

MARJAN: Ne vem.

KATARINA: Kako ne veš?

MARJAN: Zdej enkrat.

KATARINA: Zakaj?

MARJAN: Boš njo vprašala.

KATARINA: Bo pripeljala Tijana? Marjan? Marjan?

MARJAN gre iz sobe.

KATARINA (*kot ugotovitev, skoraj šok*): Skupaj bomo.

KATARINA gre do mize in pospravi krožnik z nje, gre v kuhinjo, medtem pride TAMALA, v roki ima beležko, v katero med predstavo tudi riše. V njej ima napisan seznam stvari, ki jih mora vzeti v Ljubljano, zatopljena je vanj. V drugi roki ima še vetrovko. KATARINA pride iz kuhinje in stopi do TAMALE.

KATARINA: Maja pride.

TAMALA *ničesar ne reče.*

KATARINA: Misliš, da bo prišla nazaj?

TAMALA *skomigne.*

KATARINA: Človek mora upat. Drugače bomo kot živali.

TAMALA: Psi skos upajo.

KATARINA: Zgledajo že tko. (*Kratka pavza.*) Upam, da bo Tijana pripeljala. Sem gledala Majin profil, njegove fotografije ima na facebooku. Veš kakšno frizuro ma? Kot kak fuzbaler.

TAMALA *začne brati s seznama.*

TAMALA: Srajce, majice, robci, gel za obraz, glavnik, svinčniki ...

KATARINA: Fen?

TAMALA (*pozabila je*): Šit.

KATARINA: Besede.

TAMALA *gre pogledat, če je fen v torbi, odpre torbo, ven potegne plišasto lutko, Piksija.*

TAMALA: Mami.

KATARINA *jo pogleda.*

KATARINA: Kaj? Lahko mi tud hvala rečeš, glede na to, da si ga pozabila.

Kratka pavza.

TAMALA: Mislila sem ... mislim ...

KATARINA: Ja?

TAMALA (*težko ji je izreči*): Da ga ... no, mogoče ne bi vzela Piksija s sabo?

Kratka pavza.

TAMALA: Samo ne vem ... kaj pa, če se mu tam kaj zgodi, v Ljubljani ...

KATARINA: A je slaba soseska?

TAMALA (*v stilu »v Ljubljani ni slabe soseske«*):

V Ljubljano grem.

KATARINA: To se vse spreminja. Ljubljana in svet, vse se spreminja, jaz nič več ne razumem in povem vam, otroci, men je hudo in težko, da boste v takem gor rasli.

TAMALA: Men je pa všeč.

KATARINA: Kje?

TAMALA: Na svetu.

KATARINA: Malo še počakaj, Tamala. Ti si naša punčka, ne veš še vsega. Veš veliko, maturo si pisala skoraj vse točke, škoda za tisto slovenščino, a ne.

TAMALA: Ja.

KATARINA: Če bi dobila še tisto točko, bi predsednika spoznala, na tistem srečanju diamantnih maturantov.

TAMALA: Ja.

KATARINA: Pa jaz bi lahko šla s tabo, se dala v obleko, po stotih letih v obleko, pa šli bi na izlet, mogoče kje drugje prespali, mogoče v hotelu, a?!

Kratka pavza.

TAMALA: Mami, bom jaz odnesla Piksija nazaj v sobo. TAMALA *odnese PIKSIJA v sobo. Medtem KATARINA spravi vetrovko v torbo, TAMALA pride nazaj s fenom, ki ga spravi v torbo.*

KATARINA: In september je, a ne? Študij se začne oktobra, če se ne motim.

TAMALA: V kino grem.

KATARINA: Kdaj, septembra?

TAMALA: Ob pol osmih.

KATARINA: S kom?

TAMALA: Robijem.

KATARINA: Robi je v Ljubljani?

TAMALA: Ja.

KATARINA: Študira?

TAMALA: Dela.

Kratka pavza. KATARINA ve, kdo je Robi, in ni ji všeč.

KATARINA: Zakaj pa na pogreb ni prišel?

TAMALA: Nisva bla še ... resna takrat.

KATARINA: Zdej pa sta.

TAMALA (*je zaljubljena*): Ja.

Kratka pavza.

KATARINA: Grem pogledat, če so blazine na garnituri zunaj, mogoče bo nevihta. Grem mal okol bajte. Sej to je že pravi sprehod, a ni? Doktor je rekel, da se moram sprehajat, pa jest sadje in zelenjavo in bit nasploh pozitivna. (*Kratka pavza.*) Velika je, hiša, a ne?

TAMALA ne komentira, zatopljena je v mobilni telefon, zatopljena je v svoj svet.

KATARINA: Zna bit tud čist tiha, če ni dež, če ne piha. Ko piha, včasih veje drsajo ob streho pa je tako, kot da straši. Kot da nekdo hoče noter. Ampak ni nobenega. (*Kratka pavza.*) Tud če bi kak posiljevalec prišel, bi ga kr not spustila na kavo.

TAMALA pogleda KATARINO.

KATARINA: To sem se hecala.

TAMALA: Ha. Ha.

KATARINA se približa TAMALI.

KATARINA: Glej da boš kaj hodila domov, a boš? Ne tako kot Petra.

TAMALA: Ja.

KATARINA: Ko sem ti kupila prvi mobilni telefon, nikol nisem vedela, če si na drugi strani, ker si bla skos tih. Samo po tvojem tihem dihanju sem pogruntala, da si na drugi strani. Oči je bil isti.

TAMALA: Ni se maral pogovarjat po telefonu.

KATARINA: Ne. Res ne.

KATARINA gre ven. TAMALA ostane sama, pogleda občinstvo in začne govoriti. Govori drugače kot z mamo in drugimi, s katerimi komunicira v predstavi.

TAMALA (*občinstvu*): Stara sem štirideset let. Bila sem, prejšnji mesec sem jih ... dopolnila ... kako čuden stavek, da človek začne govor, a ne? ...

TAMALA se odkašlja.

TAMALA: Morali bi me videt pri devetnajstih, zgledala sem kot punčka. Takrat ... takrat sem bila prepričana, da bom nekoč zdravnica. To se ni zgodilo, ker sem po treh semestrih pustila študij in naredila sprejemne na likovni akademiji. Mama je znorela, milo rečeno. Danes, skoraj dvajset let po tem, vas vse lepo pozdravljam. (*Neroden smeh; Kratka pavza.*) Danes je res lep dan zame, pa tudi težak, ker ... no, mogoče se nekatere stvari vračajo, za katere sem mislila, da sem jih že pozabila, in ...

Med njenim monologom pride MARJAN, sede na fotelj in si natoči pivo. MARJAN spregovori.

MARJAN: Kr greš al kaj?

TAMALA: Ja. Petra pride pome.

Kratka pavza.

MARJAN: Tega ni vidla, mat, ampak danes sem čist normalno vstal. Ob pol enajstih sem bil pokonc. Zjutraj se itak nič ne dogaja.

Kratka pavza.

MARJAN: Pol sem pa serije gledal v sobi.

TAMALA: Si kej dobrega gledal?

MARJAN: Mal Netflix, Friendse.

TAMALA: Aha.

MARJAN: Jaz ne bi nikol živel v New Yorku.

TAMALA: Jaz pa bi.

MARJAN: Pa ne boš.

Kratka pavza.

MARJAN: Počutim se dobr, če gledam stare serije, tiste, ki sem jih že gledal.

Kratka pavza.

MARJAN: Neki mam zate, darilo.

MARJAN ponudi TAMALI vrečko s tobakom, v kateri so tudi cigaretni papirčki in filter.

TAMALA najprej pogleda, če je kje mama, nato pa vzame ponujeno, vesela je. Začne zvijati cigareto.

MARJAN jo gleda, nato začne govoriti. TAMALA ga posluša.

MARJAN: Tako kepo mam v želodcu, ki začne kr goret in potem se razbije kot kozarec, na ostre kose, veš, kaj mislim, tak občutek je ... kje so dnevi, ko sem jaz vse noči prepil, ma nič, nič nič nič, pijem čaj, razmišljam o ... o ... pa me začne bolet kot prasica, in pol mi gre v pljuča in v hrbet in ne morem avta vozit ...

TAMALA: Vem ...

MARJAN: ... in tko nisem mogel bit potnik, niso mi podaljšal pogodbe. Kako naj, če me hrbet boli? A mat to kdaj vid? Ne, ne vid. (*Kratka pavza.*) In pol še tisti stari kurac dohtar iz prve ruske s tisto cevjo, ki mi jo rine povsod, kamor mi jo lahko ...

doktor Božič, jeboga, naj bo preklet na velko noč, pa tud na božič ...

TAMALA: Vem ...

MARJAN: ... prav, da je to v glavi. Da je psiha! Doktor Božič, veteran soške fronte, pravi, da je vse v glavi. Če bi jaz mel še staro ekipo na kupu, Vladota, pa Čikota, pa Boštija, bi jaz šel mal na obisk do doktorja Božiča, bi videl on psiho, o ja. Kakšni smo bli. Kakšen sem bil.

TAMALA: A ni Bošti umrl?

MARJAN: Ja. Ja. Res je. Nikol ni mel rad čelad, kaj naj rečem.

Kratka pavza.

MARJAN: Mam kaj trave?

TAMALA: Nisi nehal?

Kratka pavza.

TAMALA: Veš, da bomo prvič vsi na kupu?

MARJAN: Kdo?

TAMALA: Odkar očija ni.

Kratka pavza.

MARJAN: Aja?

TAMALA: Ja.

MARJAN: Za velko noč smo bli vsi.

TAMALA: Ni blo Petre, ker je neki mela.

MARJAN: Za mamin rojstni dan ...

TAMALA: Tebe ni bilo.

Kratka pavza.

TAMALA (*občinstvu*): Obsedena sem z anatomijo. Ostanek mojih študentskih časov, ko sem gledala trupla, in tega, da je moj oče še pred mojim dvajsetim letom umrl zaradi zamašitve interventrikularne veje leve koronarke, ki se ji

reče vdovka – ker pač za sabo pušča vdove, v tem primeru moja mam. Ne vem, zakaj vam to sicer razlagam ... ampak ...

MARJAN nadaljuje.

MARJAN: Petra te pride iskat?

TAMALA: Ja.

MARJAN: Janez tud pride?

TAMALA: Ja.

MARJAN: Dolg časa ga nisem videl.

TAMALA: Jaz tud ne.

TAMALA in MARJAN se spogledata. TAMLA se začne smejati.

MARJAN: Kaj?

TAMALA: Nesramen si.

MARJAN: Nič nisem rekel.

TAMALA se smeje. TAMALA se namuzne.

MARJAN (*oponaša Janeza*): Kako ste vsi ste fajn super fino lepo Petra a si ok kje ste dužba tako tako tako tako.

TAMALA se še vedno smeji. Kratka pavza.

MARJAN: Bo vsaj pir pil z mano. Si ziher, da nimaš trave?

TAMALA: Ja.

MARJAN: Tud v prašičku je ni?

TAMALA: Ne.

MARJAN pogleda TAMALO. TAMALA ga gleda, ljubeče.

MARJAN: Kaj? A mam kaj na obrazu?

TAMALA: Ne.

MARJAN: Kaj pa pol?

TAMALA ne reče ničesar. MARJAN ugotovi.

MARJAN: Bi mi rada narisala ušesa?

TAMALA: Ja, ful, prosim.

MARJAN: Pol pa dej, zdej ne boš mela nič več časa za risat, ker se boš mogla učit o ... ne vem, bacilih. (*Kratka pavza.*) Kakšna psihopatka si ti, Tamala. Vsi mislijo, da si pridna punčka, ker si tiha pa ker zgledaš kot verica, v resnici boš pa vse svoje tipe pobila, Robija boš zastrupila. Rišeš telesne za foro, ko da si čist fuknjena.

TAMALA: Dej si lase za ... (*Pokaže za ušesa.*)

MARJAN ji ustreže. TAMALA vzame skicirko in začne risati MARJANOVA ušesa.

MARJAN: Tamala.

TAMALA: Ja?

MARJAN: Če ti bo kdo težil v Ljubljani, ga bom prišel prefukat, ok?

TAMALA: Sej jih bo Robi.

MARJAN: On je DJ.

Kratka pavza.

TAMALA: Dej prid vseeno kej.

MARJAN: Težko vozim.

TAMALA: Sej vem.

Kratka pavza.

TAMALA (*občinstvu*): Kadar rišem, rišem večinoma člane svoje družine. Tisti človek, čigar prebavila so kače, jetra kos žarečega premoga, srce pa otrok, je moj brat Marjan. Začela sem s tem, da mi je dovolil risat ušesa, in za to se ti zahvaljujem, Marjan, čeprav danes nisi prišel.

Pride KATARINA.

KATARINA: Avto sem vidla, prihajata. Težko zgrešiš tak star avto, a ne? (*Kratka pavza.*) Marjan, se boš obnašal?

MARJAN: Kaj?

KATARINA: Boš vsaj ta čas, ko smo vsi skupaj, probal bit normalen?

MARJAN: A sem drgač prizadet, mat?

KATARINA: Tamala!

TAMALA: Ja.

KATARINA: Spet rišeš?

TAMALA (*se zlaže, skriva blokec*): Ne.

V stanovanje prideta JANEZ in PETRA, vsak nosi eno škatlo, JANEZ gre nato ven po še eno. Pozdravijo se. Nasploh je zmedeno, ne ve se, kdo se priseljuje in kdo se odseljuje.

PETRA: Oprostite vsi, ker zamujava, na grobu sva bla, srečala sva Vilmo, mami, veš.

KATARINA: Lepo, da se še spomni, kje ma brata pokopanega.

PETRA: Super zgleda.

KATARINA: Sej nič ne dela pa otrok nima, kako pa naj zgleda drugače kot super. Zdravo, Janez!

JANEZ: Zdravo, kako ste, a ste v redu? Res sem vesel, da sem spet tukaj, fajn vas je videt vse tako na kupu, a ne, pa tak lep dan je, skor mal prelep za september, a ne? Kako si, Marjan, a si v redu, kako je kaj tu na vasi ...?

MARJAN (*ga prekine*): V redu. Boš pir?

JANEZ (*skoraj kot oznanilo*): Ne, ne ne, ne bi, hvala. *Kratka pavza.*

MARJAN: Kaj?

JANEZ: Ne bi, hvala. Mal sem nehal pit, mal sem na pavzi. Pavzici. Tako, tako.

MARJAN je šokiran. PETRA in TAMALA se objameta.

PETRA: A si ready?

TAMALA: Ja.

PETRA: Kondome maš?

KATARINA: Kakšne kondome, lepo te prosim, Petra.

PETRA: Še tebe naložimo, Marjan?

MARJAN: Kam?

PETRA: Mal maš že meniško življenje tukaj, ne?

MARJAN: Župnik bi blo bit dbest. Kakšni kralji.

KATARINA medtem gleda škatlo, ki jo je prinesla PETRA.

KATARINA: Petra, kaj je to?

PETRA: Moje knjige.

KATARINA: Zakaj?

PETRA: Nimam prostora v novem fletu. Aja, Janez je prinesel orodje s sabo, kot si prosila.

JANEZ (*dvigne škatlo z orodjem*): Evo ga.

KATARINA: Ne vem, kje je od očeta, ne najdem ga, pa sem garažo na glavo obrnila, mogoče ga je Maksu posodil ...

PETRA: Si ga poklicala?

KATARINA: Ne pogovarjam se jaz s starimi pijanci.

PETRA: Jaz jih mam pa rada, a ga jaz pokličem?

KATARINA: Sej zdej mam orodje, a ne? Nobenega ni treba klicat.

PETRA: Lahko kdaj pokličeš kakšnega prijatelja od očeta, nič ni s tem narobe.

KATARINA: Nimam se kaj z njimi pogovarjat, kaj se naj pa pogovarjam, vsi njegovi prijatelji so isti.

PETRA: Vilma je vprašala po tebi.

KATARINA: Si ji rekla, da sem krasno?

PETRA: Rekla sem, da jo boš poklicala.

KATARINA: Ni šans. Naj ona mene. Pa te je videla?

PETRA: Vilma?

KATARINA: Ja.

PETRA: Sej sva se pogovarjali, seveda me je videla.

KATARINA: Te je videla s škatlami, te je kaj spraševala?

PETRA (*zmedena*): Ne. Nisva se o škatlah pogovarjali.

KATARINA: Dobro, ona takoj nese vse naprej, kot pes žogice. Sej zdej mam orodje, vse je fino, ne rabmo Maksa ne Vilme, skor vsi smo tukaj.

PETRA: Janez ga je kupil pred kratkim, tako da je zelo vesel, da ga bo lahko preizkusil. Tko preveč vesel.

JANEZ: Družina moja ... jaz tako srečen že dolgo, dolgo, dolgo nisem bil.

Kratka pavza.

MARJAN: Zarad orodja?

JANEZ: Tako, tako.

MARJAN: Zakaj pa rabimo faking orodje?

PETRA: Ker lijak faking pušča.

KATARINA: Besede!

MARJAN: Kje?

KATARINA: V zgornji kopalnici, Marjan. Si ne umivaš rok?

JANEZ: Bova skup, Marjan, orodja je ful, za oba dost, a ne, za vse štiri rokice!

JANEZ se zasmje lastni šali.

JANEZ (*gleda in dviguje orodje*): Za tri četrt sicer nimam pojma, zakaj se uporablja, lejte tega recimo, kaj je to zaeno orodje? Mogoče se je tud pračlovek tako počutil, a ne, ko je našel kamen? (*Oponaša pračloveka.*) Glej, kamen, tok, tok, a ne?

TAMALA (*občinstvu*): Na eni sliki je Robi, ki ga nisem videla že leta, bil je moj prvi fant. Na nekaterih slikah je tudi Janez. Janez je bil in še vedno je novinar in takrat, dvajset let nazaj, je bil Petrin dolgoletni partner, Petra je moja sestra ... ne vem, mogoče bi se morala držat govora, napisala sem sicer ga, ampak ... nisem preveč praktičen tip človeka, no, tudi Janez ni bil ... *JANEZ nadaljuje. Smo nazaj v dogajanju.*

JANEZ: Zmer sem bil praktičen tip, samo bolj skrit, neki takega, ja ja. Ta škatla je dober začetek, nekje je treba štartat.

KATARINA: Kaj je pa naslednji korak?

JANEZ: Delavnica, seveda.

PETRA (*vskoči*): Ne vem, če.

JANEZ: Sem že gledal prostore, mal ven iz Ljubljane, za 150 evrov na mesec najemnine in ...

PETRA (*ga prekine*): Dej, naštej par strojev.

Kratka pavza.

PETRA: Dej no.

JANEZ: Malo kasneje.

PETRA (*mu »pomaga«*): Stručnica, cirkularka ... *Dolga pavza.*

JANEZ: Primež ...

Dolga pavza.

Naenkrat MARJAN začne naštevati stroje, med naštevanjem postaja vse bolj besen, kot da se prepira.

MARJAN: Krožni žagalni stroj, poravnalni skobeljni stroj, debelinski skobeljni stroj, tračni žagalni stroj, vrtlani stroj, rezkalni stroj, brusilni stroj ...

PETRA (*ga prekine, da ga pomiri*): Marjan, ej.

MARJAN: Kaj?

PETRA: Ne se razburjat. Pridi sem, da te najprej objamem, potem pa naprej naštevaj, sej mamo dost časa.

TAMALA (*tiho*): Jaz mam sicer kino ...

MARJAN in PETRA se objameta, TAMALA je praktično nevidna.

JANEZ: Dobro si to naštel, Marjan, bravo.

MARJAN: Deda Rafko je obvladal to, sej sem skos visel pri njem v delavnici.

KATARINA: Očitno te je naučil tud pit, ker je tud to obvladal, a ne, Marjan? In potem mora Janez prineset orodje in zrihtat stvari, ker jih ti nisi sposoben popraviti.

JANEZ: Ne, ne, Marjan, ne mislim jaz tega, Katarina se heca.

KATARINA: Ni ti treba tega mislit, sej jih ni, to je resnica. Ni žalostno, da si ti edini sin, pa nisi sposoben niti enega lijaka popraviti?

PETRA: Ej, dost! Sto let se nismo videl, ne bomo zdej tako.

KATARINA: Komu ti to, Petra?

PETRA: Tud tebi.

KATARINA: Meni?

JANEZ: A gremo kar šraufat?

KATARINA (*Petri*): Zakaj se razburjaš name?

PETRA: Nič se ne razburjam, saj te skor vsak dan pokličem. Pa ne rečt ...

Naslednji repliki KATARINA in PETRA izrečeta istočasno.

KATARINA: Včeraj me nisi.

PETRA: ... tega.

Kratka pavza.

TAMALA (*občinstvu*): V sobi levo bo tudi pogostitev, za popit, nekaj malega, nič posebnega ... moj oče bi bil sigurno prvi pri mizi in ne bi dosti ostalo za vas, res je bil ogromen, mehak zunaj in znotraj, čeprav sem na slikah malo pretiravala in ...

KATARINA in PETRA nadaljujeta pogovor, obe se trudita prikrivat, da sta v konfliktu.

KATARINA: Si mogoče me poklicala?

PETRA: Včeraj res ne.

KATARINA: Potem me ne vsak dan, a ne?

PETRA: Sej zdej mava avto, se bova večkrat pripeljala.

KATARINA: Je nov?

JANEZ: Deset let star.

KATARINA: Aja, Petra je rekla, da mata nov avto.

PETRA: Rekla sem, da mava avto.

KATARINA: Pardon, mislila sem, da je nov, Janez.

JANEZ: Tako, tako, Katarina, vse štima, nič hudega, sej je nov. Nov za naju. Najin prvi skupni avto.

KATARINA: Si nalašč kupil starega, Janez?

JANEZ: Ne splača se novih avtomobilov kupovat, vsaj tako jaz mislim. Pol vrednosti zgubi, ko ga odpelješ iz salona.

PETRA: Novi avtomobili so največji nateg.

JANEZ: In ena najhujših stvari za okolje, poleg krav.

Muuuuu.

Kratka pavza.

KATARINA: Krav?

JANEZ: Tako, tako. Zelo veliko prdijo, pardon izrazu, in ker jih je tako veliko in na ta način izločijo veliko metana, je ... je to ogromna škoda za okolje.

MARJAN: Mogoče bi moral pa na kravah jahat, one bi prdele, mi bi jih jahali, super bi blo.

JANEZ: Bolje to, kot da jih jemo, vsaj jaz tako mislim, podobno kot banane. Eno vprašanje bi vam vsem skupaj zastavil, družba. Ste videli kake druge banane v trgovinah razen tistih znamke Derbi?

Kratka pavza. PETRI je malo neprijetno.

TAMALA: A ... tko ... a banane? Pač rumene, velke?

PETRA: Razmišljaš o velikih bananah?

TAMALA: Fuck you, pač vprašala sem.

KATARINA: Besede!

TAMALA: Lahko bi ble čoko banane, Nestle pa to, ne vem.

PETRA: Čoko banane?!

JANEZ: Ni vprašanje velikosti, ampak svetovnega reda. Izkoriščanja naravnih resursov, spodbujanja revolucij v državah v razvoju, ohranjanja statusa quo in s tem družbenega reda, ki koristi samo bogatim. Monopol nad bananami ne prinaša ničesar dobrega ljudem, ki jih obirajo.

KATARINA: O čem ... a to ... banane, Janez? Sadje? *MARJAN prekine, besen je, vstane in gre do JANEZA, skoraj grozi mu.*

MARJAN: Ma jebeš banane.

KATARINA: Marjan.

MARJAN: Glupo sadje glupe oblike, samo še hruške so hujše, kretenske hruške v pizdo mater.

KATARINA: Marjan!

MARJAN: Pa ta tvoj avto je dizel, mimgrede, slišal sem ga, ko sta štartala od doma, tko je glasen, najslabši za okolje, ne bit pameten, a prav?

KATARINA: Marjan!!!

JANEZ: Ne ne, sej ima prav. Prav maš.

MARJAN: Zakaj si ga pa pol kupil?

PETRA: Ker je bil pocen.

MARJAN: Pol moraš bit samo reven, pa lahko svinjaš. Moraš bit v razvoju.

PETRA: Tud revni moramo bit mobilni, a ne?

KATARINA (*bolj zase*): Noben ni reven tukaj, kaj se greste?

MARJAN: Jaz sem eko, lej me. Še banan ne jem, ne znam kopalnice popraviti, v bistvu sem kot tetraplegik, kjer me pustiš, tam me najdeš ...

PETRA (*ji gre na žvice*): Vau.

MARJAN sede nazaj, situacija je skrajno neprijetna, KATARINA je najbolj vajena takih izpadov, zato nadaljuje.

KATARINA: Samo je pa tako lepo met nov avto, a ni? Petra. A ni? Uf ... nov, čist nov, ko ga greš kupit ... pa ta vonj ... Če bi jih postavil v vrsto, naše družinske avte, bi videl, kako nam je dobro šlo, vse bolj in bolj, od modela do modela ... no, imata pa zato novo stanovanje.

JANEZ: Stanovanje je v bistvu še starejše, Katarina. Je pa cenejše.

KATARINA: Pa tud vajino ni.

KATARINA vstane.

KATARINA: Bosta kaj spila?

PETRA: Kav.

KATARINA: Janez, bi ti pivo? Marjan je že začel brez nas.

MARJANA izstreli pokonci, besen je, MARJAN in KATARINA kričita drug na drugega.

MARJAN: Vidiš ti to, Petra?

KATARINA: Kaj, kaj sem pa takega rekla?

PETRA: Mami ...

KATARINA: Sem kaj takega rekla?

MARJAN: Popoldne je, skor je vikend, en pir sem si odprl, pa ...

KATARINA: Ti dopoldneva nisi buden dočakal že leta, tako da si dopoldne res ne moreš piva odpret ...

MARJAN se odpravi ven.

KATARINA: ... kam zdej greš?

MARJAN: Kadit.

KATARINA: Marihuano?

MARJAN: Ne, zmanjkalo je je.

KATARINA: Lepo, me veseli.

MARJAN gre ven.

KATARINA: Dve leti tu živi, nič ne dela, vse ga boli, nič ni z njim. Nič.

Kratka pavza. KATARINA pogleda PETRO.

KATARINA: Petra, a veš, da Maja pride?

PETRA: Zakaj?

KATARINA (*navdušeno*): Ne vem.

PETRA: Bo Tijan z njo?

KATARINA: Ja. Upam. Drugače bomo kot psi. Janez, kaj bi spil? Bi pivo?

JANEZ: Kavob, Katarina, prosim. Ne pijem več.

KATARINA: Sploh?

JANEZ se nerodno nasmehne.

KATARINA: Fino.

KATARINA nadaljuje.

KATARINA: Hotela sem klicat vodovodarja, pa sem se potem slišala s Petro, pa je rekla, da si se mal začel učiti domačih popravil.

PETRA: Še zmeraj mislim, da bi bilo treba klicat vodovodarja.

KATARINA: Fino je to znat, še posebej, ker mata tako star avto, ga bo treba popravljat, a ne?

PETRI gre mama na živce.

JANEZ: Ja, na internetu sem vse preveril, youtube in video in piči miško.

PETRA: O tisti luknji v omari se sicer ne pogovarjava.

JANEZ: Tisto je bla prej.

PETRA: Zraven sem bla, ko si jo naredil.

MARJAN pride nazaj.

KATARINA: To je blo pa hitro.

MARJAN: Tud cigaret mi je zmanjkalo. Petra, mi daš enga?

PETRA: Jaz?

KATARINA: Sej Petra ne kadi, ne Petra?

PETRA: Ja. Ne.

KATARINA: Grem skuhat kavob, otroci. Ne it nikamor.

KATARINA gre, otroci in JANEZ ostanejo sami.

TAMALA: Robi mi je pisal, film je ob sedmih, ne ob pol osmih in ...

PETRA: Kakšen kreten si, Marjan.

Medtem si MARJAN prižiga cigareto, ki jo seveda ima.

MARJAN: Kaj, za čik sem te prosil, kaj pa je to kaj takega.

PETRA: Dobr veš, da ne ve, da kadim.

MARJAN: Res? Nisem vedel.

MARJAN pogleda JANEZA. JANEZ je previden, ne ve, ali je MARJAN še vedno »nasilno« razporežen.

MARJAN: Janez, jaz sem prej samo mislil, a veš ... banane in dizel, to sem se zajebaval ...

JANEZ (*si malo oddahne*): Ne se sekirat, Marjan.

MARJAN: Hruške so mi šle pa od nekdej na kurac, kako se ti pocedijo po bradi.

JANEZ: Razumem, kako si se počutil. Nek tip tukaj z orodji, šraufencigerjem, bor mašino, pa je hotel bit nekaj pameten, ne?

JANEZ oponaša vrtanje z vrtalnim strojem, vsi malo poskočijo, ker pride iznenada. Nato kratka pavza in tišina. JANEZ nadaljuje.

JANEZ: Zadnjič nisem mogel spat, pa sem sedel v kuhinji, Petra je spala ... to je blo par dni po tem, ko sem bil na sestanku pri uredniku, Petro sem skos budil, a te nisem?

PETRA: Mal si bil nemiren, to je res.

JANEZ: Drugače nisem tak tip, nikol nisem bil, da bi se sekiral, zakaj bi se, oma je zmer govorila »bilo i prošlo«, a ne. Samo vseeno, ta služba pa to, pa je kar naenkrat nisem mel več, no job no worries, a ne ... In sem kar sedel za mizo ... pozno je blo ... pa ... pa se nisem mogel spomnit, če sem zaklenil vrata al ne, vhodna vrata. Pa sem si misli – veš, Marjan, kaj sem si mislil?

MARJAN: Kaj?

JANEZ: Nič o bananah pa hruškah, haha, ne ne.

Ampak, rekel sem si, Janez – rekel sem si, Janez, ne boš šel preverit, če si zaklenil, naj bo odklenjeno, prid not, če si upaš, ubijem te v sekundi, ubijem te ko prašiča, če bi kaj naredil moji Petri.

PETRO kar izstrelji pokonci.

PETRA: Prašiča?!?! Kristus, Janez! Nimam rada teh šovinističnih popadkov tvojih.

JANEZ: No, ampak ... moraš mi pustit to fantazijo ...

PETRA: Fantazijo?!

JANEZ: ... da če bi nekdo prišel v stanovanje ...

PETRA: Kdo, Nemci?!

MARJAN: Prašiči, sej je rekel ...

JANEZ: Če bi ...

PETRA: Kdo, Janez?

JANEZ: Če bi ... bi bla vesela, da maš mene zraven, a ne bi bla?

PETRA: Tebe? Kaj bi pa ti naredil, če bi Nemci prišli?

MARJAN: Jaz sem se tepel za Majo in njej je to blo vseč.

PETRA: No, ampak sej nista več skup, a ne?

MARJAN: Všeč ji je blo.

JANEZ: Kolk si jih pa nalomil, Marjan, če smem vprašat?

MARJAN: Ful.

JANEZ: Več kot deset?

MARJAN: Ja.

JANEZ: Na ... naenkrat?

MARJAN: Največ tri.

PETRA: Janez, a bi se rad stepel zame?

Kratka pavza.

JANEZ (*ne misli tako*): Ne.

MARJAN: Probej kdaj, Janez. Pejta v lokal, nastavi jo za šank, zihher bo en zraven prišel, pol mu pa sam reč – ali ti je všeč moja baba? (*Petri.*) Ženska, Petra, oprostí izrazu. (*Nadaljuje.*) Če bo rekel ja, ga takoj na gobec, če bo rekel ne, se še mal kregaj z njim in ga sprašuj, če mu je grda, slej ko prej bo zajebal, pol pa sam ... (*Pokaže udarec.*)

PETRA: Pa kok si ti star, Marjan?

MARJAN: Včasih se mi zdi, da sploh nimam let.

Kratka pavza.

JANEZ: Tako kot recimo vzhodni Azijci?

MARJAN: Ne vem, a so drgačni kot zahodni?

JANEZ: Oni začno štet pri letu ena, rojstni dan maš pa na novo leto.

MARJAN (*nič mu ni jasno*): Kaj? (*Kratka pavza.*) Ne, ne tko kot Azijci, kaj me brigajo Čongi, milijardo pa pol jih je, pizda jim materina, kako bomo to spravili v red, res ne vem.

PETRA: Kaj bi pa ti spravljal v red?

MARJAN: Boš ti že videla, ko bo šlo vse v kurac, ko bo treba neki naredit.

PETRA: Se spet bojiš nekoga, ki ga v Sloveniji skor ni? A Božička te je tud strah?

JANEZ: Petra, naj pove, prosim. Marjan, zakaj se ti zdi, da nisi mlad?

PETRA: Nimaš intervjuja za kulturne strani, Janez.

JANEZ: Petra, prosim. Torej – Marjan, zakaj se ti zdi, da nisi mlad?

MARJAN: Zdi se mi ... da nimam let. Tud nule ne.

Nimam jih. Ker sem tko mal razmišljal ... vsi bodo kmal mrtvi.

PETRA: Kdo?

MARJAN: Beatli, kar jih še je. Bob Dylan. Rollingi.

Ozzy Osbourne. Tist kavbojci ... Eastwood. Kaj bomo pol? Ne vem.

Kratka pavza.

TAMALA (*občinstvu*): Se še spomnite plošč? ... Oče jih je imel, na podstrešju, nekaj časa po tistem, ko je umrl, sva jih z bratom našla in jih gledala, samo

gledala, ker jih že takrat nisva imela kje poslušat, in včasih sem se tako počutila, glede ... no, glede življenja, a ne? ... Dokler nisem začela risat ... kot da nimam aparata, s katerim bi spravila v svet ... s katerim bi spravila stvari v svet in ...

JANEZ: Ja, enkrat bomo vsi nekam šli, gor, dol, kakor kdo verjame, ne?

MARJAN: Ti v to verjameš, Janez?

Kratka pavza.

JANEZ: Ne, ampak ... mogoče pa bi blo fino, da bi nekaj bilo, a ne?

Kratka pavza.

JANEZ: Tud jaz pogrešam vašega očeta in ...

PETRA: Kul je, Janez.

Kratka pavza.

JANEZ: Ampak Tamala je še na začetku vsega, lepo je to, ni?

TAMALA: Ja.

JANEZ: Krasno se boš mela kot študentka, Tamala, ti povem. Res. Res res. Jaz sem se mel super kot študent.

PETRA: Jaz tud.

TAMALA: A bolj kot zdej?

Kratka pavza.

JANEZ: Pa kaj pa vem. Ne vem. Ja. Ne. Ne vem.

Drugače, a ne? Nisem si mislil, da bom tak, tak kot sem zdej.

PETRA: Kakšen pa si mislil, da boš?

Daljša pavza, JANEZ noče reči »drugačen, boljši, uspešnejši«.

JANEZ: Doma smo bili bolj knjižni molji, tako, tako, sem pa vesel, da sem našel v sebi zdej to novo

strast in talent, res se počutim živega, ko delam z rokami. Marjan, ti si tud bolj praktičen tip, tako kot jaz, ne?

PETRA: Ne, ni, pa tud ti nisi. A mamo kej radenske, mimogrede?

KATARINA (*v offu*): Bom prinesla!!!

PETRA (*tíše*): Kako je pa to slišala?

MARJAN: Predstavljam si, kako je težko drkat v tej bajti.

PETRA: Ogaben si, res.

Kratka pavza.

PETRA: Pa je drugač v redu? Mama, mislim?

Kratka pavza.

MARJAN: Te res zanima?

PETRA: Itak da me. Mislim ... kaj?

MARJAN: Vprašam.

PETRA: Ja. Me.

MARJAN: No, kul, samo da vem.

PETRA: Res me zanima, Tamala.

TAMALA: Vem.

PETRA: Ja. No.

Kratka pavza.

PETRA: Velik stvari sem mela v Ljubljani. Selitev, predvsem to. Nisem ... ne vozim avta, nisva ga mela, pa ...

JANEZ: Sej zdej ga mava, zdej bova večkrat prišla.

PETRA: Sploh pa ne vem, zakaj se moram zagovarjat pred tabo, Marjan.

MARJAN: Jaz tud ne.

PETRA: Za rojstni dan sem te povabila, če boš prespal pri naju pa da gremo mal ven, takrat sva mela še ta velik flet, zdej bo mal težje.

JANEZ: Sej bi se stisnili, tud zdej lahko prideš, Marjan.

PETRA: Zdej res več ne more. Kje bo pa prespal?

JANEZ: Na tleh v spalki.

PETRA: To ne zgleda.

MARJAN: Ja, Janez. Jaz mam neke standarde.

Kratka pavza.

JANEZ: Rojstni dan mata isti mesec z očetom, nimata? Marjan?

MARJAN: Zakaj?

JANEZ: Pol sta oba ribi?

MARJAN: Ne, jaz sm kr človek.

JANEZ: Ne, sej jaz tud ... ne vem, samo prešinilo me je.

Kratka pavza.

JANEZ: Horoskop pišem.

MARJAN: Kaj?

JANEZ: Ja. Bolš, da kar povem, a ne, da ne bo v zraku viselo.

PETRA: Sam si začel o tem govort, nič ni viselo v zraku.

TAMALA: Sej je kul, Janez.

JANEZ: Kul, tako, tako. Rabil so nekoga, ki je pretiran optimist in pismen. Niti ni nas toliko, kot bi človek pričakoval.

MARJAN: Optimistov?

JANEZ: Pismenih. (*Kratka pavza.*) Plačano je ok. Bolš kot notranja politika. Bolš kot kritike. Bolš kot te resne stvari, ki zgleda, da nikogar več ne zanimajo. Ti reveži pa samomori pa ... življenje

ni potica, ne ne.

Kratka pavza.

TAMALA (*vpraša za Marjana; iz skrbi in ljubezni*):

Kako pa bodo ribe letos, Janez?

JANEZ: Vsi oceani so izropani, a niso, tako da ne vem, ni lahko ribam, a ne, sardele pa orade pa brancin, ne vem ... Več kot trideset odstotkov rib na tem svetu je ogroženih zaradi našega lovljenja. Preveč nas je, mogoče, ne vem, a nas ni? Ni treba, da nas je še več, ni res?

Kratka pavza.

TAMALA: Mislila sem ribe kot ... nebesno znamenje.

JANEZ: Aja. Ja. Tako, tako. To je bla zdej bruka, a ne, Petra? Tako ti rečeš.

PETRA: Bruka, ja.

JANEZ: Ribe, Tamala, bodo tko kot ljudje generalno, ne preveč dobro.

PETRA (*Tamali*): Dvojčki tud, mimgrede.

JANEZ: Nasploh je res slabo leto za vsa znamenja, tko da je najbolj, če si izven sistema. Če si se rodil izven našega ozvezdja, se boš mel dbest, in kaj pa veš, mogoče pa je kdo tak, a ne? Kak mali zeleni. Ne vem, če smo res tako sami, kot se včasih zdi.

TAMALA: Po mojem pa smo.

PETRA gleda TAMALO.

PETRA: Tamala. Si ok?

TAMALA (*občinstvu*): Na desni strani, torej nasprotni, kot je hrana, je ... je nekaj skic, takih grobih, ena je nastala takoj naslednji dan po očetovi smrti ...

PETRA: Tamala.

TAMALA (*občinstvu*): ... ne spominjam se najboljše tistih dni, ker sem bila jaz prva, ki sem ga našla,

malo je bil šok ... oprostite, ker vam to razlagam, bruke, tko smo včasih rekli, no, na levi strani je pogostitev, ha, to sem že povedala ...

PETRA (*glasno*): Tamala!

Nadaljuje se prizor.

TAMALA: Ja. Ja. Ok sem. Ful je lepa jesen. A ni?

PETRA: Ja. Lepo je.

MARJAN: Vse je razsuto. V garaži se vrata zatikajo, ploščice so razbite na terasi, parket se je dvignil v kabinetu. In to tko, na hitro. Ne bi se smelo to zgoditi tko na hitro.

PETRA: Pol pa kej popravi.

MARJAN: Fotr je to znal.

TAMALA: Sej ti si tud znal ful stvari zrihtat.

MARJAN: Včasih.

TAMALA: Še zmer znaš. Iz lesa delat.

MARJAN: Ne več.

TAMALA: Ja.

MARJAN: Ne.

TAMALA: Po mojem pa. Petra, a ne?

PETRA je še vedno užaljena.

PETRA: Marjan, jaz sem čist dost tukej na obisku, mam pač svoje življenje, ti ga očitno nimaš. Moram razmišljat v smeri naprej, a ne? Tebi je lepo doma, jaz moram pa delat, da kej mam.

Takrat pride KATARINA s kavo in sliši MARJANA.

MARJAN: Želodec in hrbet me bolita.

KATARINA: Oba, ja super, a jetra te ne? Pa še bolj te bo bolelo, vsako leto bo huje. Jaz sem rodila tri otroke in hodila v službo in to hišo zgradila skupaj z očetom in naj vam nekaj povem – vsako

sekundo in vsak trenutek dneva me je bolet hrbet, želodec pa tud.

PETRA: Ne spet ...

KATARINA: Ti teh problemov nimaš, Petra, ker še niti trenutka v življenju nisi resno delala, zakaj bi te pa kaj bolelo, žuljev in hernije ne dobiš od globokih mislih.

PETRA ne komentira.

KATARINA: Janez!

JANEZ: Prosim?

KATARINA: Vidva sta že sedem let skupaj, s Petro, a nista?

JANEZ: Mal več, ni me takoj domov pripeljala pokazat, najprej me je mela mal garažiranega.

KATARINA (*Petri*): A te je blo sram?

PETRA: Ni me blo sram. (*Janezu.*) Ni me blo sram.

KATARINA (*nadaljuje; hitro; ne popušča*): Takrat si bla še študentka, Petra, nisi?

PETRA: Sej veš, da sem bla. Super smo se mel.

KATARINA: Takrat smo še mel stanovanje v Ljubljani.

PETRA: Ja.

KATARINA: Ampak si vseeno prelezla pol sveta, da smo plačevali še za to.

PETRA: Na enem erasmusu sem bla, v Franciji, in še to samo en semester.

KATARINA: Zato smo pa mel muslimanko tu na obisku, in to za veliko noč, a si ti to predstavljaš.

PETRA: Mami.

KATARINA: Zlo fajn punca je bla, kaj, sej nisem nič rekla.

PETRA: Anan je še zmer zelo fajn punca.

KATARINA: Anan, ja. Purana je jedla namest šunke, kako je bla hecna, pa tista ruta ...

PETRA: Fotr se je zdelo ful smešno, ko je govoril: »Dej Anan kos puran.«

KATARINA: Super sta se razumela z očetom.

PETRA: On se je z vsemi krasno ujel.

KATARINA: Človek bi sicer mislil, da ti bodo vse te druge kulture in svoboda dale nek ... nek drug pogled.

PETRI ta trditev res ni pogodu.

PETRA: Kakšen drug pogled?

KATARINA: Z očetom sva se dosti pogovarjala o tem, kako si se spremenila prva leta, ko si bla na faksu.

PETRA: V kaj? V žabo?

KATARINA: Ne, ne. Samo zdej malo razmišljam o tem, ker gre Tamala študirat in obstaja nevarnost ...

PETRA: V kaj sem se spremenila, no, zanima me. Kakšna nevarnost?

KATARINA: Ne. Joj. Ne. Lej jo, no.

PETRA: Povej.

KATARINA: Ne bi.

PETRA: Sej si začela, pa dokončaj.

KATARINA: Zakaj si zdej jezna name?

PETRA: Nisem, ampak ne moreš rečt človeku, da se je spremenil pred več kot desetimi leti, tko mimgrede.

KATARINA: Sej je vseeno.

Kratka pavza. TAMALA se odloči, da bo izkoristila priložnost.

TAMALA: Menda je zlo fajn film, je Robi napisal, pa zadnjič igra in ...

KATARINA (*je ne poslušaj, prekine jo, reče Petri*):

Zdi se mi, da si mela mogoče malo bolj ...

PETRA: Ja?

KATARINA: Jasne cilje.

MARJAN: Je lepo doma, a ne, Petra?

Kratka pavza.

JANEZ: Če smem pristavit svoj piskrček, Katarina,

oprosti, če smem, bi rekel, da je mela Petra vedno jasne cilje, bistre ko studenčnica!

KATARINA: To je res, zelo je bla odločna punca z jasnimi cilji. Ne vem pa, kje jih je izgubila.

PETRA: Jaz nisem nič izgubila, mami.

KATARINA: Ne?

PETRA: Ne. Šla sem študirat točno tisto, kar me je zanimalo, to sem doštudirala ...

KATARINA: S Prešernovo nagrado za diplomu.

MARJAN: Kakšen je bil že naslov?

PETRA: Ni važno.

MARJAN: Dej povej, prosim, naslov stoletja je bil.

PETRA: Ne.

JANEZ: »Potlačitev ženskega branja v trženju filma *Let nad Kukavičjim gnezdrom*.«

MARJAN umira od smeha.

KATARINA: ... Kako je blo lepo na podelitvi ... se spomniš? Kako je bil oči ponosen.

PETRA: Je bil res?

KATARINA: Ja, seveda je bil. Seveda je bil. Samo ni znal povedat teh stvari. Dvakrat je bil tako ponosen – pa še takrat, ko je bla Marjanova ekipa državni prvak v rokometu. Ne, Marjan? Dobri stari časi. In sigurno bi bil ponosen tudi na Tamalo, če bi izvedel, koliko je pisala maturo in da je bla sprejeta na medicino.

Kratka pavza.

JANEZ: Jaz sem na vse vas ponosen. Tamala gre

študirat, Marjan, ti si tud super, pa vi se tako fajn držite, se mi zdi, Katarina.

KATARINA: Seveda se, nihče se ne bo namesto mene. Kot oseba moraš bit trden in močen, Janez.

JANEZ: Tako, tako.

KATARINA: Skrbet moraš zase in za druge, moraš bit sposoben dat nekaj od sebe, ne pa samo posedat doma pa se smilit sam sebi. Mi smo prijeli za vsako delo, ko smo bili mladi.

PETRA: Vi ste bli res svetovna generacija.

JANEZ: Jaz sem ponosen na vas, Katarina, na mojo Petrico sem pa ponosen, že odkar sva se spoznala.

PETRA: Nehi s takimi.

KATARINA: Kje pa sta se spoznala?

JANEZ: Na njenem literarnem večeru.

Kratka pavza.

MARJAN: Janez.

JANEZ: Ja?

MARJAN: Na njenem literarnem večeru sta se spoznala?

JANEZ: Tako, tako.

MARJAN: A ... te lahko nekaj vprašam?

JANEZ: Seveda.

MARJAN: Si prebral njeno knjigo, še preden si jo spoznal?

JANEZ: Najprej sem slišal nekaj strani, ko je brala iz nje, odlomke, na tistem literarnem večeru. Potem sem jo kupil, da mi jo je podpisala. Janezu, hvala.

Sicer sem upal, da bo kaj več napisala, ampak nič hudega. In potem sem jo prebral.

MARJAN: Prebral si njeno knjigo in se še zmer odločil, da jo hočeš pofukat? Pa ti si res čist ubrisan.

MARJAN se glasno zareži.

PETRA: Kakšen kreten si danes.

KATARINA: V kateri knjigarni pa, Janez? Tisti majčkeni, ki ma zelene police?

JANEZ: Ja.

KATARINA: No, ha. Kako hecno.

PETRA: Kaj je hecno, mami?

KATARINA: A ni?

PETRA: Kaj?

KATARINA: Hecno je, da tam zdej delaš, Petra.

PETRA: Ne vem, kaj je na tem hecnega.

KATARINA: Kot bi slikar bil snažilka v galeriji.

TAMALA: Mami.

KATARINA: Kaj? A ni tako malo podobno, no?

Kratka pavza.

PETRA: To delo v knjigarni je začasno.

JANEZ: Pa tud če ne bi bilo.

PETRA: Ne. Začasno je.

KATARINA: Seveda je začasno.

PETRA: Do takrat mi je pa super, ker sem med knjigami. Nobenega folka ni, ker jih itak noben ne kupuje. Veš, kok preberem?

MARJAN: Ful ti to kej pomaga.

PETRA: Dej tiho bod, ker te bom prišla zbrcat tja do fotelja.

KATARINA: Ni važno, kaj si, glavno, da si srečna, da sta srečna, to je vse, kar si morata vidva želet, kot

par. Vsak začetek je težak, najprej nimaš ničesar, potem pa počasi pridejo nove stvari, stanovanje, avto, otroci ...

Kratka pavza.

TAMALA (*hoče iti*): Menda gre za ful lep film o van Goghovem življenju ...

KATARINA (*prekine*): Ampak sej sta še mlada in rada se imata in to je v teh časih veliko vredno, ne vem, kako bo generacija od Tamale to folgala. Vse je na internetih in vsak je zamenljiv. Ne gre to tako. Ene stvari morajo bit večne.

TAMALA: Ne reče se na internetih, mami.

KATARINA: Jaz čisto lepo uporabljam facebooke, email, znam vse sama, hvala lepa, uporabljala bom kakršne koli besede bom hotela ...

PETRA: Joj ...

KATARINA: In tud če bodo te besede mogoče koga užalile, včasih bom, brez slabega namena!, uporabila tud besedo zamorec in cigan in musliman ... in peder!

PETRA in TAMALA zavijata z očmi.

KATARINA: ... ker to smo v mojih časih brez problema uporabljali, pa nismo nikol nič slabega mislili in nikomur nismo s tem nič škodovali. A ne?

PETRA: Dobro veš, da se ne strinjam, ampak sej je vseeno, sej ne delaš škode, tle med štirimi stenami.

KATARINO je to prizadelo, a se trudi skriti. Nadaljuje.

KATARINA: Jaz sem Marjana mela, ko sem bla stara ... devetnajst. Veš, Janez?

JANEZ: Tako, tako.

KATARINA (*kot očitek*): Dvanajst ur je trajal porod, Marjan.

MARJAN: Fino.

KATARINA: In potem sva z lastnimi rokami zgradila to hišo, oči in jaz. On je postavil firmo ... korak za korakom, vse bolje in bolje je bilo. Kako je moja mama gledala, ko sem ji pokazala fotografije iz Pariza, ko sva šla za deset let poroke, tega ne bom nikol pozabila. Pa deda Rafko, začuden, ves začuden.

Kratka pavza.

KATARINA: Ampak pol je prišla pa kriza in ... takrat nam ni blo nič preveč fino, aneda? Kriza, kriza, samo kriza ...

TAMALA (*občinstvu*): V obdobju, ko sem šla študirat, smo imeli zelo težko finančno situacijo, bili smo gradbinci ... oči je umrl, finančna kriza je bila nekaj let prej ... Našo lepo hišo sem tudi narisala, zdaj je več ni, vsaj ne v tej obliki, narisala sem jo iz glave, tako ... tako, kot sem jo pogosto sanjala.

KATARINA nadaljuje.

KATARINA: Pol so bile pa tožbe pa ... in tako naprej ... Nevenka se še zdej ne pogovarja z mano ... pa nisva ne jaz ne oči nobenemu nič slabega hotela, nikoli.

PETRA (*poskuša razbremeniti situacijo*): V prvem letniku srednje šole si Tamalo prepričala, da so hlače na koren moderne. To je blo slabo, recimo.

KATARINA: Zelo lepa je bla v njih.

PETRA: Men si pa kupila tist trak za očala, to je blo zmer zelo kul.

KATARINA: Dol so ti padala, nerodna si bla, za plesalko si bla zelo nerodna.

PETRA: Še dobr, da sem nehala.

KATARINA: Škoda, da si. Lahko bi bla zdej kot tista lušna blond plesalka Nadja Bičkova, v Angliji bi lahko bla, v Londonu.

PETRA: V Angliji bi lahko bla, si slišal, Janez, v Londonu? Kot angleška kraljica, ona je tud v Angliji.

MARJAN: Je lepo doma, a ne, Petra?

KATARINA: Nič ni narobe, če si želim, da bi še enkrat zaplesala zame, tako lepo, kot ste punce plesale takrat, več kot petnajst let je tega, pa takrat, jooooo, takrat nismo še posekal bezga pred hišo in je bil avto čist nasmeten s cvetovi, sva z očetom skoraj zamudila na nastop, ker sva ga morala spucat, prej je pa dež padal, vsak cvetec posebej je bil nalepljen po vetrobranskem steklu, kot sneg, ne ne, kot zvezde, ja, tako, a ne?

KATARINA je za trenutek v spominu, tako globokem in bolečem, da se zdi, kot da ni v tem času in prostoru.

KATARINA: Bi kdo sladkor? Mleko?

JANEZ: Jaz sem kar sladkosned, Katarina, tako da če ni problema ...

KATARINA: Ni, ni.

JANEZ: Mleko in sladkor, prosim. Kava je čisto preveč močna zame, joj joj, no, ne ta, ta je super.

KATARINA kar stoji, TAMALA se odloči in vstane.

TAMALA: Grem jaz, bom še Robija poklicala.

TAMALA gre v kuhinjo. JANEZ in PETRA se spogledata, JANEZ pokima PETRI, češ »vprašaj«.

PETRA: Mami. A ...

KATARINA: Ja?

PETRA: Glede na to, da se mal stvari kvarijo v hiši pa to ...

KATARINA: Ja?

PETRA: Pa kar ... mislim ... se ...

KATARINA: Kaj?

PETRA: A maš dost denarja? Al kaj?

KATARINA (*kratka pavza*): ... hip hop mi ni bil nikol blizu, ampak res si bla tko lepa, pa hitra, pa kako sem bla važna, ko si bla glavna plesalka, vedno v prvi vrsti si bla, ne?

Kratka pavza.

KATARINA: Dost denarja, prosim te lepo, seveda ga imam.

PETRA: No, samo ...

KATARINA: Kakšno vprašanje, prosim te lepo.

PETRA: Mami ...

KATARINA: In če ga ne bi mela, kdo mi ga bo pa dal? Ti?

PETRA: Ni zdej treba ...

KATARINA nadaljuje.

KATARINA: Lušna je bla, Janez ... podaljšane lase je mela, ko ena zamorklja lušna je zgledala in ...

PETRA: Ne plešem jaz več.

KATARINA: In zakaj pa ne?

PETRA: Trideset plus sem, kaj bom zdej mela kariero kot plesalka v svetu devetnajstletnic?

KATARINA: Lahko bi prej o tem razmišljala.

Kratka pavza.

JANEZ: V osnovni sem hodil na plesne. Pokal sem dobil.

PETRA: V čem?

JANEZ: Disko.

PETRA se zasmee, KATARINA se spomni.

KATARINA (*Petri*): Se spomniš Alenke ... oziroma ...? *PETRA se tudi spomni.*

PETRA: Njenega moža, moj bog.

KATARINA: Tri leta nazaj je umrl.

MARJAN (*iz sobe; reži se*): Disko Ferdo.

PETRA: Kakšna bizarna smrt. Si jo kaj poklicala?

KATARINA: Ona je mene. Veš, da je že poročena, na novo, kakšnega ma, Darko, zavarovalniški agent, kristus pomagaj.

PETRA: Ni hotela bit sama.

KATARINA: O, brez skrbi, Petra, Alenka ni bla nikol sama, tud ko je bla poročena, se je zelo izogibala temu, da bi bla sekundo v dnevu sama.

PETRA: Vsak se po svoje rešuje.

KATARINA: In potem ona mene sprašuje, kako bom naprej? »Kako boš naprej, Katarina? Darko ma brata, avtomobile prodaja, gremo na vino in potem plesat?« Da ne bi. Jaz mam nek svoj ponos, oprost, Alenka, mam nek svoj ponos.

TAMALA pride z mlekom in sladkorjem.

TAMALA: Evo, Janez.

JANEZ: Hvala.

KATARINA: Zdej je že mrzla kava, ni?

JANEZ: Ne, ne, super je, hvala. Ravno prav.

KATARINA vstane.

KATARINA: U, spomnila sem se ... pridem takoj ...

PETRA: Kam greš?

KATARINA: Takoj pridem.

KATARINA odide. MARJAN pogleda JANEZA.

MARJAN: Janez, boš en pir?

PETRA: Sej ti je rekel, da ne pije.

MARJAN: Po mojem bo po tem dnevu spet začel.

JANEZ: Ne, hvala, Marjan.

MARJAN: No, ko ti bo pustila, mi povej, ti ga bom prinesel.

PETRA: Pustila?! Sam se je odločil! Janez, povej.

JANEZ: Sam sem se odločil.

PETRA: Hvala.

MARJAN: Kakšna mama si, ne morem verjet.

PETRA: Nisem mama.

MARJAN: Kot mama si, to sem hotel rečt.

PETRA: Boš ti dvignil rit pa prišel kej za mizo?

MARJAN: Ne.

PETRA: Ti si pa kot foter, vladaš iz fotelja, pa njegov šport, skos, fuzbal, tenis, basket.

MARJAN: Basketa ni nikol gledal.

PETRA: Ne?

MARJAN: Ne. Ker sva zmer gledala šport skupaj, tko da bi vedel. Čeprav tekmo za naslov evropskih prvakov bi najbrž gledala. Škoda, da ni tega videl.

Kratka pavza.

JANEZ: Sta gledala formulo?

MARJAN: Ja. Ti, s tvojim fotrom?

JANEZ: Ja. Takrat je bil dobre volje, ko sva formulo gledala.

MARJAN: Formula je bla dbest. Kakšni kralji.

JANEZ: Mika Hakinnen.

MARJAN: Ja. Pa Bennetonov dirkalnik, pizda. To so ble mašine.

JANEZ: Schumacher.

MARJAN: Res sva bla nora na Schumacherja. Aja, pa on bo tud umrl, brez skrbi, tko kot Dylan, Rolingi, Paul McCartney, Kreslin, vsi.

PETRA: Kaj ti je s tem naštevanjem?

MARJAN: To so dejstva.

PETRA: Ja, vsi bomo umrli.

Pride KATARINA. V rokah ima veliko kartonsko škatlo, ki jo odloži na tla in jo začne odpirati.

KATARINA: Evo, tkole ... bomo mal pogledal ...

PETRA: Kaj pa je to?

KATARINA: Obleke od očeta. Tiste, ki jih nisem rdečemu križu dala. Sem mislila, Janez, če ti bo kaj prav ...

JANEZ pogleda MARJANA.

JANEZ: Mislim, po mojem bodo Marjanu prej prav, a ne? Sej sta si ful podobna pa ...

KATARINA: Marjan jih noče, sem ga že vprašala.

MARJAN je tiho. KATARINA jemlje obleke iz škatle.

KATARINA: Dej tale reklc probej, da vidimo, dej, vstani ... evo ga, kako je lep ...

JANEZ vstane, KATARINA mu nadene suknjič, ki mu je predolg. JANEZ je videti smešen.

KATARINA: Moj bog, kako je bil oči ogromen.

PETRA: Ja, res je bil.

JANEZ: Zelo lepo je, ampak jaz ne rabim ...

KATARINA iz škatle potegne čevlje.

KATARINA: Kolk maš pa čevlje?

JANEZ: Petinštirideset.

KATARINA: Evo, perfektno.

KATARINA mu sleče jopič in da čevlje na tla. JANEZ si obuže čevlje, vsi ga gledajo.

KATARINA: Janez, so ti prav čevlji?

Kratka pavza.

JANEZ: Ne, žal. Ne. Super so, lepi so, ampak ... grem jaz se mal lotit lijaka, a lahko, da ne bo potem prepozno ...

JANEZ pogleda MARJANA.

JANEZ: Marjan ... bi mi lahko pomagal? Res bi rabil še en par rok.

MARJAN: Kaj?

JANEZ: Rad bi mel nekoga fajn zraven, da mi ne bo dolgčas.

Vsi gledajo, če se bo MARJAN zmigal. MARJAN res vstane in gre do JANEZA, mu vzame škatlo z orodjem in gre ven. JANEZ se nasmehne.

JANEZ: Bova takoj nazaj ...

JANEZ in MARJAN odideta. Ostanejo KATARINA, PETRA, TAMALA.

PETRA: Dej tiste čevlje, mami, jih bom dala v torbo.

KATARINA: Sej je rekel, da mu niso prav.

PETRA: Dej mi jih vseeno.

KATARINA: Ne, jih bom ciganki dala, če bo kaj mimo prišla, sej je rekel, da mu niso prav ...

PETRA: Dej, no.

KATARINA: Če mu pa niso prav.

PETRA: Rekel je to, da ne bi čist znerviral Marjana. Prav so mu in všeč so mu, videla sem mu na obrazu.

KATARINA: Kaj? Ni res.

PETRA: Je, je.

KATARINA: Zakaj se sekira, da bi užalil Marjana? Sej je vseeno. Dej mi čevlje, prosim. Petra, dej mi čevlje. Če jih ni hotel, jih ni hotel.

PETRA da KATARINI čevlje in KATARINA jih spravi nazaj v škatlo.

KATARINA: Ne vem, kaj se vidva gresta.

PETRA: Greva?

KATARINA: Oprosti, nisem se hotela vtikat, nikoli se ne vtikam v vaša življenja ...

PETRA: No, pa se dej danes prvič.

KATARINA: Tebi je to v redu, Petra?

PETRA: Kaj če mi je v redu?

KATARINA: To, da je Janez brezposeln in da za čevlje nima.

PETRA: Je bil to nek bizaren test, mami? Ta škatla s temi oblekami? Itak da ma za čevlje, pizda.

KATARINA: Besede! In nisi mi odgovorila na vprašanje.

Kratka pavza.

PETRA (*ne preveč prepričljivo*): Če ... če se ne bi držal svojih načel, mu ne bi več mogla pogledat v oči.

KATARINA: In kaj je s tem dosegel? Nič se ni spremenilo. Vse te stvari, odpuščanja, stečajji, bankroti, krivice, vse se zgodi ne glede na to, če se borimo, Petra, zapomni si to, to je sistem, to je naš svet.

PETRA: Potem je najbolje, da se vdamo, da se ne postavimo na stran zatiranih?

KATARINA: Edino vidva sta zdej zatirana. Kdo se pa za vaju bori? Nevidna sta, kot mi vsi. Boril se je za trafikante, zate se pa ne?

Kratka pavza.

TAMALA (*iskreno*): Men je pa všeč to, kar je Janez naredil.

KATARINA: In? Kaj mu to zdej pomaga? Ti se drži svoje poti, Tamala, tiste, ki si si jo začrtala,

zdravniki mate vedno službe, bolan je vsak, bere pa skor noben več ne.

PETRA: Kaj ti je, mami?

KATARINA: Žalostno, ampak resnično. *(Nadaljuje.)*

Rekla sta, da se bosta selila, nista?

PETRA: Sej sva se, ampak v manjše stanovanje, pač.

Cimri pomagajo pri najemninu.

KATARINA: Tolk stara ne morta met cimrov, morala bi met otroke, ne pa cimrov.

PETRA: Sej Luka je en tak otrok. Samo previjam ga še ne.

KATARINA: Zadnjič me je Tamara, veš katera, a ne ...?

PETRA: Predvidevam.

KATARINA: Bivša tašča tvoja.

PETRA: Recimo.

KATARINA: No, spraševala me je o vas.

PETRA: Aha.

KATARINA: Sej veš, kakšna je, s tistim glasom ko ena vrana: »Kako so tvojiiii? Moj Klemen je zoobaaaaaar.«

PETRA: Je že zobar?

KATARINA: O ja, že pet let menda, v očetovi ordinaciji, a veš, tisti ogromni stavbi v Domžalah, ki zgleda kot grobnica. Se nič več ne slišita?

PETRA: Ne, niti ne.

KATARINA: Sej sta še vedno prijatelja?

PETRA: Mislim ...

KATARINA: Zakaj pa potem nista več fant in punca?

PETRA: Ker sva se odločila, da bova prijatelja in ker je Janez moj fant.

KATARINA: Vem, da je.

PETRA: Ja no?

KATARINA: Aja, no, Tamara mi je dala njegovo

številko, od Klemna, ker ma novo in nima

facebooka, je rekla, da ti jo naj dam, da še zmer kdaj pa kdaj ...

PETRA: Mami ...

KATARINA: Da še zmer kdaj pa kdaj Klemen reče kaj lepega o tebi, no. Nič ne bo narobe, če gresta na kavo.

PETRA: Ni treba.

KATARINA: Glej, dej, zapiši si številko, pa ... Petra, no ... samo zapiši si jo, kaj si tako otročja, Petra, sej vem, da si z Janezom, ampak moraš razširit krog prijateljstva, nič drugega nočem.

PETRA dejansko razmišlja o tem, čeprav je proti vsemu, kar ona je. Medtem ko ji KATARINA govori, PETRA vzame telefon in se pripravi, da bo zapisala.

Ravno tako ga vzame KATARINA.

KATARINA: Da malo vidiš, kako je kaj Klemen, menda ga je pustila tista debela Viktorija al kaj je že bla in zdej se še bolj ukvarja s športom, vsak se po svoje rešuje, kot si rekla, a ne, jaz sem pa tud rekla Tamari, da ma Janez še službo, da maš ti novo službo na univerzi in ...

PETRA, kot da se predrami, pospravi telefon. Ledeno pogleda mamo.

PETRA: Kaj?

KATARINA: Sej jo boš mela, enkrat. Profesorica boš.

PETRA: Kdaj sem pa to rekla?

KATARINA: Zakaj pa ne bi bla profesorica?

PETRA: Kaj pa, če bi ti Tamari po pravici povedala?

KATARINA: Sej je vseeno.

PETRA: Povej ji, da Janez nima službe in da zdej mal vrta po omarah in horoskope piše, jaz pa prodajam v knjigarni, kjer majo še zmer moj roman, ki sem ga napisala v ... v enem drugem življenju.

KATARINA: Zelo lepa knjiga, čeprav je nisem nič razumela. Naslov je zlo lep. »Tih vdih«.

PETRA: Pretenciozen je. Itak pa, če ne bi takrat stanovanja prodal v Ljubljani, bi lahko še živela notri, a ne? In raj crknem, kot da cifro od tistega kretena vzamem, samo s kolesom se je hotel vozit pa v Planico hodit, pizda.

KATARINA: Besede!! In dobro veš, da je blo takrat vse narobe, da smo bili dolžni, in to ne preveč prijetnim ljudem. Ne mi očitati stanovanja, Petra.

PETRA: Vem. Ampak pravim, da ...

KATARINA: Res je blo težko.

PETRA: Vem.

KATARINA: In nihče ti ni branil, da greš v poklic, ki ima neko prihodnost, tko kot gre Tamala, a ne?

PETRA: Takrat ni tako zgledalo.

KATARINA: Potem bi danes bla čisto nekaj drugega, če bi vedela, kako je bit odrasla?

TAMALA *(občinstvu)*: Zagotovo bom nekaj ljudi danes pozabila pozdravit, recimo ... svojega profesorja, ki je tamle zadaj ... pa ... skoraj sem pozabila pozdravit svojega svaka in sestro Petro, saj ne vem, mogoče sem jo že ...

Zvonec na vhodnih vratih. Prišla je MAJA, bivša MARJANOVA partnerica.

KATARINA: Evo je. Upam, da ma Tijana s sabo.

PETRA: Komaj čakam, da bo Maja kaj lepega povedala.

KATARINA: Petra.

PETRA: Kaj?

KATARINA: Vidim te, kako se smehljaš.

PETRA: Zakaj se pa ne bi smela? Sej sem srečna oseba.

KATARINA: Da mi ne boš zafrkavala Maje, a sva zmenjeni?

PETRA: Sem jo že kdaj?

KATARINA: Kaj pa takrat tisto s kurami?

PETRA: Mislila je, da majo kure štiri noge, pa sem ji par stvari razložila.

KATARINA: Mislila je, da so peruti tud noge, kar je čist v redu mišljenje, mogoče se človek včasih mal zmede.

PETRA: Ona se kr zmede, ja.

KATARINA: Petra.

KATARINA gre odpret. TAMALA gleda PETRO.

PETRA *(godrnja; zase)*: Kako bom pa še to babo preživela ... komaj čakam vse nasvete, od dermatoloških do astroloških ...

TAMALA: Petra.

PETRA: Ja?

TAMALA: To, z Janezom ...

PETRA: Janezu niti besede o tem, kaj je blo zdej, ok?

TAMALA: Ne, mislim ... mislila sem ... men je ful dobro to, kar je Janez naredil.

PETRA: Kaj?

TAMALA: Da je vseeno napisal članek. Tko ... ful pogumno. Jaz nisem taka.

PETRA: Jaz tud ne.

PETRA gleda TAMALO, takrat prideta KATARINA in MAJA; MAJA je zelo urejena, skoraj kričeče, govori glasno in hitro.

MAJA: Čav, čav.

PETRA: O, Maja.

MAJA (*vzame kot kompliment*): Hvala. (*Nadaljuje.*)

Marjan je rekel, da boste vsi tukaj, da naj ne hodim, ampak meni je pa super, da ste vsi tukaj, a ne?

KATARINA: Kar used se, Maja.

MAJA: O, hvala, supersko. A se moram sezut?

KATARINA: Ni treba.

MAJA pogleda kovčke na tleh.

MAJA: Ulala, greš kam na lepše, Katarina?

TAMALA: Jaz grem v Ljubljano študirat.

KATARINA (*zase; bolj resno, kot stavek namiguje*):

Jaz ne grem nikamor.

MAJA: Hm ... s kovčki greš v Ljubljano?

TAMALA (*kratka pavza*): Ja.

MAJA: Kaj pa greš študirat?

TAMALA: Medicino.

MAJA: Zdravnica! Si bla tko pridna v srednji?

TAMALA: Ja.

MAJA: Ko te tkole pogledam, ne bi rekla, bolj mi deluješ taka umetnica, ne da?

KATARINA: Bog ne dej še ona.

MAJA: O, vau, o, vau. Jaz tega nikol ne bi mogla, nikol ne bi mogla študirat medicine.

KATARINA: Seveda bi lahko.

MAJA: Res tako misliš?

PETRA: Jaz tud tako mislim.

MAJA: Vem, vem, sej meni je šlo v šoli, ampak neeee, zarad krvi pa tega, predvsem zato. Ampak kri pa trupla, ne, ne, tukaj se pa zame neha, a ne, Katarina, ni to zame, a ne?

KATARINA: Ne razmišljaj o tem. Zelo lepo zgledaš, Maja.

MAJA: Ah kje, kje, ne vem, a res tko misliš?

KATARINA: Ja.

MAJA: Petra, ti lepo zgledaš. Ti, ti, ti.

PETRA: Hvala.

MAJA: Res, sploh ni tko, kot da si že čez trideset, sej si, ne? To so fajn leta, ampak tole, v kar gre zdej Tamala, v dvajseta, to je to, najlepša, najboljša leta, samo to ma človek v življenju, takrat maš res čist vse, čist, čist, čist vse, samo skrbi ne, Tamala. Ampak ...

TAMALA: Ja?

MAJA: Ti greš na medicinio, my god.

TAMALA: Ja.

MAJA: To pa pol ne boš mela dost od življenja, a ne? Ne bo velik žuranja pa tipčkov pa ... joj ... ko boš v službi, boš že tolk stara kot Petra! Petra, zadnjič sem te videla, v službi, a veš!

PETRA: V knjigarni delam.

MAJA: Aja, ja, pol pa nisi bla ti, ja. Zadnjič sem bla v Ljubljani, sem kar dost v Ljubljani, me Kristjan pelje v šoping, ja. Je bla ena taka lušna, suha, blond, točno taka kot ti.

PETRA: Zakaj me pa nisi pozdravila?

MAJA: Ker nisi bla ti, a ne? Aja, pa ... sožalje vsem, drugače. Res, moje globoko, najiskrenejše sožalje.

KATARINA, PETRA, TAMALA: Hvala.

MAJA: Kakšen krasen človek je to bil. Tak stare šole, a ne, Katarina?

KATARINA: Ja.

MAJA: Kaj bi dala, da bi mu še enkrat stisnila roko, mu še enkrat v oči pogledala, ja, a ne? Ampak bla ... no, bla sem na Baliju, eno leto nazaj.

PETRA: Vemo.

MAJA: Ja, na Baliju, že planirano, vse plačano, dva tedna, mal več, sedemnajst dni, nisem mogla, res.

KATARINA: Lepo sožalje si poslala, tisto po pošti, hvala.

MAJA: Zakaj je pa umrl?

PETRA: Infarkt ga je.

MAJA: Ga je, a ne? Srce pa to. Srce, ja.

Kratka pavza.

KATARINA: Kje pa je kaj Tijan?

MAJA: Kako?

KATARINA: Tijan, kje je?

Kratka pavza. MAJA se namuzne.

MAJA: Aha, aja. V avtu sem ga pustila.

KATARINA: Zakaj?! Naj pride noter!!!

MAJA: Sej ma klimo.

KATARINA: Naj pride sem, Maja, naj pride noter!

MAJA: Hecam se, hecam se, pri Kristjanu je ostal! Haha, glej ti njo, kako sem vas dobro na foro vrgla! Ste mi verjeli, a ne, Petra, si mi verjela?

PETRA: Super fora.

MAJA: A ne?

MAJA takoj zamenja temo.

MAJA: Infarkt ga je?

PETRA: Ja.

MAJA: A je ... sej ni kadil, a ne?

KATARINA: Pred nami ne.

MAJA: Je pil?

PETRA hoče, da bi zamenjala temo.

PETRA: Kako je pa blo na Baliju?

MAJA: Božansko! Petra – božansko! Na mobitelu mam fotke, vse sem fotkala, vse, natakarje, ptiče, želve, plaže, čakaj, ti jih bom pokazala ...

Takrat začne kapljati s stropa voda. Vsi pogledajo gor. Prideta MARJAN in JANEZ, nič jima ni jasno.

MAJA: Nekaj kaplja.

PETRA: U, sranje.

KATARINA: Kaj za hudiča je to?

JANEZ: To pa ni šlo po planu.

KATARINA: Marjan, kaj si naredil?

MAJA: Marjan, čav.

MARJAN (*Maji*): Dej, greva ven, se bova tam pogovarjala.

MAJA: Nekaj bom najprej popila, a bi šlo?

KATARINA: Bom jaz prinesla. Tamala, pejt po vedro pa ga podstavi, prosim. Kaj pa boš, Maja?

MAJA: Vseeno mi je, neko vino, belo, rose, če mate, dvomim, da mate oranžna, nimate, ne?

KATARINA: Nekaj mam, mogoče tud oranžna, bom pogledala ...

KATARINA gre. MARJAN sede za mizo.

JANEZ: To ... pa nekaj ne štima.

MAJA: Kako si, Janez, a si v redu?

JANEZ: Ja, jaz sem super. Zravo, Maja, oprost, malo sem ... (*Pokaže na strop, od koder kaplja.*)

Medtem TAMALA prinese vedro in ga podstavi tja, kjer kaplja. JANEZ gleda v strop, čisto je zavzet.

MAJA: Dolg se nismo videl.

JANEZ: Ja, dolg.

MAJA: Zlo fajn zgledaš, zlo zlo fajn.

JANEZ: Kako?

MAJA (*glasno*): Fajn.

JANEZ: A ... res?

MAJA: Majkemi.

JANEZ: Možno, Maja.

MAJA: Kva kej delaš, Janez?

JANEZ: Hiše poplavljam.

MAJA: Popravljáš?

JANEZ: Tud to. Mislim ... trudim se.

JANEZ je čisto zagledan v tisto vodo, ki kaplja. Kratka pavza.

MAJA: Kva, kr tko je umrl vaš oči, naenkrat?

MARJAN: Lej ti njo in ta analitični um.

MAJA: Ne boš se tko pogovarjal z mano, Marjan. Jaz se pogovarjam s tvojo sestro in ona se pogovarja z mano, ja? Ja?

MARJAN: Ne pogovarjaš se, ampak sprašuješ neumnosti.

MAJA: Neumnosti, ja. Kdo od naju je neumen, to bi se blo treba vprašat, ker jaz ziher nisem, ker drugač ne bi bla to, kar sem.

MARJAN: Aha.

MAJA: Edina moja neumnost je bla, da sem ti takrat na tistem koncertu dala cforo ...

MARJAN: Aha ...

MAJA: ... in če vprašam, kako je umrl človek, velik človek, ki ...

PETRA se odloči, da ji bo odgovorila, da bo mogoče potem dala mir.

PETRA: Ja, od infarkta je umrl, zamašila se mu je žila.

Sej to je pogosta smrt ... žal. Ampak lahko bi še malo ... kasneje bi se to lahko zgodilo, a ne, to se pa vsi tukaj strinjamo po mojem.

MAJA: Slabo, kolk slabo. Ful mi je hudo, da sem pogreb zamudila. Res, ful.

Medtem se vrne KATARINA in sliši to »izmenjavo«.

MAJA: Ampak pred enim letom sem bla na Baliju, dva tedna, sedemnajst dni, tko da itak ne bi mogla prit.

KATARINA: To ste bli vsi trije?

MAJA: Kdo trije? Jaz pa Kristjan, sej nimam nobenga drugega!

Kratka pavza, MAJA se sama spomni, da ima otroka.

MAJA: Ajaaaa, ja ja, neee, ne ne, ne, Tijan je bil pri njegovih, ni za otroke tako potovanje, predaleč.

Kratka pavza, medtem JANEZ pogleda do konca video na YouTubeu.

JANEZ: Ok, zdej razumem. Ja, ja ... tko, ja.

KATARINA: Ne, sej ni treba, Janez, če ne znaš, bom poklicala vodovodarja ...

JANEZ: Ne, ne, ne ne ne ne ne. Ne ne ne ne ne ne ...

JANEZ gre nazaj popravljat.

MAJA: Katarina, a veš, kaj je zadnjič Tijan rekel?

Rekel je: »Moj oči ma BMW-ja.« Pa sem mu rekla: »Ne, tvoj oči ma motor.« Pa je rekel: »Ne, moj pravi oči.« Pa ga pol sploh nisem popravila, sej bolš, da se navadi, sej nisem s tem nič slabega mislila, Katarina, a ne da nisem?

MARJAN: Mu ni nekaj časa govoril dedi?

MAJA je zelo užaljena.

MAJA: Ne.

MARJAN: Men se zdi, da mu pa je.

MAJA: Ne, ni. Ne, ne.

MARJAN: Je, je.

MAJA: Nikol mu ni rekel dedi. Ni-ko-li.

MARJAN: Ker je ves siv pa to ...

MAJA: Temu se reče silver fox, srebrna lisica, to so George Clooney tip moškega, al pa Sebastijan Cavazza ...

MARJAN: ... ja, Kristjan je res podoben Cavazzi, če bi ga v pralnem stroju opral ...

KATARINA: Sej Kristjan ni več siv.

MAJA: Točno tako, barva se, z naravno barvo! Kako pa to veš, Katarina?

KATARINA (*skrije paniko*): Videla ... v časopisu je bla slika, ne?

MAJA: Ja, joj, kok grozen članek, ne bi o tem, kr neke obtožbe o slamnatih strehah, vse novinarje bi blo treba zadavit. (*Zamenja temo.*) Tamala, veš kaj mene zanima, glede na to, da boš dohtarca pa to, a ne ...

TAMALA: Ja?

MAJA: Ta cepiva, to je brez veze, a ni?

TAMALA: Po mojem ne.

MAJA: Ma, po mojem pa mal je, ne moreš tko na slepo zaupat.

PETRA: Ga nisi cepila?

MAJA: Ne, sem, pol sem, kaj pa naj, sam mislim, da je to vseen mal brez veze.

PETRA: Pa ni, veš, Maja.

MAJA: Dobr, jaz sem mama, Petra, a ne? Ko boš ti mama, boš se po svoje odločala, ampak treba je

prepustit velik tisti intuiciji, ki jo mamó samo me mame, ki jo očetje nimajo nikol, a ne? Tamala, kaj ti misliš?

TAMALA: Cepljenje je fajn.

MAJA: Evo, rešeno.

PETRA je užaljena, a se raje dela norca.

PETRA: Meni se tud zdi, da mame preprosto več vedo.

MAJA: Točno tko!

PETRA: Da ko pride otrok, je kot čudež ...

MAJA: ... Točno!

PETRA: Kot bi mela še ene možgane poleg sebe!

MAJA: Sej sem jih mela, doulo sem mela zraven pri porodu, še zdej sva frendici, ful dobra je, ti bom dala cifro, ko boš ti rojevala, a prov?

KATARINA: Koga?

MAJA: Asistenko, svetovalko pri porodu, tko mal spiritualno pa to.

KATARINA: Aha.

Kratka pavza.

KATARINA: Dej ga kaj pripelji, Maja, pogrešamo ga.

MAJA: Joj, on pa vas niti ne, je pa res, da ma teto Petro rad, nate se spomni kdaj pa kdaj, Petra, enkrat si ga nosila po stopnicah in sta se igrala, da plezata na goro, zelo je luškan, a ni?

PETRA: Je, ja.

MAJA: Sej bi ga pripeljala, ampak veš, kako je, otrok je otrok, on ma neke svoje poglede in želje in ... no ... Marjan, sej veš, kako je. Tako težko se igra s tabo, a ne?

MARJAN: Naj se igra z doulo, tolk dnarja sem ji dal, da bi lahko še mal ostala, vsaj do njegove srednje šole.

MAJA: Ma ko te jebe. (*V trenutku spremeni fokus.*)

Petra, zakaj pa nimata z Janezom otročka, tko si dobra z njimi, a ni, Katarina?

PETRA: Druge stvari so nama trenutno pomembne v življenju.

MAJA: Don't say a words! Niti besede več!

Razumem in štekam! Vidiš, to spoštujem!

Zelo spoštujem!

KATARINA (*Petri*): Kakšne druge stvari?

PETRA: Druge.

KATARINA: Naštej jih.

PETRA: Naštejem ti jih naj?

KATARINA: Ja, prosim.

PETRA: Potovanja, izobrazba, hrana, obleke, denar imava za stvari, ki jih rada počneva.

KATARINA: Nikamor nista šla že leta, to za oblečt sem ti jaz kupila, doktorat si nehala pisat, avto mata star.

PETRA je noro besna na mamo, tako da je kar malo paralizirana, ampak MAJA prekine situacijo.

MAJA: Jaz sem se mela tko fajn na mojem potovanju, tko da razumem. Zelo razumem, Petra. Marjan, midva recimo nisva nikoli nikamor šla.

MARJAN: Šla sva na Bled.

MAJA: Bled?!

MARJAN: Še v tisto gondolo skup s Korejci sem te dal, pa čevapčiče za 12 evrov sem ti kupil.

MAJA: Skos si hotel bit samo doma, dej nehi.

MARJAN: Tisti čevapčiči so ti bli dobri.

MAJA: Ne. Niso bli, Petra, Katarina, niso bli. Jaz mam najraje avokado in potem ti meni ...

MARJAN: ... pa s čolnom sem te peljal ...

MAJA: ... in potem ti meni o čevapčičih, da te ni sram. (*Kratka pavza.*) Si. To je pa res.

MARJAN: Nisem?

MAJA: Si, sej sem rekla, kaj bi zdej rad, medaljo?

Kristjan ma gliser pri Zadru, pa kaj, ne razlagam jaz tega naokoli.

MARJAN: Pa tud z motorjem sva se vozila.

MAJA: Pod čelado sem mela tko mastne lase.

MARJAN: Sej sem ga prodal.

MAJA: Motor si prodal?

MARJAN: Ja.

MAJA je zelo presenečena.

MAJA: Ful si mel rad tist motor.

Kratka pavza.

MARJAN (*glasno*): Janez, a rabiš pomoč?

JANEZ (*iz offa; glasno*): Ne, ampak vseeno pridi!

MARJAN se odpravi do JANEZA, ženske ostanejo same.

MAJA: Jaz bi na tvojem mestu mela kmal otroka z Janezom.

PETRA: Zakaj pa to?

MAJA (*namigne v smer, kamor je odšel Marjan*): Ni velik takih fajn moških, sam to ti povem, mam veliiiiiiik izkušenj.

PETRA: Zakaj bi pa morala met otroka?

MAJA: Ker je to krasno, ker to so naši angelčki, naš zaklad! Povej, Katarina, a niso?

PETRA: Da dobim enega majhnega Janeza.

MAJA: Točno!

PETRA: Ampak, Maja. Kaj pa, če dobim enega majhnega Marjana?

MAJA: Kako?

PETRA: Sej je moj brat, genetika pa to. Lahko, da bo moj otrok kreten.

KATARINA: Petra.

PETRA: In a je mogoče, a si pomislila ...

KATARINA: Peeetraaaa ...

PETRA: Da je mogoče tud tvoj Tijan ...

KATARINA jo prekine.

KATARINA: Maja, prosim, prosim, pripelji kaj Tijana.

Naj prinese igrače, naj prinese kar koli, jaz mu jih bom kupila. Lahko pride tud Kristjan, bom poskrbela, da Marjana ne bo doma.

MAJA: Kok lepo, Katarina. Grem samo na WC, a prov?

MAJA gre na WC. KATARINA ledeno pogleda PETRO.

KATARINA (*Petri*): Poskusi se zadržat, Petra, lepo te prosim, ker ...

PETRA: Ker kaj? Ker pol ne bo Tijana pripeljala?

KATARINA ničesar ne reče.

PETRA: Vsi smo zdej talci te glupe pičke ...

KATARINA: Besede!

PETRA: ... ker se ti hočeš igrat s Tijanom. Poklič jo, dejte se kje dobit, pejt do nje, ne rabimo mi nje prenašat tu zaradi tega, ker si ti osamljena.

Kratka pavza. KATARINA je to zelo prizadelo. TAMALA to opazi.

TAMALA: Dej, Petra.

PETRA: Kaj?

PETRA opazi, da je KATARINA žalostna.

PETRA: Mami. Ej. Mami.

KATARINA se zbere.

KATARINA: Jaz nisem nič osamljena, Petra.

PETRA: Vem.

KATARINA: Rada bi, da bi se kdaj pa kdaj mogoče vsi zbrali in se imeli lepo, a ne? Tako, kot se za družino spodobi, se imeli lepo, si kaj povedali, kaj pojedli, imeli skupni album, a me razumeš? Imeli. Bomo. Skupni. Album.

PETRA: Ok.

KATARINA: Na facebooku!

MAJA pride nazaj, voha si roke.

MAJA: Kakšno milo je to? Mandelj, sivka? Kako lepo diši.

MAJA sede.

MAJA: Razmišljala sem in, Petra, dolžna sem ti opravičilo.

PETRA: Ne, sej, Maja, sej ni ...

MAJA: Se boš že odločila za otroka, ko bo čas za to, a ne? Samo ne predolg čakati, jaz sem recimo mal predolg, ampak sem vsaj uživala mladost, mladost norost, norost mladost!, a ne.

MAJA pogleda TAMALO.

MAJA: Že dolg sem neki hotela vprašat, Tamala – a ti ... si bla ti blond, ko si bla majhna?

TAMALA: Svetlejša, ja.

MAJA: Pol mam prav.

MAJA je zelo zadovoljna sama s sabo. Zlekne se na stolu in gleda PETRO.

PETRA: A ... a moram jaz kej rečt ...?

MAJA: Prebrala sem.

PETRA: Kaj si prebrala?

MAJA: Tvojo knjigo.

TAMALA: Ti si prebrala »*Tih vdih*«?

MAJA: Mhm. Všeč mi je bla.

MAJA *spije malo vina. Vsi jo gledajo, kot da je neki vesoljec. Medtem povleče knjigo iz torbe in jo da PETRI za podpisat.*

MAJA: Tista punčka, ki se pojavlja kot duhec, tisto je Tamala, a ni? (*Petri.*) Napiši »Za Majo«. (*Nadaljuje.*) Tisto drevo, ki raste skoz hišo in z vejami dela praske v nebo, je pa vaš oči. Zlo so mi bli vseč netopirji, ki so znali šah igrat, ful sem se smejala. Tko govorijo kot Marjan, take štose skos pokajo.

TAMALA (*občinstvu*): Rada bi med nami pozdravila tudi Majo. Maja je kasneje v mojem življenju postala dobra prijateljica, čeprav je bila najprej bratova partnerica in se nismo tako dobro razumeli ... vidiva se redko, prereditko, a ne, ker nisi velik v Sloveniji, Maja, in ... in ...

PETRA nadaljuje.

PETRA: Hvala, da si jo kupila, Maja.

MAJA: Treba je podpirat vas umetnike, tko jaz mislim, čeprav dobite ful dnarja iz proračuna, tko pa Kristjan prav.

KATARINA: Kdo sem pa jaz v romanu?

MAJA: Men se zdi, da tebe ni, Katarina. Ampak jaz se ne spoznam na te stvari, naj Petra pove.

PETRA: Ne vem, ne spomnim se.

KATARINA: Ne spomniš se?

PETRA (*laže; mame ni nikjer v romanu*): Ne.

MAJA se spomni.

MAJA: Katarina, točno, zdej sem se spomnila, sem ti hotela rečt, da mi je Kristjan povedal ...

KATARINO postane v trenutku grozno sram.

KATARINA: Ne, sej je v redu ...

MAJA: Omenil mi je situacijo, da si prišla do njega na obisk ...

KATARINA: Prosila sem ga, da naj ne ...

MAJA: Ampak tega njegovega frenda Igorja ni več na pošti, ni več v upravnem odboru, zdej je pri železnicah, ampak tud tam ne zaposlujejo ...

KATARINA: Maja, ni treba, v redu je ...

MAJA: Menda bo pa kmal v Luki Koper, tko med nami, mogoče se tam kaj odpre in ...

KATARINA: Ni treba, Maja.

PETRA: Mami.

KATARINO je neskončno sram.

PETRA: Dvejslet let ne delaš več na pošti.

KATARINA: Še zmer pa znam, a ne? Še zmer znam stvari.

PETRA: Sej vem, ampak ...

MAJA (*jo prekine*): Ja, ampak zdej te ne rabijo, Katarina. Kdo pa še rabi pošto, če mam email.

PETRA (*Katarini*): Si hotela nazaj?

KATARINA: Ne. Vprašala sem ...

MAJA: Vprašala je Kristijana, ker je vedela, da se družu z Igorjem, a ne, Katarina?

PETRA: Če rabiš službo, zakaj pa nekje drugje ne ... ne pogledaš, al kaj?

KATARINA: Kje? Kje me bodo vzeli?

PETRA: Me zdej mogoče mal bol štekaš?

KATARINA: Samo ti si mlada in izobražena.

PETRA: Nima veze. Vsi smo v pizdi, mami.

KATARINA: Besede! In ni res. Ti si sama kriva, to je bistvena razlika.

Medtem pride JANEZ. Sede nazaj. Je precej pijan.

Vrne se tudi MARJAN.

JANEZ: Ne veva, kaj je narobe.

KATARINA: Bom poklicala nekoga, ko boste šli.

MAJA: Meni se zdi, da voda teče, mora bit neki z vodovodom.

JANEZ (*glasneje, prekine*): Ne ne ne, sej ... v redu je.

Bom ... ne vem, ne vem čist točno, kaj je narobe.

To je tako kot takrat, ko sem bil otrok in sem jedel brokolije in sem si predstavljal, da sem velikan, ki je drevesa.

Kratka pavza. Nihče ne ve točno, kaj naj reče na to.

JANEZ: Pa nisem bil velikan.

JANEZ se začne smejati. PETRA se mu približa in ga povoha.

PETRA: Janez, si ti pijan? Marjan, a sta pila?

MARJAN (*se zelo očitno zlaže*): Ne.

PETRA: Voham ga.

MARJAN: To je od orodja.

PETRA: Orodje ma tak vonj? A sta orodje sesala?

MARJAN: Mislim ... mogoče sva mal šla še v garažo.

PETRA: Na fotrovo slivovko?!

MARJAN: Jaz sem več spil, pa sem čist normalen, lej, ne vem, kaj mu je.

MAJA: Z lepim se hvališ.

JANEZ: Prosim, ekipa, nič ni narobe, čist ok sem.

PETRA: Kako boš pa vozil?!

JANEZ: Tko le, vrum vrum ...

JANEZ pokaže, kako bo vozil.

PETRA: Jaz nimam izpita, če si slučajno pozabil.

JANEZ: Kako bom pozabil, če te vozim povsod, princeska-kraljična-gospodična.

PETRA: Ne zdej, Janez.

TAMALA: Bom jaz vozila. Dej, pejmo kr zdej.

JANEZ: Maja, men te stvari ne grejo od rok.

MAJA: Kakšne stvari?

JANEZ: Te. Sej vidiš.

MAJA: Mal kaplja, ja.

KATARINA: Janez, res se ne smeš sekirat, prosim te.

MARJAN: Sej se ne sekira zarad te glupe vode.

KATARINA: Kaj se maš ti za oglašat?

MARJAN: Naporne ste v božjo mater, vse.

PETRA: Alo!

MAJA: Kva?

MARJAN: Mal sva se pogovarjala z Janezom.

JANEZ: Ja, čist mal, ne preveč, Marjan, ne smeš zdej ...

MARJAN: Strinjala sva se, da Janez velik govori.

JANEZ: Preveč.

MARJAN: V pogovoru sva do tega prišla.

JANEZ: V pogovoru, ja.

MARJAN: Jaz pa govorim premal.

JANEZ: Premal.

MARJAN: In nardim premal.

JANEZ: Tako.

MARJAN: Zato bom jaz vodil današnji sestanek.

MARJAN je v središču pozornosti in v tem uživa.

MARJAN (*glasno*): Dnevni red!

PETRA: Ok, kva?

MARJAN: Petra!

PETRA: Ja?

MARJAN: Ne morš človeka naterat, da horoskope piše, če je v resnic borec, Petra! Najprej to!

PETRA: Kaj?!

MARJAN: Točno prav si slišala v nulo!

PETRA: Jaz ga nisem nič naterala!

MARJAN: Rekel mi je tko.

PETRA: Kaj si mu rekel?!

Kratka pavza.

MARJAN (*Janezu*): Ne se ji dat.

PETRA: Tih bod, Marjan! Janez?

JANEZ: Ti si mi ... na nek način ... rekla ... naj vzamem to za delat.

PETRA: Rekla sem ... ker ... ker pač ...

MARJAN: Zakaj si mu to rekla? On je velikan, ki je drevesa, pizda.

PETRA: Ker pač ... je ... je ... je neki treba delat! Sej jaz tud delam v knjigarni!

MARJAN: Za ta dnar?

PETRA: Ja, za ta dnar, Marjan!

MARJAN: Ma jaz raje crknem.

PETRA: Sej boš, tle doma, zarasel se boš v ta kavč kot mah!

MARJAN: Bolš to kot pa ...

PETRA: Kot pa?! Kot pa kaj?! Da začneš delat, se odseliš in nehaš ignorirat lastnega otroka?

MAJA: Točno tko, Marjan, high five, pička, kok si mu to lepo povedala!

PETRA: Kaj se vidva trapca gresta?

JANEZ: Men je zlo žal, Petra.

MARJAN (*Janezu*): Ne zdej popustit, kako sva se zmenila?

JANEZ: Jajca.

MARJAN: Točno tko. Jajca!

JANEZ (*se zadere*): Jajca!!!

KATARINA: Besede.

JANEZ: Pardon, Katarina.

PETRA: Je to nek upor?

MARJAN: Jaz vidim, da Janez trpi, in sem mu pač pomagal.

MAJA: Vidite, kaj sem vsa ta leta prenašala.

MARJAN: Ma ja, res ti je blo hudo.

MAJA: Če bi mi blo lepo, bi ostala s tabo, a ne?

MARJAN: Pa nisi, a ne?

MAJA: Ne.

MARJAN: Si se drgač že poslovila od vseh? Sej zato si prišla, nisi? Al kaj?

Daljša tišina.

MAJA: Katarina ... Tijan res ni hotel z mano. Dejansko sem ga že mela v avtu. Pa je znorel in začel grist in pol sem ga pustila doma.

MARJAN: Če noče prit, mu ni treba. Sej vidim, da mu ne paše moja družba. Kaj naj? Nič ne morem naredit. Jaz ga ne bom silil. Sej bom kdaj prišel gor.

MAJA: Ampak res je daleč. Mater je daleč.

Kratka pavza.

PETRA: Maja, greste kam?

Kratka pavza. MAJI je težko.

MAJA: Ja.

PETRA: Kam pa?

Kratka pavza.

MAJA: Pogledjte. Slovenija ni dežela perspektive. A ne?

KATARINA: Kako to misliš, Maja?

MAJA: Tako, Katarina, točno tako, kot sem rekla. Dosti priložnosti sem dala, vsem, tebi Marjan, ne moreš rečt, da ne. In tud tukaj. Vsem. Državi in ljudem in goram in morju in ... ne vem. Gremo, pač.

Kratka pavza.

PETRA: Kam?

MAJA: Selimo se.

KATARINA: Kam?

MAJA: En manjši kraj je v Švici, a ne?

KATARINA: Po mojem jih je več.

MAJA: Ja. Ampak v enem je podjetje, v katerem dela Kristjan, samo da je pač tam, a ne? Imenuje se Kleinešad.

TAMALA (*občinstvu*): Kleinešad je kraj, ki sem si ga izmislila in ga rada risala, rišem ga stalno, spreminja se glede na moje želje in ... no, strahove ... je kraj, kamor bi šla najraje in kamor ne bom nikoli šla. Saj sem rekla, da ne znam govorit, ampak ...

KATARINA: Zakaj pa Kristjan tu ne ostane?

MARJAN: Ker so zaprli slovensko vejo firme, mat, ker so se šli neke igrice.

MAJA: Nobenih igric. Tu ni perspektive in tu ni okolje za rast.

Kratka pavza.

MAJA: Tko, evo.

KATARINA: Kdaj pa greste?

MAJA: Čez tri dni. Mislila sem, da bi mogoče pripeljala Tijana sem, ga bom že prepričala, da bi se malo podružila, preden ...

MARJAN: Ne, ni treba.

KATARINA: Maja, pripelji ga, prosim te.

MARJAN: Ni šans, mat. Pejt ga sama pogledat, če hočeš. Nimam niti občutka, da je moj sin.

Kratka pavza.

MARJAN: Tako da ... fajn se mejte.

MAJA: Si ziher?

MARJAN: Je dobil tisto, kar sem mu poslal po pošti?

MAJA: Tiste legice?

MARJAN: Ja.

MAJA: Ja, ampak jih že ma. Tko da smo jih kar zaprte pustil.

MARJAN: Aha. No ...

Kratka pavza.

MAJA: Joj, a vas lahko slikam, preden grem? Tukaj će se postavite, tukaj, ja, da bom še javor slikala ... pa da bom Tijanu kdaj pokazala. A lahko? Če ni problema, no ...

MARJAN je prvi, ki gre in se postavi za fotografiranje, vsi mu sledijo. MAJA dviguje in spušča mobilnik, medtem ko govori, nikakor se ne pripravi, da bi pritisnila tipko in jih fotografirala.

MAJA: To bo drugič, da bom na letalu, Marjan. Prvič sem bla za Bali. Mater, kako me je blo strah. Nikol nisem nikjer bla, do osemnajstega leta nisem bla iz države. Sej govorim velik jezikov, angleško, tud nemško, srbsko, hrvaško, bosansko ... ne vem. Nikjer nisem bla, Petra.

PETRA: Kako?

MAJA: Ja, ja.

PETRA: Tud ... tud Hrvaška ne?

MAJA: Ne, ne ne, nismo hodil na morje. Fotr je ... ni bil on za te stvari. Pa tud nisem hotela puščat sestre doma same z njim, mlajšo sestro mam, sej enkrat ste jo spoznal, a ne?

PETRA: Sanja?

MAJA: Ne, Sandra.

PETRA: Sori, bla sem prepričana, da je Sanja.

MAJA: Sanja, ona, ja. O marsičem. (*Kratka pavza.*)

Zdej je itak vseen, zdej ji več ne morem pomagat, si je zbrala takega, kot si ga je zbrala, a ne? Pa spomnim se, ko sva se ga napile po njeni valeti pa mi je že takrat tamala rekla, da ne bo nikol mela tipa, kot je najin foter, pol ma pa pička točno takega, kva je to, ironija al sarkazem, ne vem, nikol nisem ločila med temi pojmi, sam vem, da je moja sestra res, res boga. (*Kratka pavza.*) A ne, Katarina? Ti si si izbrala tako krasnega človeka, pa ti ga je Bog med angelčke poklical tko prezgodaj. Mal čudno zbira, pička mu matrna.

Kratka pavza. MAJA pogleda MARJANA.

MAJA: Marjan. Veš tist ... veš tist vic o zajcu, ki si mi ga takrat na Bledu povedal?

MARJAN ne komentira.

MAJA: Pozabila sem ga, pojma nimam, kaj je fora, neki zajc pride pa pol medved je DJ al kaj ... ampak nisem pozabila, kako si mi ga povedal. Kako si mi ga fajn povedal. To sem ti hotela rečt. (*Kratka pavza.*) Kristijan je pa kar resen moški. Sem mu hotela povedat ta vic, pa si ga nisem upala. Mislim ... nisem vedela, če mu bo smešen. Pa itak sem ga pozabila, pička glupa, kaj govorim!

MAJA vstane.

MAJA: Adijo, vsi. Janez, fajn dec si.

JANEZ: Hvala.

MAJA: Pa tko fajn familija ste. Obljubim, da bom še kdaj šla na letalo in prišla na obisk in ...

KATARINA gre do MAJE, medtem ko ona govori, ji prinese plašč; praktično jo vrže iz hiše.

KATARINA: Maja, nima smisla, ne sekiraj se.

MAJA: Prosim?

KATARINA: Ni treba hodit, res. Sej zdej maš svojo družino, novo.

MAJA: Ja, ampak ...

KATARINA: In v življenju je treba sprejemati neke odločitve in ti si jih, zato te spoštujem, zelo. Pač ne bo albumov.

MAJA jo dolgo gleda.

MAJA: Mislila sem, da sva frendici, Katarina. Dobila sem ta občutek.

TAMALA (*tiho; skoraj pretiho*): Sej si naša frendica, Maja.

MAJA: Al je blo to samo zarad Tijana?

KATARINA: Ne, sploh ne.

MAJA: Rada mam tebe, rada sem mela tvojega moža in ...

KATARINA: On je sicer mislil, da se pretvarjaš, bi bil vesel, če bi to lahko slišal.

MAJA: Nisem ... nisem se pretvarjala.

MAJA je nekaj časa tiho, hoče že iti, nato se ustavi, se obrne in pogleda MARJANA.

MAJA: Marjan, a veš, ko si rekel, da nimaš občutka, da ... da je Tijan tvoj? A veš ... hecno ... a veš, da je Kristijan isto rekel? Mislim, itak ni njegov, a ne, sam ... Samo ti tud nisi za to, Marjan, pa ... pol pa kaj naj jaz, včasih res ne vem, jaz pa tud nikol nisem bla lih mama, a ne, a ne bi rekl, tkole, ko me vidite, ampak ... strah me je letenja za popizdit.

MAJA je dolgo časa tiho. Nato gre.

TAMALA (*občistvu*): Lepo pa pozdravljam tudi

Tijana, hallo, Tijan, wie ghet es, slabo razume slovensko, odrašal je v Švici, ampak je fajn fant, tudi bolj tih, kot jaz ... Tijan, enkrat ti bom povedala o trenutku, ko sem se prvič postavila zase.

KATARINA pogleda MARJANA, ki gre sedet nazaj na svoj fotelj pred televizijo.

KATARINA: No, Marjan, kaj boš zdej rekel na to?

PETRA: Mami.

TAMALA se odloči. Glasno reče.

TAMALA: Marjan, dej povej tisti vic.

KATARINA: Sej je bilo samo vprašanje časa, da ti bo pobrala otroka, glede na to, kako se obnašaš do njega.

PETRA: Mami, dej ga pust.

TAMALA: Jaz bi pa rada slišala vic o zajcu.

KATARINA: Kaj sem ti govorila? Kaj sem ti skos govorila?

TAMALA: Marjan, dej, povej vic, prosim.

KATARINA: Zgubil si vse, ker si najbolj nesposoben človek, kar jih poznam.

PETRA: Ej.

TAMALA: Mami. Naj pove vic.

KATARINA: Pa naj pove ta trapast vic, vseeno mi je. *Dolga pavza.*

MARJAN: Pride medved do zajca in mu ... in mu reče ... če ... če bi lahko bil DJ na njegovi poroki ... in zajec reče ... jaz se ne poročim, lisica se bo poročila ... in medved ...

Takrat začne MARJAN jokati, obraz zakoplje v dlani.

Vsi so šokirani, ker joka.

KATARINA: Zakaj pa zdej jokaš?

TAMALI prekipi.

TAMALA: Dej, začni se ukvarjat s tem, zakaj si ti nesrečna, ne pa, da zakaj smo po tvojem nesrečni mi. Mi bi lahko bli ful bolši otroc, pa bi blo še zmer vse narobe s tabo. In zdej sem itak zamudila kino.

KATARINA je, milo rečeno, presenečena.

KATARINA: Prosim?

TAMALA: Ne bit pametna, vem, kako si fotru težila zadnja leta, sej sem tle živela. Najedala si mu v božjo mater, kako je nesposoben, da je firmo potopil, da preveč pije, da preveč kadi, vse tvoje parole sem znala na pamet, kot pesmico. Kot da si ti taka svetnica, vem, da hodiš za javor kadiť pa krofe skrivaš v garaži.

KATARINA: Tamala.

TAMALA: Marjanu sem pomagala pisat prošnje za službo, mami, ful sva jih napisala, za milijon podjetij, obleko sva šla kupit za razgovore, veš to? Pol je pa oči umrl in mi je rekel, da jih ni nikol oddal, ker se slabo počuti, želodec in hrbet pa to, ampak enkrat sem ga slišala, kako so ga klical, da je dobil službo, pa se je zlagal, da jo že ma. A nisi nikol pomislila, da te mogoče pač ni hotel pustit same? Nisi, ne? Ker tko kot Petra včasih pač ne veš, da je še kdo drug na svetu.

PETRA: Kaj?

Kratka pavza.

PETRA: Je to res? Je res, da včasih ne vem, če je še kdo drug na svetu?

TAMALA: Spet se o teb pogovarjamo. A se ne?

Kratka pavza.

TAMALA: Petra. Oprosti.

PETRA: Taka pač sem, a ne?

TAMALA: Petra ...

PETRA: Mogoče pa nisem hotela hodit domov, ker me je vse preveč spominjalo na očeta.

TAMALA: Sej nas je vse. Nič posebnega nisi.

Kratka pavza.

PETRA: Ja, to že nekaj časa vem.

JANEZ: Zame si.

PETRA (*blekne*): Ampak ti si z vsem zadovoljen.

Kratka pavza.

JANEZ: Z vami vsemi sem, ker ste tako fajn, res to mislim. S sabo sicer nisem, a ne, zakaj bi pa bil, mislim, trudim se, tko da te razumem, Petra, da včasih ne moreš bit dolgo v moji družbi in da veliko hodiš na sprehode sama, samo ne morem se ti umaknit nikamor, bi se ti, res, ampak je majhno tisto najino stanovanje, a ni?

Kratka pavza.

TAMALA: Ti si dbest, Janez.

JANEZ: Hvala, dbest, tako, tako, zelo lepo od tebe, ja, ampak, no, ampak ... jaz bom zelo težko, zelo zelo težko, najbrž nikoli ...

PETRA prepozna, kam gre JANEZOV govor.

PETRA: Janez ...

JANEZ: Katarina, veste, kako je to ...

PETRA: Ne zdej ...

JANEZ: ... tako da ni Petra kriva, ker vem, da bi ona ...

KATARINA: Kaj to?

PETRA: Nič, mami.

JANEZ: Ona bi jih mela, res, samo jaz jih ne morem met. Tako, tako.

KATARINA: Koga? Otrok?

Kratka pavza, ki da vedeti, kakšen je odgovor.

JANEZ: In potem si vsak dan bolj tiha, ko ena

miška ... in nisi dokončala doktorata ... ne pišeš več ... Vsak, ki je srečen, se ti zdi neumen.

PETRA: Ni res. Janez. To nima nobene veze ...

JANEZ: Jaz ne rabim veliko.

PETRA: Jaz tud ne. Res. Jaz ...

JANEZ: Ja, ampak ... bla si zelo ambiciozna, Petra, a nisi bla?

PETRA: Ampak to nima veze s tem, če bom mela kdaj otroke. Bolj gre za to, da ... da sem zmer mislila, da sem nekaj posebnega, evo, priznam, Tamala, ok? Stvari so šle v pravo smer, pol pa ... Sovražim tisto knjigarno, v kateri delam, vse tiste pičke, ki kupujejo Paula Cohela in moleskine, pa nobene knjige nisem že dve leti prebrala, črke mi plešejo pred očmi, ne morem se zbrat. Nič ne morem.

TAMALA: Ampak zakaj?

PETRA ne ve, kaj naj odgovori.

JANEZ: Ker včasih čakaš na prave in popolne stvari v življenju, pa se pol ne zgodijo, in eni se s tem sprijaznimo lažje, moja Petra pa ne. In to jaz občudujem na tebi, Petra. Res. Ker potem mam občutek, da sem mogoče jaz bil, vsaj bil, enkrat na začetku, a ne, tista prava stvar.

PETRA: Janez ...

JANEZ vstane in gre ven. Takrat KATARINA spregovori.

KATARINA: Vse te stvari bo uredila medicina, Petra.

PETRA: Sva že delala teste, mami.

KATARINA: Vse bo uredila. Te naše organe, otroke, hrbte, želodce, a ne? Ker ... ker ... dobr, srca še ne zna tako zrihtat, ne vem ... ker ...

V tistem se oglasi MARJAN.

MARJAN: Mami.

KATARINA: Ja?

MARJAN: A pomaga?

KATARINA: Kaj?

MARJAN: To, da se s fotrom pogovarjaš.

Kratka pavza.

MARJAN: Slišim te vsak večer, kako se pogovarjaš z njim. Dons si mu o nekih lisicah razlagala, a nisi? (*Kratka pavza.*) Jaz sem mu probal pisat, ker govorim težje. Mislim, tud pišem za en kurc, ampak ... sem probal, a ne? Pa sem pisal. Fotru in ... in tamalemu. Hecno je, da sta bli kr podobni pismi. Če nekoga nimaš ... če nekoga ni in ga ne bo ...

Kratka pazva.

MARJAN: Mam občutek, kot da sta oba isto daleč od mene.

Kratka pavza. KATARINA ničesar ne reče; morda je obrnjena stran. Mine še nekaj časa.

MARJAN: Mami?

KATARINA (*se ji odpre; hitro, iskreno, na robu solz*):

Bla sem otrok, ko sem te mela, nič nisva mela z očijem, samo tebe, in res sem si želela edino to, da bomo vsi srečni. Kakšen si bil, nežen, priden, nisi skor nič jokal, za brado si me grizel pa smejal si se, to je vse, kar si delal. Kako si hitro začel brat, pa kolo si znal vozit, še preden si znal dobro hodit, pa babi si mel rad, rože si ji nabiral, čeprav

si se bal čebel. Ni treba met otroka tako mlada, so rekli, pa sem te vseeno mela, in oprosti mi, če je zdej tako, kot je, res mi je hudo, Marjan, in zate, Petra, nisem vedela, da ... Mislila sem, da boš srečen v življenju, da boš srečna, ker sem bla jaz tako srečna, da boste vsi trije srečni, da bomo vsi štirje srečni, da nas bo vseh pet srečnih, in mislila sem, da bova z očijem to srečo spremljala dolgo časa, to sem mislila. Pa stvari ne grejo tako. A ne? Vse, kar smo nekoč bili. Enkrat ne bo ničesar več. To je vse.

Kratka pavza.

MARJAN: Ampak ... zdej smo še. A nismo? Formula ena ni več to, kar je bla, mi pa še neki smo.

Kratka pavza. PETRA se v tistem trenutku odloči in vstane.

PETRA: Ma ...

PETRA začne plesati, nekakšen hip hop, slabo pleše, pozabila je koreografijo, morda podre stol, ko se vrtil in skače naokoli. Ko konča, je KATARINA nekaj časa tiho, nato se oglasi.

KATARINA: Pa si res prestara za to.

PETRA: A ne?

Takrat TAMALA opazi, da je s stropa nehalo kapljati.

TAMALA: Voda.

PETRA: Kaj?

TAMALA: Voda je nehala kapljat.

V tistem JANEZ priteče v dnevno sobo, s ključem (za popraviljanje) v roki. Gleda v strop, od koder ne kaplja več. Pogleda zbrano družino, nato pa glasno zatuli od veselja, triumfira, iz sebe spusti vse frustracije. Drugi so najprej šokirani, potem pa se mu

pridružijo, prenehanje kapljanja vode praznujejo, kot bi praznovali največji in najlepši dogodek svojega življenja. Naenkrat luč samo na TAMALO, tišina. Kratka pavza, nato TAMALA spregovori.

TAMALA (*občinstvu*): Tale moj govor je bil faking predolg. Pardon. Mama bi najbrž rekla »besede!«, mene bi to jezilo, ampak ker je več ni med nami, že kako leto je več ni, a ne Petra ... ja, zdaj to pogrešam. Kaj naj rečem? Evo, mami, to je tvoj album.

Dvignejo se stene hiše. V globini odra visijo slike, o katerih je med predstavo govorila TAMALA. Smo v galeriji, na razstavi njenih slik.

KONEC

NAGRADE 53. FESTIVALA BORŠTNIKOVO SREČANJE

Ajda Smrekar, Matej Puc (foto Peter Uhan)

Strokovno žirijo festivala so sestavljali Nika Arhar (predsednica),
Goran Ferčec, Simona Hamer in Marko Sosič.

MATEJ PUC

Borštnikova nagrada za igro

za vlogo v predstavi *Sen kresne noči* v produkciji Mestnega gledališča ljubljanskega

Matej Puc je z intenzivno in celovito izvedbo čvrsto presečišče vseh dramskih silnic kompleksnega scenskega mehanizma uprizoritve. Z lastnim igralskim habitusom znotraj izhodiščnega okvira lika Demetrija gradi prostor za igralski razvoj in metamorfozo, pri čemer znotraj žanra elizabetinske komedije raziskuje mučna stanja nelagodja in tesnobe. Povsem koncentriran na odnos s soigralci vzdržuje tudi dinamično povezavo z gledalci, v katerih išče subjekt soigre in polje podpore. Ob natančnem oblikovanju vloge ustvari sodobnega posameznika, nepripravljenega na spremembo, a zavedajočega se njene neizbežnosti.

MATIC STARINA

Borštnikova nagrada za dramaturgijo

v predstavah *Sen kresne noči* v produkciji Mestnega gledališča ljubljanskega in
Visoška kronika v produkciji SNG Drama Ljubljana

S poetičnimi in radikalnimi dramaturškimi intervencijami dramaturg Matic Starina *Sen kresne noči* in *Visoško kroniko* preoblikuje v originalne in avtorske uprizoritvene koncepte, ob tem pa ohranja vse dramske, narativne in simbolične sloje predlog. S spretnim balansiranjem med dramskim in epskim, z uprizarjanjem in s pripovedovanjem vzdržuje dramsko strukturo živo in odprto kot kreativni prostor reference, kritike, argumenta in poezije. Naloga dramaturga v obeh predstavah je popolnoma jasna: izboriti si osebni prostor in glas med mitskim in kanonskim ter jima omogočiti, da spregovorita z logiko in glasom današnjega časa. Konkretnost Starinove dramaturgije se pokaže ne le kot spretnost konstrukcije in vzpostavljanja načela, temveč enako pomembno tudi kot spretnost dekonstrukcije.

BRANKO HOJNIK

Borštnikova nagrada za scenografijo

v predstavi *Sen kresne noči* v produkciji Mestnega gledališča ljubljanskega

Branko Hojnik ujame različne pomenske in asociativne plasti sodobne avtorske obdelave Shakespearjevega *Sna* ter jim s scensko konstrukcijo pride naproti kot avtonomna enota kompleksne uprizoritvene idejne mreže. Čeprav igralcem pripadajo mize v ospredju, Hojnik z jasno perspektivo vseskozi usmerja pogled v ozadje, tja, kjer stene obstajajo tudi zato, da ustvarijo negativ prostora. Čeprav velikanska in impresivna, scensko konstrukcijo slavnostne dvorane bistveno zaznamuje njena praznina, razpoka, podobno kot ljudi, ki v njej čakajo in umirajo v svojih ljubeznih, upih in (dez)iluzijah.

Foto Peter Uhan

BRANKO ROŽMAN

Borštnikova nagrada za glasbo

v predstavah *Naš razred* v koprodukciji Prešernovega gledališča Kranj, Mestnega gledališča Ptuj in
Mini teatra Ljubljana, *Sen kresne noči* v produkciji Mestnega gledališča ljubljanskega in
Visoška kronika SNG Drama Ljubljana

Branko Rožman razume glasbo in celotno zvočno podobo kot aktiven in živ element gledališkega dogodka. Premišljeno izbira ustrezne glasbene postopke in jih subtilno, a prezentno vpleta v uprizoritve. V *Našem razredu* in *Visoški kroniki* petje in igranje na klasične ali ljudske inštrumente avtonomno postavi v učinkovit dialog z igro. Tako aktivno soustvarja atmosfere, ritem in vsebinske poudarke, nemalokrat pa s svojim umetniškim prispevkom postavlja temelj igralskim kreacijam in razširja polje soigre.

60 LET KNJIŽNICE MGL

Ob visokem jubileju naše hišne knjižne zbirke, ki jo je leta 1958 ustanovil in prvi urejal Dušan Moravec, smo povabili gledališke ustvarjalce/ke in poznavalce/ke, naj nam zaupajo, katere knjige iz njene dolge in bogate zgodovine so jim bile v največji navdih pri njihovem delu.

Podobno naključno, kot sem pristal na primerjalni književnosti in začel brati knjige, se reče pisati o njih, sem zavil še v gledališče. Tudi zato, da bi vsaj občasno pobegnil osami, ki jo prinašajo ure in ure v delovnem naslonjaču, in se družabil. Gledališče je svet velikih strasti, čeprav ne vedno iskrenih. Zato sem moral ob tistem, kar je na FF predaval profesor Lado Kralj, prebirati tudi dramsko teorijo. Knjižnica MGL je bila idealen nabor, ob velikih imenih tradicije, kot so Craig, Appia, Artaud in Barba je prinašala premisleke domačih dramaturgov, od Andreja Inkreta, Blaža Lukana do Igorja Lampreta: tam sem se po nekaj dramaturgijah sploh zavedel, kaj naj bi v gledališču počel, razen da med vajami glumatam privilegiranega gledalca in si domišljam, da vem o čemer koli več od igralcev. Kritike smo brali sproti, Vasjo Predana in Vena Tauferja, zato pa se toliko bolj spomnim knjig režiserjev iz zbirke, ki so spregovorili o svojem delu, dilemah, to pa pogosto kar najbolj praktično in tudi osebno: *Prostori igre* Mete Hočevar, nekajkratno Korunovo dnevniško ukvarjanje s postavljanjem Cankarja in tudi Leara, tisto sem prebral še posebej natančno, in Jovanovičevi *Paberki* so tiste knjige iz Knjižnice, ki so mi morda najbolj odprle oči za gledanje predstav in razumevanje, kako nastaja in deluje predstava in kaj je domet gledališča.

Matej Bogataj

Nejc Gazvoda

SILENT BREATH

Tih vdih, 2018

Drama

World premiere

Opening 29 November 2018

Director **NEJC GAZVODA**

Dramaturg **EVA MAHKOVIC**

Set designer **DARJAN MIHAJLOVIĆ CERAR**

Costume designer **ANDREJ VRHOVNIK**

Composer **LAREN POLIČ ZDRAVIČ**

Language consultant **MAJA CERAR**

Lighting designer **BOŠTJAN KOS**

The paintings in the performance are by **Nina Mršnik**.

We thank **Zvezdana Novaković**, **Hana Jesih** and **Gašper Brezovar**.

Stage manager **Borut Jenko**

Prompter **Neva Mauser Lenarčič**

Technical director **Janez Koleša**

Stage foreman **Matej Sinjur**

Head of technical coordinators **Branko Tica**

Sound masters **Gašper Zidanič** and **Matija Zajc**

Lighting masters **Boštjan Kos** and **Bogdan Pirjevec**

Hairstylist **Mirela Brkić**

Wardrobe mistresses **Angelina Karimović** and **Erika Ivanušič**

Property mistress **Taja Stražisar**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

Katarina **MIRJAM KORBAR**

Marjan **JURE HENIGMAN**

Petra **AJDA SMREKAR**

Janez **MATEJ PUC**

Maja **TJAŠA ŽELEZNIK**

Kiddo **LARA WOLF** as guest

A year after their father's unexpected death, an estranged family reunites to see the youngest daughter off as she leaves to study in Ljubljana. The youngest, whom the family calls Kiddo, has got two siblings, both more than ten years her senior, and a mother who does not understand her (or any of her kids). The whole family has been affected by the loss of the father more than they are willing to admit. Petra, who lives with her boyfriend Janez in Ljubljana, is going through a sad phase. Her brother Marjan, the eldest of the siblings, still lives at home and seems to have given up on life. As the play opens, Kiddo retells the family story from a perspective in which the people around her are no longer what they used to be, some of them are not even present anymore. *Silent Breath* is a one-act play about a family whose little tragedies are the tragedies of us all, a play that is reluctant to judge what we are, but merely observes the parts in which we are the most human.

In his new play, commissioned by the Ljubljana City Theatre, Nejc Gazvoda (1985) continues to explore family pathologies he elaborated in his earlier play *Changing of the Guard* and the theatre crime series *Crow Gate*. With *Silent Breath*, the multi-awarded author, screenwriter, film and theatre director, hailed as one of the most distinguished voices of his generation, will present himself for the first time in a double role on the Main Stage. In *Silent Breath* he does not only dissect a typical Slovenian family, but explores feelings of being lost and lacking any prospects, as well the burning ambition of generation Y, and other most up-to-date features of Slovenian everyday reality.

Pokrovitelj
Mestnega gledališča ljubljanskega

Energija za življenje